

Tēvijas Sargs

MILITĀRAIS ŽURNĀLS

2016

Marts (3)

Cena €0,85

Ja esi Latvijas Republikas pilsonis vecumā no **18 līdz 39 gadiem** un esi ieguvis vai vasarā iegūsi vismaz vidējo izglītību, — tālākā informācija ir domāta **tieši Tev!**

Pat ja neesi vēl ieguvis vidējo, bet tikai pamata izglītību, arī Tev, ja esi pārliecināts par savām fiziskajām un garīgajām spējām, esi drosmīgs un vēlies savu karjeru saistīt ar Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem, Latvijas valsts piedāvā:

KARJERAS IESPĒJAS

Nacionālos bruņotajos spēkos

Latvijas Republikas pilsoņi (vecumā no 18 gadiem) tiek aicināti pieteikties profesionālajā militārajā dienestā (PD) Nacionālajos bruņotajos spēkos (NBS) un Latvijas Nacionālajā aizsardzības akadēmijā (NAA).

Pieteikumu vari iesniegt, arī izmantojot internetu —
<http://www.mil.lv/Rekrutesana>

2016. gadā bruņotie spēki profesionālajā dienestā pieņems **700** karavīrus, 120 no viņiem — studijām Nacionālās aizsardzības akadēmijā. Savukārt 310 karavīrus uzņems dienestam Sauszemes spēku kājnieku brigādē, 45 — Speciālo uzdevumu vienībā, 55 — Štāba bataljonā, 35 karavīrus — Jūras spēku flotiles vienībā, 50 karavīrus — Gaisa spēku aviācijas bāzes vienībā. Šogad plānots rekrutēt arī 20 instruktorus speciālistus, kā arī 65 karavīrus speciālistus dienestam specializētajās vienībās.

PD kurss	PD pieņemamo skaits	Plānotais PD uzsākšanas datums
ŠBn/SUV/GS	20/5/10	06.01.2016.
ŠBn/JSF/GS/SUV	10/10/10/5	20.01.2016.
SzS/SUV	50/5	10.02.2016.
SzS/SUV	50/5	09.03.2016.
IS	7	11.03.2016.
ŠBn/JSF/GS/SUV	10/10/10/5	06.04.2016.
ŠBn/JSF/GS/SUV	5/10/10/5	11.05.2016.
ŠBn/JSF/GS/SUV	10/5/10/5	01.06.2016..
SzS/SUV	50/5	27.07.2016.
SzS/SUV	50/5	07.09.2016.
NAA	120	12.09.2016.
SzS	55	16.11.2016.
SzS	55	21.12.2016.

Plānojot kandidēt uz kādu no iesaukumiem, rēķinies, ka mums būs nepieciešamas vismaz 2 nedēļas, lai pārliecinātos par Tavu atbilstību PD prasībām

Neatliec pieteikšanos līdz pēdējam brīdim!!!

Nacionālie bruņotie spēki Tev NODROŠINĀS:

- Karavīra atalgojumu, sākot **ar pirmo dienu** — apmēram **€ 780** pēc nodokļu nomaksas;
- Bezmaksas **medicīnisko aprūpi**;
- **Formastērpu** un ekipējumu;
- **Bez maksas** — visu nepieciešamo **izglītību** karjeras uzsākšanai un turpināšanai;
- Pilnu militāro **sociālo garantiju** komplektu (**pabalsti, izdienas pensija, kompensācijas u.c.**);
- **Ārvalstu komandējumus**;
- Pašattīstības un izaugsmes iespējas;
- **Karjeru** visa darba mūža garumā;
- **Sociāli respektablu profesiju.**

Pretendentiem jābūt krimināli nesodītiem, ar atbilstošu veselības stāvokli, fizisko sagatavotību un psiholoģisko noturību.

INFORMĀCIJA

www.mil.lv

Rekrutēšanas un atlases centrā (adrese: Rīga, **Krustabaznīcas iela 9**)

Apmeklētāju pieņemšanas laiks — darba dienās no plkst. 9.00 līdz 16.00. Tālrunis: **67137137**

Cienījamie lasītāji!

Marta numurs nāk ar vairākām jaunām rubrikām mūsu žurnālā, un viena no tām veltīta Zemessardzes 25 gadu jubilejai.

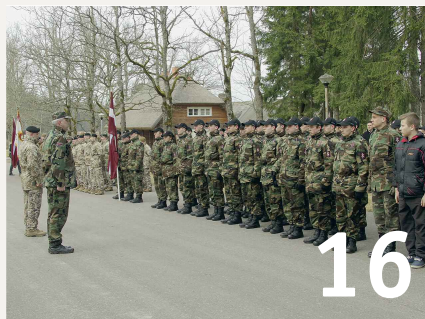
Zemessardzes loma sabiedrībā toreiz, kad Latvijas valsts veidojās, bija ļoti nozīmīga. Cilvēki bija gatavi mainīt savu dzīvi, karjeru, lai būtu Zemessardzē un sargātu savu valsti. Katram, kurš bijis Zemessardzē, ir savs stāsts un laiks, kas atstājis pēdas gan personīgajā liktenī, gan valsts liktenī kopumā.

Šajā numurā — saruna ar Zemessardzes Speciālo uzdevumu vienības pirmo komandieri un šīs struktūras pamatu izveidotāju pulkvežleitnantu Vili Skuju. Viņš, tāpat kā Zemessardzes vienība «Vanags», ir leģendām apvīti. Runājam par Zemessardzi un par dzīvi. Ceru, ka tas arī Jūsos, lasītāji, raisīs atmiņas par laiku, kad tapa Zemessardze. Tāpēc redakcija aicina Jūs sūtīt savus atmiņu stāstus un fotogrāfijas publicēšanai.

Šogad ir vēl kāda nozīmīga jubileja, proti, apņir 20 gadi, kopš Latvija uzsāka savu dalību starptautiskajās operācijās. Mūsu karavīru prasmes un sagatavotības līmenis šo gadu laikā, gan dienot Bosnijā un Hercegovinā, gan Kosovā, gan Afganistānā un citās valstīs, ir augstu novērtēts. Šoreiz jaunajā rubrikā «Starptautiskajām operācijām 20» atcerēsimies laiku, kad sabiedrībā tika plaši diskutēts par iesaistīšanos starptautiskajās miera uzturēšanas misijās.

Līga Lakuča

Latvijas ziņas	2
Jaunā Krievijas nacionālā drošības stratēģija: ietekme uz Baltijas valstu drošību	4
Vai Eiropas robežas ir viegli pārkāpt?	6
NATO izaicinājumi, gatavojoties Varšavas samītam, — politikas pētnieka skatījumā	7
Latvijas ražotāji un aizsardzības nozare stiprinās sadarbību	8
Mācīju viņus karot, bet novēlēju nekad to nepiedzīvot	10
Sports	14
6. marta kaujas piemiņas diena «Airītēs»	16
Stompaku kauja 1945. gada 2. martā	17
Pirmā nenotikusī dalība starptautiskajā operācijā	21
Maizes mājas stāsts ar Brīvības cīņu garšu	24
Filma par sabiedrības šķelšanas ģenerālpānu Baltijas valstīs	26
Strēlnieks un mākslinieks no Purvciema	27
Izraidīto ceļš — Sibīrija	28
Zaļo partizānu vadonis — Artūrs Veckalniņš	30
Amerikāņu YMCA darbība Latvijas armijā 1920.—1922. gadā	31
Ārzemju ziņas	34
NATO publicējusi ikgadējo militāro pārskatu	36

Reģistrācijas apliecība nr. 90009222536
Izdevējs — Jaunsardzes un informācijas centrs
Dibinātājs — LR Aizsardzības ministrija

Redakcijas adrese: K. Valdemāra ielā
10/12, Rīgā, LV-1473
Tālr. 67335383, fakss 67335384, e-mail:
redakcija@sargs.lv

Iespiests Latvijas Ģeotelpiskās
informācijas aģentūrā
O. Vācieša ielā 43, Rīgā
Iespieduma veids — ofsets
Metiens — 5000 eks.

Galvenā redaktore **Līga Lakuča** —
67335383
Literārā redaktore
Rasma Priekule — 67335391
Žurnālists **Taivo Trams** — 67335391
Žurnāliste **Džoanna Eglīte** — 67335391

Fotoredaktors **Gatis Dieziņš** —
67335399
Fotogrāfs **Normunds Mežiņš** —
67335399
Fotogrāfs **Gatis Indrēvics** — 67335391
Fotogrāfs **Ēriks Kukutis** — 67335391
Makets **Aigars Nesters** — 67335391

Red. pārstāvis ASV **I. Zuševics**.
7214 Elberton Avenue, Greendale,
WI 53129 USA.
Tālrunis: 4144213934
e-pasts: ivarsvz@yahoo.com

Red. pārstāve Vācijā **I. Marx**.
Tālrunis 89 4530 1802,
e-pasts: iveta_marx@web.de

Red. pārstāve Austrālijā **I. Abele**.
Tālrunis 03 9432 3603,
e-pasts: ilzel.abele@gmail.com

Red. pārstāvis Kanādā **J. Bilinskis**.
210-570 Proudfoot Lane,
London, ON N6H 4Z1, Canada.
Tālrunis 519 474 1080
e-pasts: jbilinskis@rogers.com

Redakcijas viedoklis ne vienmēr sakrīt ar
autoru viedokli.
Autoru manuskriptus atpakaļ neizsūniedz.

**Eiropas Militārās
preses asociācijas biedrs**
www.empamil.eu

23. februārī Ministru kabinets pieņēma jaunus noteikumus, kas atvieglot *NATO* karakuģu ienākšanu Latvijas ūdeņos.

Mainoties drošības videi Eiropā, kā arī ņemot vērā Latvijas saistības kā *NATO* dalībvalstij, radusies nepieciešamība pēc spējas ātri reaģēt un nodrošināt sabiedroto militāro spēku ierašanos Latvijas teritorijā. Tas attiecas gan uz mācībām, gan uz potenciālu krīzes situāciju.

Šobrīd kārtību, kādā ārvalstu karakuģi ienāk un uzturas Latvijas teritoriālajā jūrā, iekšējos ūdeņos un ostās, nosaka 2010. gadā pieņemtie Ministru kabineta noteikumi. Spēkā esošie noteikumi paredz sarežģītu un laikietilpīgu saskaņošanas kārtību — atļaujas izsniedz Ārlietu ministrija, savukārt kopumā saskaņošanas procesā ir iesaistītas trīs ministrijas, kā arī Nacionālie bruņotie spēki.

Šie noteikumi nosaka vienotu kārtību visiem ārvalstu kuģiem, tostarp arī *NATO* dalībvalstu karakuģiem, kas piedalās kopīgajās mācībās Latvijas teritoriālajā jūrā, kā arī *NATO* pastāvīgo Jūras spēku vienību karakuģiem, neparedzot tiem nekādus atvieglojumus.

Šobrīd trūkst atsevišķa regulējuma gadījumos, kad *NATO* dalībvalstu karakuģi un *NATO* pastāvīgo Jūras spēku vienību karakuģi ienāk Latvijas ūdeņos un ostās saskaņā ar apstiprinātu mācību grafiku vai pēc Latvijas lūguma valsts drošības un aizsardzības spēju pastiprināšanai miera laikā.

Jaunie noteikumi sagatavoti, lai mazinātu birokrātisko slogu institūcijām un optimizētu dokumentu apriti, tādējādi paātrinot lēmuma pieņemšanu. Jaunā kārtība samazinās birokrātisko slogu vairākām ministrijām un bruņotajiem spēkiem.

Tāpat plānots sakārtot diplomātisko atļauju piešķiršanas kārtību un nodrošināt *NATO* valstu karakuģiem atvieglotu ienākšanu Latvijas teritoriālajā jūrā, iekšējos ūdeņos

un ostās. Atrunājot šo jomu noteikumu projektā, Latvija būs ieviesusi *NATO* noteiktās procedūras.

Jaunie noteikumi papildināti ar jaunu nodaļu, kas regulē *NATO* karakuģu ienākšanu mācību un vingrinājumu veikšanai un valsts drošības un aizsardzības spēju pastiprināšanai miera laikā. Tā kā par militāro mācību organizēšanu Latvijas teritoriālajā jūrā atkarībā no iesaistīto spēku lieluma lēmumu pieņem Ministru kabinets vai aizsardzības ministrs un politiskā līmenī atbalsts šo kuģu ienākšanai jau ir izteikts, papildus nepieciešams saskaņot tikai tehnisko informāciju.

Būtiski papildināta arī noteikumu nodaļa, kas nosaka Latvijas kompetento iestāžu rīcību gadījumā, kad ārvalstu karakuģis ienāk Latvijas Republikas teritoriālajā jūrā, iekšējos ūdeņos vai ostās ārkārtēju iemeslu dēļ.

25. februārī Saeima galīgajā lasījumā pieņēma Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa iesniegtos grozījumus Nacionālās drošības likumā, Nacionālo bruņoto spēku likumā un Ministru kabineta iekārtas likumā, kuru mērķis ir nacionālās drošības stiprināšana.

Prezidents attiecīgās likuma izmaiņas iesniedza pērnajā novembrī pēc tikšanās ar Saeimā pārstāvēto partiju deputātiem, kuri atzinīgi izteicās par piedāvāto likumdošanas iniciatīvu. Valsts prezidenta piedāvājumā sākotnēji bija ietverti deviņi grozījumi, un galvenokārt tie bija saistīti ar dažādu valsts varas institūciju pilnvaru precizēšanu valsts apdraudējuma gadījumā.

Likumu grozījumi paredz — ja Ministru kabinets ir aizkavējis pildīt savus pienākumus kara laikā, tad Valsts prezidenta ieceltais virspavēlnieks pārņem nepieciešamās funkcijas un vada valsts aizsardzību. Lai nodrošinātu valdības un virspavēlnieka efektīvu sadarbību kara laikā, paredzēts, ka virspavēlnieks vai viņa pilnvarota persona piedalās valdības sēdēs ar padomdevēja tiesībām.

Līdz šim saskaņā ar Satversmi un Nacionālās drošības likumu valsts apdraudējuma novēršana, tostarp kara laika situāciju pārvarēšana, ir valdības kompetencē. Izmaiņas nepieciešamas, lai uzlabotu reaģēšanas funkcijas valstī ārkārtējās situācijās. Šobrīd regulējumā ietvertais virspavēlnieka institūts dublē citu valsts aizsardzības un izpildvaras institūciju pilnvaras, kā arī kara laikā varētu sarežģīt valsts aizsardzības vadīšanu.

Līdz ar grozījumiem tiks nostiprināts aizsardzības ministra, Nacionālo bruņoto spēku komandiera un armijas vienību pienākums nekavējoties reaģēt uz militāru agresiju.

Katras bruņoto spēku vienības komandieris negaidīta militārā iebrukuma gadījumā uzsākt militārās aizsardzības pasākumus, negaidot par to atsevišķu lēmumu.

Savukārt bruņoto spēku komandieris nekavējoties uzsāktu organizētas militārās aizsardzības darbības, informējot par to aizsardzības ministru. Aizsardzības ministrs saskaņā ar Valsts aizsardzības plānu nekavējoties uzsāktu valsts aizsardzības darbības, par to informējot Valsts prezidentu, Saeimas prezidiju un Ministru prezidentu, nosaka izmaiņas likumos.

Tāpat jaunajā regulējumā noteikts — kara vai izņēmuma stāvokļa laikā valdības sēde var notikt un lēmumu tajā var pieņemt, ja sēdē piedalās Ministru prezidents un vismaz trīs valdības locekļi. Līdz šim bija noteikts, ka valdības sēde var notikt un lēmumu tajā var pieņemt, ja piedalās vairāk nekā puse no Ministru kabineta locekļiem.

Grozījumos arī ietverta kara laika definīcija, nosakot, ka kara laiks iestājas, ja ārējs iejaukums ir izdarījis militāru iebrukumu vai citādi vērsies pret valsts neatkarību, tās konstitucionālo iekārtu vai teritoriālo integritāti.

Tāpat grozījumi nosaka, ka valsts aizsardzības plānā var paredzēt kārtību, kādā nododamas pilnvaras pārstāvēt likumīgo valsts varu kara vai militārā iebrukuma gadījumā.

29. februārī Nacionālo bruņoto spēku (NBS) komandieris ģenerālleitnants Raimonds Graube sāka vairāku dienu darba vizīti ASV. Ar šīs valsts bruņoto spēku un vairāku militāro formējumu, kā arī *NATO* Transformācijas pavēlniecības vadību pārrunātas starptautiskās un reģionālās drošības un militārās sadarbības aktualitātes, kā arī aktualitātes saistībā ar gatavošanos *NATO* samitam Varšavā.

Apmeklējot *NATO* Transformācijas pavēlniecību, bruņoto spēku komandieris tikās ar tās komandieri ģenerāli Denisu Mersjē un pārrunāja aktualitātes, kas saistītas ar sagatavošanos *NATO* samitam Varšavā un ar alianses militāro formējumu augstākā komandsastāva un citu Latvijā plānoto mācību, vingrinājumu un semināru plānošanas gaitu. Ģenerālleitnants Raimonds Graube un *NATO* Transformācijas pavēlniecības vadība piedalījās arī diskusijā «Varšavas samits. Modernais hibrīdkarš».

No 7. līdz 18. martam Latvijas Nacionālajā aizsardzības akadēmijā jau trešo gadu pēc kārtas norisinājās Apvienotā uguns atbalsta priekšējo novērotāju sertifikācijas kurss, kurā piedalījās 24 Nacionālo bruņoto spēku karavīri.

Šāds kurss visā pasaulē norisinājies jau vairāk nekā 350 reižu, un tikai astoņas reizes visi kursanti, kas uzsākuši mācības, saņēmuši sertifikātus — divi no šiem kursiem bijuši Latvijā.

Kursa ietvaros sākotnēji notiek apmācība lekcijās, bet pēc tam karavīri tiek apmācīti strādāt ar simulatoriem, kas īpaši šim kursam atvesti no ASV. Treniņos ar simulatoriem karavīriem jāpārlūko dažādās vidēs. Liela nozīme ir labai angļu valodai — instruktori ir ASV karavīri, kas saskaņā ar scenāriju spēlē gan komandieru, gan pilotu lomas.

Jaunie apvienotā uguns atbalsta priekšējie novērotāji varēs pārbaudīt savas prasmes mācībās «Operation Summer Shield», kas norisināsies Ādažos aprīļa beigās.

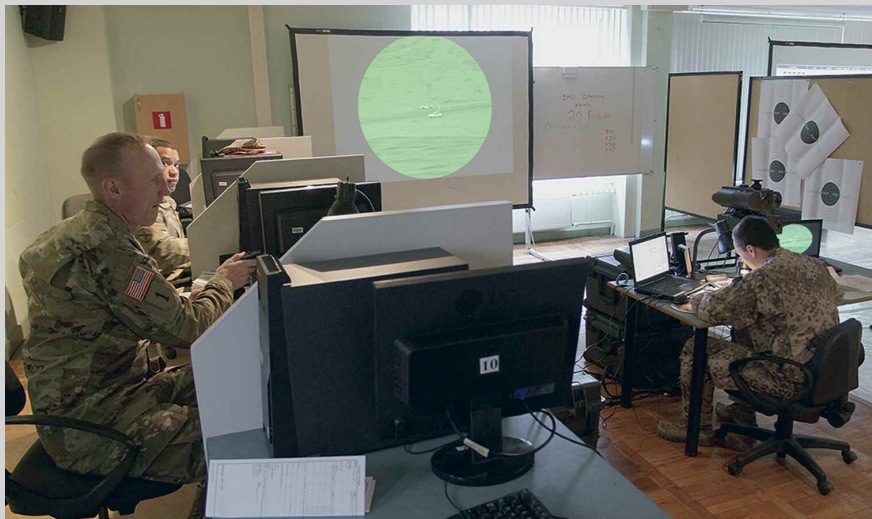
Gan 2014. gadā, gan 2015. gadā apvienotā uguns atbalsta priekšējo novērotāju mācībās tika sertificēti 24 karavīri no Latvijas.

Mācību kurss tapa 2005. gadā ASV, Fortsilā Oklahomā, un tagad to izmanto apvienotā uguns atbalsta priekšējo novērotāju apmācībai visā pasaulē.

Apvienotā uguns atbalsta priekšējais novērotājs (*Joint Fire Observer, JFO*) ir karavīrs, kas spēj pieprasīt, koriģēt un

kontrolēt uguni no sauszemes platformām (mīnmetējiem, lielgabaliem), no jūras platformām (kuģu lielgabaliem), kā arī nodrošināt visu nepieciešamo informāciju par mērķi, lai gaisa atbalsta kontrolieris varētu iznīcināt pretinieku no gaisa platformām (lidmašīnām, helikopteriem).

Karavīri, kas ieguvuši apvienotā uguns atbalsta novērotāja sertifikātu, dien savā vienībā, realizējot vienībā šo spēju un piedaloties militārajās mācībās.

Tiekoties ar ASV bruņoto spēku vadību un politiķiem, NBS komandieris guvis gan politisku, gan arī militāru atbalstu ASV ilgtermiņa atbalstam Latvijas aizsardzībā. «Gan militārā vadība, gan arī politiķi saprot, ka pašreizējai drošības situācijai Eiropā nav īstermiņa risinājuma, ir jārikojas ilgtermiņā, un ASV ir gatavas dot nepieciešamos resursus un karavīrus,» viņš uzsvēra pēc tikšanās ar ASV štābu priekšnieku apvienotās komitejas priekšsēdētāja (bruņoto spēku komandiera) vietnieku ģenerāli Polu Selvu un kongresmeņiem Maku Törnberiju un Ādamu Smitu, kā arī senatoru Džonu Makeinu, kuri darbojas bruņoto spēku komitejās.

«ASV ļoti pozitīvi novērtēja panākto aizsardzības budžeta palielinājumu, kā arī Latvijas apņemšanos jau tuvākajā laikā aizsardzībai atvēlēt 2% no IKP,» norādīja ģenerālleitnants Raimonds Graube. Viņš ASV Bruņoto spēku amatpersonas un politiķus iepazīstināja ar Latvijas bruņoto spēku attīstības plāniem un to prioritātēm, ņemot vērā ģeopolitiskos notikumus Eiropā un alianses austrumu pierobežā.

Bruņoto spēku komandieris saņēmis arī ASV amatpersonu pateicību Latvijai un tās karavīriem par dalību starptautiskajās operācijās un mūsu karavīru augsto morāli un profesionalitāti, pildot dienesta pienākumus kopā ar sabiedrotajiem.

Savukārt, tiekoties ar ASV Nacionālās gvardes komandieri ģenerāli Franku Grasu, Mičiganas pavalsts Nacionālās gvardes komandieri ģenerālmajoru Gregoriju Vadnaisu, Teksasas pavalsts Nacionālās gvardes komandieri ģenerāli Džonu Nikolu, NBS komandieris, augstu novērtējis ilgstošo un profesionālo sadarbību, izteica atzinību ne tikai vadībai, bet arī karavīriem, īpaši izceļot Mičiganas un Teksasas gvardes karavīru ieguldījumu, kā arī pārrunāja sadarbību karavīru apmācības jautājumos, tostarp abu valstu karavīru dalību militārās mācībās un vingrinājumos ASV un Latvijā.

«Militārā mācību jomā sadarbība starp abu valstu bruņotajiem spēkiem kļūs daudz intensīvāka,» norādīja ģenerālleitnants Raimonds Graube. «Nacionālā gvarde mācībās Latvijā piedalīsies ne tikai ar karavīriem un jau ierasto militāro tehniku, piemēram, tuvu gaisa atbalsta lidmašīnām A-10 vai artilēriju, bet arī ar inženieru vienībām, kas sniegs mums ļoti praktisku atbalstu Lāčusila mācību bāzes pilnveidošanā.»

Vizītes laikā NBS komandieris tikās arī ar ASV Armijas 3. korpusa un 1. kavalērijas divīzijas, kā arī 1. gaisa kavalērijas brigādes vadību un šīs brigādes karavīru tuviniekiem, izsakot viņiem pateicību par atbalstu karavīriem un viņu ieguldījumu Latvijas drošībā, jo vairāk nekā 70 šīs brigādes 227. aviācijas pulka 3. bataljona karavīru ar sešiem helikopteriem UH-60 «Black Hawk» operācijas «Atlantic Resolve» ietvaros pašreiz pilda dienesta pienākumus aviācijas bāzē Lielvārdē.

14. martā Nacionālo bruņoto spēku karavīri, pievienojoties sabiedrotajiem no ASV, Lietuvas, Kanādas un Lielbritānijas, kuri darbojas Apvienotajā daudznacionālajā apmācību grupā «Ukraina» (*Joint Multinational Training Group — Ukraine, JMTG-U*), ir sākusi Ukrainas regulāro spēku karavīru apmācību.

Pirmajā Latvijas karavīru vadītājā militāro nodarbību sagatavošanas un vadīšanas kursā piedalīsies 24 Ukrainas 184. mācību centra apmācību instruktori. Latvijas karavīri šogad nodrošinās četrus šādus divu nedēļu apmācību kursus Ukrainas regulāro spēku instruktoru apmācībai. Savukārt mēneša beigās Latvijas karavīri sāks arī Ukrainas speciālo operāciju bataljona karavīru apmācību.

Nacionālo bruņoto spēku komandieris ģenerālleitnants Raimonds Graube nesen viesojās Ukrainā, lai izvērtētu, kādu palīdzību Latvija var sniegt Ukrainas bruņotajiem spēkiem. «Mums ir jābūt solidāriem un ir jādalās ar to pieredzi, ko mēs paši esam guvuši, iestājoties NATO, kā arī piedaloties starptautiskajās operācijās un apmācot citu valstu bruņoto spēku karavīrus. Nenoliedzami, arī mūsu karavīri gūs lielsisku pieredzi, daudznacionālā vidē strādājot kopā ar Ukrainas karavīriem, kuri ir guvuši neatsveramu pieredzi, veicot kaujas operācijas Ukrainas austrumos,» atzina bruņoto spēku komandieris, paužot gandarījumu, ka sabiedrotie, uzaicinot Latviju iesaistīties Ukrainas bruņoto spēku apmācībā, ir augstu novērtējuši Latvijas karavīru morālo un profesionālo sagatavotību.

ASV, Lietuvas, Latvijas, Kanādas un Lielbritānijas karavīru vadībā līdz 2016. gada beigām plānots apmācīt piecus Ukrainas Bruņoto spēku kājnieku bataljonus un vienu speciālo operāciju bataljonu. Vienlaikus tiks apmācīts viens bataljons, uzvaru liekot uz kājnieku rotas un bataljona pamatuzdevumiem.

Apmācība galvenokārt notiek Starptautiskajā miera nodrošināšanas un drošības centrā Javorivā, aptuveni 15 kilometrus no Ukrainas robežas ar Poliju. Savukārt speciālo operāciju bataljona apmācība noritēs Hmelņickā.

Latvija ir sniegusi Ukrainai finansiālu atbalstu vairāku desmitu tūkstošu eiro apmērā NATO Trasta fonda ietvaros, kā arī sniedz cita veida atbalstu, tostarp medicīnisko un rehabilitācijas palīdzību ukraiņu karavīriem. Latvijā ir apņēmusies apmaksāt studijas Baltijas aizsardzības koledžā vienam Ukrainas virsniekam, kas sāks studēt augustā. Bruņotie spēki ir jau nodrošinājuši un turpinās nodrošināt angļu valodas apmācību vairākiem Ukrainas bruņoto spēku karavīriem. Tiek sniegtas arī praktiskas apmācības militārajiem psihologiem un kapelāniem Ukrainā.

Jaunā Krievijas nacionālā drošības stratēģija: ietekme uz Baltijas valstu drošību

Ieva Bērziņa,

Dr. sc. pol.,

LNAU Drošības un stratēģiskās
pētniecības centra vadošā pētniece.

Krievijas prezidents Vladimirs Putins 2015. gada 31. decembrī apstiprināja «Krievijas Federācijas nacionālās drošības stratēģiju», kas aizstāj 2009. gada 12. maija dokumentu «Par Krievijas Federācijas nacionālās drošības stratēģiju līdz 2020. gadam». Krievijas nacionālā drošības stratēģija ir viens no stratēģiskās plānošanas bāzes dokumentiem, kas nosaka tās nacionālās intereses un stratēģiskās nacionālās prioritātes, kā arī iekšējās un ārējās politikas mērķus, uzdevumus un pasākumus, kas ir vērsti uz Krievijas nacionālās drošības stiprināšanu un ilgtermiņa attīstību. Šis dokuments ir īpaši svarīgs, jo uz tā pamata tiek izstrādātas arī citas doktrīnas un koncepcijas, kas detalizētāk izskaidro Krievijas intereses un to īstenošanas līdzekļus. Rakstā tiek aplūkoti nozīmīgākie aspekti jaunajā Krievijas nacionālās drošības stratēģijā, kam ir jāpievērš uzmanība no Baltijas valstu drošības viedokļa.

Policentriskas pasaules veidošanās

Jaunajā dokumentā ir definēts, ka viena no Krievijas ilgtermiņa nacionālajām interesēm ir «nostiprināt tās statusu kā vienai no vadošām pasaules lielvalstīm, kuras darbība ir vērsta uz stratēģiskās stabilitātes un savstarpēji izdevīgu partnerattiecību uzturēšanu policentriskas pasaules apstākļos» (Kremlis, 2015, 31. decembris: 8). Šis formulējums norāda uz divām būtiskām un savstarpēji saistītām lietām — saskaņā ar Kremļa redzējumu, šobrīd notiek policentriskas pasaules kārtības veidošanās un Krievija sevi piesaka kā vienu no varas centriem. Jaunas pasaules kārtības veidošanās ir bieži izmantota tēma gan V. Putina runās, gan Krievijas mediju saturā, gan oficiālos dokumentos. Šīs idejas pamatā ir doma, ka pēc PSRS sabrukuma izveidojās vienpolāra starptautiskā sistēma, kurā galveno lomu spēlēja ASV kā «aukstajā karā» uzvarējušī puse. Tomēr saskaņā ar V. Putina pausto viedokli šīs pasaules kārtības modelis ir izrādījies dzīvotnespējīgs, jo tam nav pietiekamu militāru, politisku un ekonomisku

resursu, kā arī morāla pamatojuma (Kremlis, 2007, 10. februāris). Jaunā nacionālā drošības stratēģija skaidri iezīmē Krievijas stratēģisko virzienu kāpināt tās ietekmi to pašajā policentriskajā pasaulē, stiprinot ekonomisko, politisko, militāro un garīgo potenciālu (Kremlis, 2015, 31. decembris: 3).

V. Putins uzskata, ka svarīgākajiem starptautiskajiem spēlētājiem, tostarp arī Krievijai, ir jāvienojas par jauniem spēles noteikumiem un jāsaņem savas pamata intereses (Kremlis, 2014, 24. oktobris). Ko tas nozīmē? Krievijas politologs S. Belkovskis uzskata, ka tā ir vēlēšanās atgriezties pie Jaltas — Potsdamas starptautisko attiecību sistēmas, kurā ietekmīgie spēlētāji vienojās par savu ietekmes sfēru sadalīšanu (Andrejevs, Gusevs, 2015, 1. oktobris). Netieši uz to norāda arī V. Putins, sakot, ka 1815. gada Vīnes kongress un 1945. gada Jaltas vienošanās ir pozitīvi starptautisko attiecību sakārtošanas piemēri, kuros Krievija ņēma aktīvu līdzdalību un kuru rezultātā tika nodrošināts ilgstošs miers (Kremlis, 2013, 19. septembris). Diemžēl šāds miera veidošanas modelis izslēdz pašnoteikšanās tiesības tām valstīm, kuras nav varas centri. Uzskatāms šādas domāšanas piemērs ir Krievijas politologa D. Kuļikova viedoklis, ka šobrīd ASV cenšas atdalīt Ukrainu no Krievijas, bet suverēnā Krievija to nepieļaus (Dudenko, 2016, 28. janvāris). Tas nozīmē, ka ne Ukraina, ne arī citas valstis, ko Krievija uzskata par savu interešu sfēru, nevar un nedrīkst izvēlēties pašas savu attīstības ceļu. Tajā pašā laikā V. Putins šādu uzvedības modeli, pirmkārt, piedēvē ASV, jo, viņaprāt, tieši «vienpolārajām pasaules modelim nav vajadzīgas suverēnas valstis, bet gan valsti» (Kremlis, 2013, 19. septembris). Šāda retorika iezīmē Krievijas pretrunīgo pozīciju — no vienas puses, policentriskas pasaules veidošanās tiek pamatota ar suverenitāti kā universālu vērtību, taču, no otras puses, Krievijai ir tās «privileģētie interešu reģioni» citās valstīs (Kremlis, 2008, 31. augusts).

Lai varētu notikt ietekmes zonu sadale policentriskas pasaules apstākļos, viens no Krievijas stratēģiskajiem mērķiem ir panākt, lai citas lielvaras ar to rēķinātos kā ar līdzvērtīgu partneri. Tāpēc jaunajā nacionālās drošības stratēģijā kā viens no svarīgiem Krievijas Federācijas mērķiem ir iespējami vairāk līdzvērtīgu partneru iegūšana visā pasaulē (Kremlis, 2015, 31. decembris: 7). Neraugoties uz to, ka NATO

tiek uzskatīta par vienu no galvenajiem draudiem Krievijai, gan nacionālās drošības stratēģijā, gan militārajā doktrīnā ir uzsvērts, ka Krievija ir gatava arī ar NATO veidot attiecības uz līdzvērtības pamatiem, lai nodrošinātu kopējo drošību eiroatlantiskajā reģionā (Kremlis, 2015, 31. decembris: 38), kā arī uz līdzvērtīgu dialogu ar ES un NATO Eiropas drošības jomā (Kremlis, 2014, 29. decembris). Kā vienu no šādiem nenotikušā «līdzvērtīga dialoga» piemēriem var minēt Krievijas prezidenta V. Putina formulēto vēlmi veidot trīspusējas sarunas Ukrainas un ES asociācijas līguma parakstīšanas kontekstā pirms Ukrainas krīzes, jo šis līgums ietekmētu Krievijas ekonomiskās intereses (Kremlis, 2014, 23. maijs).

Krievijas motīvu klūt par līdzvērtīgu varas centru policentriskā pasaulē var saskatīt gan centienos veidot Rietumiem alternatīvas stratēģiskās partnerības, piemēram, piecu valstu grupu BRICS, gan valsts bruņojuma programmas īstenošanā, kuras mērķis ir stiprināt un modernizēt Krievijas militāro potenciālu, gan savas starptautiskās mediju sistēmas veidošanā, gan pozīciju stiprināšanā Arktikas reģionā, gan Krievijas pretdarbībā Ukrainas ģeopolitiskajai orientācijai uz Rietumiem, gan iesaistē Sīrijas konfliktā. Uzmanība jāpievērš arī nacionālajā drošības stratēģijā formulētajai kritiskajai attieksmei pret «blokveida pieeju», kas Krievijas skatījumā neveicina pretdarbību visiem mūsdienu drošības izaicinājumiem un draudiem. Kā piemērs NATO un ES nespējai risināt globālās drošības problēmas tiek minēta Eiropas bēgļu krīze (Kremlis, 2015, 31. decembris: 5). No tā izriet, ka Krievija mēģinās veidot attiecības ar atsevišķām NATO un ES dalībvalstīm individuālā līmenī, tādējādi arī ietekmējot šo organizāciju politiku sev vēlamā virzienā. Kā vienu no piemēriem var minēt Krievijas un Francijas sadarbību cīņā pret terorismu (Kremlis, 2015, 26. novembris).

Valstīm, kuras atrodas lielvaru ģeopolitisko interešu krustpunktā, atbilstoši V. Putina uzskatam, policentriskas pasaules kārtības veidošanās apstākļos ir jāreķinās ar vardarbīgu konfliktu iespējamības pieaugumu (Kremlis, 2014, 24. oktobris). Ņemot vērā Baltijas valstu ģeopolitisko orientāciju uz Rietumiem vienlaikus ar to ģeogrāfisko tuvumu Krievijai, vēsturisko piederību Krievijas impērijai un Padomju Savienībai, kā arī salīdzinoši lielo krievvalodīgo iedzīvotāju

skaitu, tās neapšaubāmi ietilpst V. Putina minētajā riska grupā, kura atrodas uz atšķirīgu «kultūras, vēstures, ekonomikas un civilizācijas «kontinentu» robežas» (Kremlis, 2014, 24. oktobris). Tātad «jaunas pasaules kārtības veidošanās» Krievijas izpratnē Baltijas valstīm nozīmē Krievijas starptautisko ambīciju pieaugumu, gatavību pārkāpt līdzšinējos starptautiskās sadarbības spēles noteikumus, kā arī ievērojami augstāku situācijas destabilizācijas iespējamību. Protons, Baltijas valstu līdzdalība NATO šobrīd militāras agresijas risku padara minimālu, jo alianses militārais potenciāls ir lielāks nekā Krievijai, taču, notiekot būtiskām pārmaiņām globālajā pasaules spēku samērā, šī situācija var mainīties. No šāda skatpunkta Baltijas valstīm ir kritiski svarīgi palielināt arī savas militārās pretošanās spējas.

Militārā spēka faktors starptautiskajās attiecībās

Atbilstoši jaunajai Krievijas nacionālās drošības stratēģijai, «starptautiskajās attiecībās nemazinās spēka faktora nozīme» un «Krievijas kaimiņu reģionos attīstās militarizācijas un bruņošanās sacensības procesi» (Kremlis, 2015, 31. decembris: 4). Lielākā nozīme šeit ir tieši NATO, kuras «spēka potenciāla pieaugums, globālo funkciju uzņemšanās, pārkāpjot starptautisko tiesību normas, bloka dalībvalstu militārās aktivitātes pieaugums, alianses tālāka paplašināšanās un tās militārās infrastruktūras tuvināšana Krievijas robežām» rada draudus Krievijas drošībai (Kremlis, 2015, 31. decembris: 4). Kā nozīmīgākie militārie faktori, kas Krievijas skatījumā samazina globālo un reģionālo stabilitāti, ir ASV pretgaisa aizsardzības sistēma un koncepcija «globālais trieciens» (iniciatīva attīstīt tādā darbības ieročus bez kodolbruņojuma, kas var sasniegt attālus mērķus īsā laika periodā (*Actor*, 2013)), augstas precizitātes stratēģisko sistēmu bez kodolbruņojuma izvietošana, kā arī ieroču izvietošana kosmosā (Kremlis, 2015, 31. decembris: 5).

Kopumā Krievijas bažas par NATO tuvināšanos Krievijas robežām nav nekas jauns — tās tika fiksētas jau 2010. (Kremlis, 2010, 5. februāris) un 2014. gada (Kremlis, 2014, 29. decembris) militārajās doktrīnās. Tāpat arī V. Putins jau 2007. gadā teica, ka NATO paplašināšanās nekādā veidā nav saistīta ar alianses modernizāciju vai drošības stiprināšanu Eiropā, bet gan ir uzskatāma par provocāciju, kas mazina abpusējo uzticēšanos (Kremlis, 2007, 10. februāris). Turklāt rietumvalstu politisko un militāro līderu retorika, ka NATO nav nodoma uzbrukt Krievijai, ir neefektīva. Piemēram, Krievijas Drošības padomes sekretārs

Krievijas skatījums uz «krāsainajām revolūcijām» (politiskās elites nomaīņa nevardarbīgu masu protestu rezultātā) izgaismo vēl vienu aspektu, kāpēc ASV un NATO tiek uzskatītas par draudu.

N. Patruševs, komentējot jauno nacionālās drošības stratēģiju, teica, ka šie rietumvalstu līderu izteikumi tikai piesedz alianses agresīvo raksturu (Jegorovs, 2015, 22. decembris). Krievijas viedoklis par NATO kā agresoru pretstatā miermilīgajai Krievijai rod atbalsi arī Baltijas valstu krievvalodīgajās auditorijās. Piemēram, salīdzinošajā pētījumā par Baltijas valstu un Polijas iedzīvotāju uzskatiem, kas tika veikts 2015. gadā, konstatēts, ka Krieviju par militāru draudu uzskata tikai 5% krievu tautības cilvēku Latvijā un 7% krievu tautības cilvēku Igaunijā (Fuksiewicz, Lada, 2015: 15). Tāpat arī tikai 8% krievu tautības cilvēku Latvijā un 7% Igaunijā atbalsta NATO bāzu izvietošānu savās valstīs (Fuksiewicz, Lada, 2015: 16).

Pieaugošā spriedze starp NATO un Krieviju tiešā veidā attiecas uz Baltijas valstu drošību, jo NATO militārās klātbūtnes palielināšana šajās teritorijās Krievijā tiek uzverta kā drauds. Piemēram, intervijā Krievijas ziņu raidījumam «*Vesti*», Krievijas militārais eksperts I. Korotčenko šos procesus definē kā faktisku pirmskara stāvokļa pasludināšanu, bet raidījuma redakcija secina, ka Baltijas valstis kļūs par kaujas lauku, kurā Krievija būs spiesta dot atbildes triecienu («*Vesti*», 2015, 29. janvāris). Savukārt, Kaļiņingradā veidotais portāls, kurš specializējas Baltijas jautājumos, *Rubaltic.ru*, secina, ka atbilstoši jaunajai nacionālās drošības stratēģijai, Baltijas valstis ir Krievijas galvenais militārais pretinieks, jo NATO un ASV militārā klātbūtne šajās valstīs, kuras ir vienīgās NATO dalībvalstis, kas robežojas ar Krieviju, 2014. un 2015. gadā ir augusi ģeometriskā progresijā (Nosovičs, 2015, 11. janvāris). Šajā rakstā tiek secināts, ka tieši Baltijas valstis kļūs par pirmo pretinieku Krievijas un NATO konflikta gadījumā (Nosovičs, 2015, 11. janvāris). Tādējādi Krievijas aizsardzības ministra S. Šoigu paziņojums par trīs jaunu divīziju veidošanu Rietumu kara apgabalā (*TASS*, 2016, 12. janvāris) atbilst gan jaunajai nacionālās drošības stratēģijai, gan retorikai informatīvajā telpā. Tiesa, Krievijas militārais eksperts V. Murahovskis uzskata, ka šo divīziju veidošana primāri ir saistīta ar Ukrainas potenciālo iestāšanos NATO, savukārt, militārais eksperts A. Golcs ir skeptisks par Krievijas iespējām nokomplektēt papildus 30 līdz 35 tūkstošus militārpersonu (*BBC*, 2016, 13. janvāris).

Ļoti iespējams, ka gan šīs darbības, gan agresīvā retorika primāri ir stratēģiskā komunikācija, kuras mērķis ir pārliecināt Baltijas valstu politisko eliti un sabiedrību, ka NATO militārās klātbūtnes stiprināšana šajās valstīs ir kļūdaina politika attiecībā pret Krieviju. Tomēr Baltijas valstīm kā reāls ir jānovērtē scenārijs, ka Krievijas un NATO konflikta eskalācijas gadījumā, tās būs viens no trieciena punktiem. Līdz ar to situācijā, kad viena no pasaules lielvarām rīkojas, vadoties pēc pārliecības, ka starptautisko attiecību sistēma fundamentāli mainās līdz ar «globālas un reģionālas nestabilitātes pieaugumu» (Kremlis, 2015, 31. decembris: 4), Baltijas valstīm, ja tās nevēlas nokļūt Krievijas ietekmes sfērā, nav cita risinājuma, kā stiprināt militāro potenciālu gan saviem spēkiem, gan ar partneru atbalstu. Turklāt no stratēģiskās atturēšanas viedokļa potenciālā agresora vēlmi lietot militāru spēku var mazināt vienīgi iespējama zaudējumu apmērs, kādu tam var nodarīt pretējā puse. Kā rāda arī Baltijas valstu vēsturiskā pieredze, izdabāšana Krievijai negarantē to neatkarību.

Informācijas karš

Jaunā Krievijas nacionālās drošības stratēģija kā vienu no svarīgām tendencēm mūsdienu pasaulē min «ciņu globālajā informatīvajā telpā, ko nosaka atsevišķu valstu centieni izmantot informācijas un komunikācijas tehnoloģijas savu ģeopolitisko mērķu sasniegšanai, tajā skaitā, manipulējot ar sabiedrības apziņu un falsificējot vēsturi» (Kremlis, 2015, 31. decembris: 6). Kā viens no draudiem valsts un sabiedrības drošībai tiek norādītas «darbības, kas saistītas ar informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu, lai izplatītu fašisma, ekstrēmisma, terorisma un separātisma propagandu un ideoloģiju, kā arī kaitētu pilsoniskajam mieram, politiskai un sociālai stabilitātei sabiedrībā» (Kremlis, 2015, 31. decembris: 12). Šeit ir būtiski minēt N. Patruševa komentāru, ka nacionālās drošības stratēģijā «tiek atklāti atzīts, ka terorisma, ekstrēmisma, reliģiskā un etniskā naida izplatību ir veicinājusi leģitīmu režīmu nomaīņas prakse, izmantojot «krāsaino revolūciju» un «hibridkaru» metodes» (Jegorovs, 2015, 22. decembris).

Nobeigums nākamajā numurā.

Vai Eiropas robežas ir viegli pārkāpt?

Kopējās vērtības, vienotais iekšējais tirgus, brīvā pārvietošanās un daudz citu ieguvumu, kas saistās ar Latvijas iekļaušanos ES, šķituši pašsaprotami un teju mūžīgi. Pēdējā laika notikumi saistībā ar Sīrijas krīzi un tās veicināto līdz šim nepieredzēto imigrācijas vilni šo pārliecību krietni iedragā. Par to, cik droša ir ES ārējā robeža, vai ES institūcijas un valstis spēs izturēt imigrācijas vilni, kā risināt šo situāciju kopumā, šā gada 3. martā «ES mājā» diskusijā «Pārkāpjot robežas» sarunājās politiķi un nozares eksperti, tostarp arī aizsardzības ministrs Raimonds Bergmanis.

Runājot par ES ārējās robežas aizsardzību, kuras būtiska daļa ir arī Latvijas robeža, un NATO iesaisti šajā procesā, R. Bergmanis norādīja uz problēmām, kas ar to saistītas. ES ārējā robeža saskaras ar valstīm, kas nav ne ES, ne NATO locekles, līdz ar to vienošanās par kopīgām aktivitātēm, reaģējot uz jaunajiem izaicinājumiem robežas nodrošināšanā, ir visai sarežģīta. Tomēr sadarbība tiek pilnveidota, vienlaikus tiek pilnveidotas arī ES un NATO dalībvalstu iespējas kontrolēt robežu un sniegt palīdzību bēgļiem. Kā būtisku iniciatīvu ministrs uzsvēra arī NATO neseno lēmumu par alianses kuģu iesaisti Turcijas un Grieķijas piekrastes patrulēšanā un monitorēšanā, palīdzot kontrolēt bēgļu plūsmu uz Eiropu un apkarot cilvēku kontrabandu. Pašlaik četru valstu — Kanādas, Turcijas, Grieķijas un Vācijas — kuģi darbojas glābšanas misijā Vidusjūrā un Egejas jūrā, cenšoties palīdzēt kontrolēt migrācijas plūsmu, kā arī iespēju robežās apkarot cilvēku kontrabandu, kas, pēc ministra teiktā, ir galvenais nekontrolējamā migrantu pieplūduma iemesls.

Latvijas eiroparlamentārietis Artis Pabriks uzsvēra, ka gan Šengenas zona, gan ES kopīgais tirgus ir apdraudēti, ja ES ārējā robeža netiks pietiekami labi apsargāta un pārvaldīta. Tā kā šajā gadījumā ir runa par ES pamatvērtībām un stūrakmeņiem, uz kā būvēta ES, pašlaik nav citu aktuālāku uzdevumu, kā iespējami ātri tikt galā ar ES ārējās robežas problēmām.

Lai gan Šengenas zonas izjūkšanu neviens nevēlas piesaukt pat pieļāvumu līmeni, aprēķinus par resursiem, kādus sliktākā scenārija gadījumā prasīs Latvijas robežas aizsardzība pilnā apmērā, Latvija ir veikusi, atzina iekšlietu ministrs Rihards Kozlovskis. Robežsargiem ir izveidojusies laba sadarbība ar pierobežas iedzīvotājiem, ir izstrādāti arī konkrēti rīcības plāni ārkārtas situācijām.

To, ka arī uz Latvijas robežas situācija ir kļuvusi daudz sarežģītāka, apstiprina fakts, ka 2015. gadā uz robežas aizturēti par 140% vairāk robežpārkāpēju nekā gadu iepriekš, teica iekšlietu ministrs. Bēgļa statuss ir ļoti precīzi definējams, un, ja Sīrijas krīzes sākumā par bēgļiem varēja klasificēt ap 75% migrantu, tagad tādu ir vairs tikai ap 30%. Jauns izaicinājums Latvijas robežsargiem saistās arī ar Eiropas Krasta un robežas apsardzes aģentūras izveidi, kuras Ātrās reaģēšanas brigādes ietvaros arī Latvijai ir jābūt gatavai trīs dienu laikā nosūtīt līdz 50 robežsargu lielu vienību uz jebkuru ES valsti, kur tas nepieciešams.

Ir skaidri jāsaprot, ka problēmas risinājums nekādā veidā nevar būt visu migrantu uzņemšana Eiropā, un ir jāsaprot arī tas, ka Eiropas iedzīvotājiem ir tiesības baidīties no svešā un atšķirīgā. Šīs bailes vistiešākajā veidā ir veicinājuši līdzšinējie nepietiekamā robežu kontrole, un situācija būtu ievērojami atšķirīga, ja sabiedrībai būtu pārliecība, ka bēgļu un migrantu uzņemšanas process tiek labi kontrolēts. A. Pabriks arī uzsvēra, ka nekur pasaulē netiek pievērsta lielāka vērība cilvēktiesībām kā ES.

Saeimas Eiropas lietu komisijas vadītāja Lolita Čigāne uzsvēra, ka cilvēku tirdzniecības sistēmas apkarošanai ir jābūt prioritāram

Sociālantropoloģe Ieva Raubiško diskusijas gaitā aicināja klātesošos uzdot un censties atbildēt arī uz neērtiem jautājumiem, proti, vai pašreizējā situācijā, runājot par faktiskajām robežām, mēs neatstājam ēnā ne mazāk svarīgu jautājumu par cilvēktiesību un brīvību robežām, vai Eiropa pašlaik nav ceļā uz norobežošanu un «Eiropas ciotokšņa» izveidi. ES salīdzinoši augstais dzīves līmenis tiek nodrošināts uz t. s. trešās pasaules iedzīvotāju rēķina, norādīja I. Raubiško, tādēļ jo īpaši svarīgs ir jautājums par mūsu prioritātēm — gatavību palīdzēt un turēties pie atvērtas sabiedrības principiem vai norobežoties, baidoties no atšķirīgā un svešā. Oponējot A. Pabriks uzsvēra, ka Eiropas sabiedrībā valda divējādas izjūtas: no vienas puses, tā ir cilvēku dabiskā līdzjutība un vēlme palīdzēt, no otras — realitiska sapratne par mūsu resursiem un spējām.

uzdevumam. Mūsdienās cilvēku nelegāla pārvadāšana ir kļuvusi par ļoti ienesīgu biznesu, un no tā gūtā peļņa gada laikā tiek lēsta 5—6 miljardu eiro apmērā. L. Čigāne norādīja uz vēl vienu riska faktoru — lielas aizplūstošas ļaunā masas nolemj savu iepriekšējās mītnes zemi stagnācijai un nabadzībai, kas savukārt būtiski samazina iespējas panākt tās ekonomisko izaugsmi pārskatāmā nākotnē.

Diskusijas noslēgumā «ES mājā» tika atklāta fotoizstāde «Sievietes bēgļes un patvēruma meklētājas Eiropas Savienībā», kas būs skatāma līdz 3. aprīlim. Izstādē aplūkojami fotogrāfes, «World Press Photo» balvas laureātes Marijas Doriņi darbi, kas tapuši, sekojot sieviešu bēgļu ceļam no ierašanās Grieķijas krastā līdz nokļūšanai Vācijā.

Sagatavojis **Taivo Trams**.
Foto — **Normunds Mežņiņš**.

NATO izaicinājumi, gatavojoties Varšavas samitam, — politikas pētnieka skatījumā

Džoanna Eglīte

Foto — Gatis Dieziņš.

Analizējot NATO darbību un organizācijas vājās puses, februāra vidū Rīgā, Latvijas Kara muzejā ar lekciju uzstājās politikas pētnieks, Drošības pētījumu centra (ETH Zurich) Starptautiskās drošības apvienības vadītājs Martins Capfe (*Martin Zapfe*). Rīgas klausītājus viņš iepazīstināja ar sava pētījuma «NATO militārās integrācijas pielāgošanas nozīme» atziņām, uzsverot, ka organizācijai ir vairākas nepilnības, kas var apdraudēt tās efektivitāti militārā konflikta gadījumā. Nepilnību analīze un risinājumu meklējumi var būt noderīgi NATO dalībvalstīm, gatavojoties organizācijas samitam, kas notiks 8. un 9. jūlijā Polijā, Varšavā.

M. Capfe uzsvēra, ka kopš NATO dibināšanas līdz 20. gs. 90. gadu sākumam organizācijas dalībvalstis, individuāli iesaistoties dažādu karu darbībā, rīkojās autonomi un to kontingentu veidoja katras valsts bruņotie spēki. Vienīgā militārā vienība, kas tika izveidota kā multinacionāla, bija Apvienoto mobilo spēku (*Allied Mobile Force, AMF*) brigādes lieluma (~3200 karavīru) vienība. Tā pildīja simbolisku lomu — ar savu esamību apliecinot sabiedroto solidaritāti.

Kopš 90. gadu sākuma, mainoties politiskai un sociālai situācijai pasaulē, kā arī saasinoties attiecībām ar Krieviju, multinacionāli spēki kļuvuši par NATO dalībvalstu savstarpējās sadarbības būtisku modeli. Tas savukārt izraisījis virkni problēmu, kuras netiek skaidri izrunātas. Multinacionālu spēku veidošana mazinājusi valstu autonomiju un neatkarību lēmumu pieņemšanā, radījusi tehniska rakstura un loģistikas izaicinājumus, piemēram, vienotu standartu izvirzīšanu bruņojumam un tā pārvietošanai starpvalstu telpā. Vienotas svešvalodas izmantošana bruņota konflikta gadījumā var kļūt ne tikai par saziņas problēmu starp dažāda līmeņa valstu karavīriem, bet arī par draudu šo spēku vienībām. M. Capfe uzsvēra, ka multinacionālu spēku vienības vēl nekad nav pierādījušas savas spējas kara laukā.

Lai spētu uzturēt tik liela apmēra multinacionālu militāru vienību integritāti, NATO līmeni tiek ievērotas vienotas politikas vadlīnijas, militārās tehnikas un bruņojuma standartizācija, kā arī rīkotas kopīgas

militārās mācības. Tāpat pēdējo divdesmit gadu laikā izveidota Augstas reaģēšanas (*Response Force*) vienība (*NRF*) un Īpaši augstas reaģēšanas vienība (*Very High readiness Joint task force, VJTF*), kuru uzdevums ir operatīvi reaģēt bruņota konflikta gadījumā. Abas šīs vienības ir multinacionālas, un karavīru dalība tajās tiek īstenota, ievērojot rotācijas principu (karavīri vienībās dien noteiktu laiku). Tomēr, vai visas šīs rīcības izrādītos efektīvas kara gadījumā, nav praksē pierādīts, un tādēļ to vērtība ir neskaidra.

Uzstāšanās laikā Rīgā pētnieks uzsvēra, ka kopš Krimas aneksijas un bruņotajiem konfliktiem Ukrainā pasaule piedzīvo hibrīdkaru, kad provokācijas un nemiera kurināšana, iesaistot minoritātes un eskalējot konfliktu, kļuvusi par savdabīgu kara formu. Lektors arī norādīja uz Krievijas rīcības neprognozējamību attiecībā uz Baltijas valstīm, uzsverot, ka tehniski izolēt Baltijas valstis no Eiropas Krievijai būtu salīdzinoši vienkārši. Līdzīgi kā ar faktu, ka multinacionālu spēku vienotība un saskaņota darbība nav pārbaudīta kara apstākļos, M. Capfe apšaubīja NATO militārās vadības vairākkārt pausto apgalvojumu, ka uzbrukums vienai no NATO dalībvalstīm tiks

uzskatīts par kara pieteikumu visām. Pētnieks izteica pieņēmumu, ka gadījumā, ja Krievija uzbruktu Baltijas valstīm, NATO atbalsts varētu arī nesekot, tāpēc arī šādu scenāriju ir vērts modelēt.

Iepriekšējā NATO dalībvalstu samita laikā 2014. gadā Velsā atklājās, ka dalībvalstīm ir atšķirīgi viedokļi stratēģiski svarīgos jautājumus, tai skaitā par attiecību veidošanu ar Krieviju. Panākt kompromisu ir bijis sarežģīti. Turklāt, reaģējot uz Krievijas rīcību, pēdējo gadu laikā NATO no misijas rūpēties par starptautisko drošību nācies pārorientēties uz atšķirīgu uzdevumu — rūpēties par organizācijas dalībvalstu kopēju drošību un aizsardzību. M. Zapfe norādīja, ka šovasar Varšavā gaidāmais NATO samits iezīmējas ar vēl daudzšķautņaināku jautājumu risināšanu un izaicinājumiem, kas saistīti ar dalībvalstu kopīgu militāro vienību drošības un efektivitātes veicināšanu vienotiem mērķiem. **EB**

Martina Capfes pētījums (Efficacy, not Efficiency: Adjusting NATO's Military Integration) pilnā apjomā pieejams NATO mājaslapā <http://www.ndc.nato.int/news/news.php?ico de=839>

«Rheinmetall» izmēģina augstas enerģijas lāzieroča darbību

Vācu kompānija «Rheinmetall» sadarbībā ar Vācijas Bruņotajiem spēkiem starptautiskajos ūdeņos ir veikusi sekmīgas uz Vācijas Jūras spēku karakuģa uzstādītā augstas enerģijas lāzieroča izmēģinājumus.

Lāzera darbības pārbaudei ar 10 kilovatu augstas enerģijas lāzera (HEL) ieroci aprikoja «Rheinmetall» MLG 27 mm automātisko ložmetēji. Lāzera darbības izmēģinājuma programma ietvēra potenciālo mērķu, to skaitā bezpilota lidaparātu (UAV) un mazizmēra kuģošanas līdzekļu, izsekošanu. HEL ieroča darbība tika pārbaudīta, arī izmantojot stacionārus mērķus uz sauszemes.

Veiktie izmēģinājumi apliecināja arī «Rheinmetall» lāzieroča tehnoloģijas efektivitāti jūras operācijās, un to laikā tika gūta vērtīga pieredze šāda veida jūras lāzieroču pilnveidošanai.

Latvijas ražotāji un aizsardzības nozare stiprinās sadarbību

Džoanna Eglīte

Foto — Normunds Mežiņš.

Industrijas diena 24. februārī Ādažu militārajā bāzē pulcēja vairāk nekā 180 viesu — 87 Latvijas uzņēmumu un vadošo septiņu universitāšu pārstāvjus, no vienas puses, un aizsardzības jomas ekspertus — no otras. Tikšanās mērķis bija meklēt risinājumus savstarpējai ciešākai sadarbībai.

Aizsardzības jomai ir virkne vajadzību — tiek rīkoti iepirkumi gan pārtikas apgādes, gan militārās tehnikas, gan būvniecības, gan IT risinājumu nodrošināšanai. Ievērojamu daļu šo vajadzību spēj īstenot Latvijas uzņēmēji un zinātnieki, tomēr nopietna, savstarpēji ieinteresēta sadarbība sākusi veidoties salīdzinoši nesen. Iepriekš aizsardzības nozares izsludinātajos konkursos biežāk piedalījās un tiesības nodrošināt nepieciešamo guva ārvalstu uzņēmumi.

Vēsturiskas iestrādes tautsaimniecības saiknei ar militāro industriju

«Vērts paturēt prātā Latvijas vēsturisko situāciju — Padomju Savienības laikā 70% Latvijas tautsaimniecības bija saistīta ar militāro industriju,» skaidro Elīna Egle-Ločmele, Latvijas Drošības un aizsardzības industriju federācijas (LDAIF) valdes priekšsēdētāja. «Iestrādes un potenciāls ir saglabāties un ir attīstāms.»

Pirms trim gadiem tapušās federācijas apņemšanās ir veidot sadarbību starp Latvijas tautsaimniecībai strādājošajām universitātēm un zinātniekiem un drošības un aizsardzības sektoru gan vietējā, gan starptautiskā līmenī. Latvijas Drošības un aizsardzības industriju federācija, kas apvieno 45 biedrus (Latvijas uzņēmumus un universitātes), kā arī divus starptautiskus uzņēmumus kā asociētos biedrus, šogad rīkoja jau otro Industrijas dienu. «Pirmās tikšanās laikā 2014. gadā aizsardzības nozares pārstāvji ieņēma vērotāja lomu, bet vietējie uzņēmēji stāstīja par risinājumiem, kurus var piedāvāt. Savukārt šogad savas nākotnes vajadzības un attīstības plānus skaidroja aizsardzības sektors,» vērtē Elīna Egle-Ločmele.

Arī uzņēmēji atzīst, ka līdz šim pietrūcis izpratnes par to, kādas ir aizsardzības jomas vajadzības un ko nozarei piedāvāt. Toms Grīnfelds, Mašīnbūves un metālapstrādes rūpniecības asociācijas (MASOC)

izpilddirektors, atzīst, ka: «LDAIF darbība un tās rīkotās Industrijas dienas palīdz veidot dialogu. Gan uzņēmējiem, gan aizsardzības jomas pārstāvjiem ir iespēja uzzināt par abu pušu vajadzībām, spējām un risinājumiem. Lai šī sadarbība varētu veiksmīgi attīstīties, ražotājiem būtu svarīgi laikus zināt par plānotajiem iepirkumiem, lai tiem kvalitatīvi gatavotos.»

MASOC uzņēmumi var lepoties ar veiksmīgas sadarbības piemēriem. AS «Rīgas kuģu būvētava» uzbūvējusi patruļkuģus Latvijas Jūras spēkiem. Aizsardzības nozares pārstāvji izrādījuši interesi arī par vietējo municijas ražotāju piedāvājumu un bruņu transportlīdzekļu apkopes un pārbūves iespējām un rezerves daļu nodrošinājumu.

Apņemšanās veicināt sadarbības iespējas starp aizsardzības nozari un vietējiem uzņēmējiem Industrijas dienas ietvaros tika pausta gan no aizsardzības jomas pārstāvjiem, gan Ekonomikas ministrijas, iepazīstinot Latvijas uzņēmējus ar iepirkuma plāniem turpmākajiem trīs gadiem.

Cik izteikti varam atbalstīt vietējos?

Ilona Baumanē-Vītoļa, Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes docente, kura pētījusi aizsardzības nozares atbalsta iespējas Eiropas Savienības valstīs, kā veiksmīgu piemēru aizsardzības jomas un vietējo uzņēmēju sadarbībai Industrijas dienas ietvaros minēja Lielbritāniju, kura atklāti rūpējas par to, lai aizsardzības jomas iepirkumu konkursos uzvarētu vietējie

ražotāji un piegādātāji. Iepirkumu plāni nozarei ir zināmi desmit gadu perspektīvā, turklāt pirms konkursu izsludināšanas tiek rīkotas tikšanās ar vietējiem uzņēmējiem, lai tie varētu sagatavot kvalitatīvākus un atbilstošākus piedāvājumus. Lielbritānija lepojas ar to, ka valsts militāro jomu nodrošina un apgādā britu uzņēmēji, uzsvēra I. Baumanē-Vītoļa.

Nacionālo bruņoto spēku komandieris ģenerālleitnants Raimonds Graube Industrijas dienā puda atbalstu sadarbībai ar vietējiem ražotājiem, tomēr atgādināja, ka aizsardzības industrija visur pasaulē ir ļoti specifiska un ar augstu protekcionisma līmeni, tādēļ pārdomāti jāveido tiesiski korektas attiecības.

«Veids, kā pašreiz notiek sadarbība ar vietējiem ražotājiem un zinātniekiem, ir arvien regulārākas tikšanās, kuru laikā stāstām par savām vajadzībām un plānotajiem iepirkumiem un iepazīstamies ar risinājumiem, kādus spēj piedāvāt Latvijas uzņēmēji. Mēs pakāpeniski iepazīstam viens otru. Sadarbība kļūst abpusēji saprotamāka un ciešāka,» situāciju raksturoja Sauszemes spēku kājnieku brigādes komandieris pulkvedis Mārtiņš Liberts.

Ekonomikas un Aizsardzības ministrijas pārstāvji, kā arī aizsardzības ministrs Raimonds Bergmanis Industrijas dienas laikā uzsvēra, ka meklēs risinājumus korektai sadarbības veicināšanai un nozares dialoga attīstīšanai ar vietējiem uzņēmējiem un zinātniekiem. Izskanēja doma, ka Latvijā

būtu nepieciešams izstrādāt aizsardzības industrijas stratēģiju, kas skaidri atrunātu sadarbības ietvaru, mērķus un virzienus. Šādas stratēģijas ir vairākās Eiropas Savienības valstīs, arī Igaunijā.

Aizsardzības nozare — valsts valstī

«Aizsardzības nozari un tās apgādi var salīdzināt ar valsts apgādi tikai miniaturā formā. Aizsardzības jomas vajadzības skar daudzveidīgu pakalpojumu loku,» secināja Toms Grīnfelds, Mašīnbūves un metālapstrādes rūpniecības asociācijas izpilddirektors.

Industrijas dienā uzņēmēji atkarībā no to darbības jomas Ādažu bāzē bija pulcējušies septiņos sindikātos: individuālā un kolektīvā ekipējuma, munīcijas, militārā transporta, sakaru sistēmas, jauno militāro spēju attīstības un nākotnes spēju vajadzību, būvniecības un pārtikas iepirkumu sindikātā. Tematisko apvienību ietvaros risinājās tikšanās un sadarbības iespēju apspriešana starp Latvijas ražotājiem, zinātniekiem un aizsardzības nozares pārstāvjiem.

Latvijas Drošības un aizsardzības industriju federācijas valdes priekšsēdētāja Elīna Egle-Ločmele uzsvēra, ka katrā no sindikātos pārstāvētām jomām, ir veiksmīgas sadarbības piemēri. «Latvijas loģistikas uzņēmumi iesaistījās apgādes risinājumos Afganistānā un šobrīd sniedz atbalstu mācību nodrošināšanai. Latvijas Jūras spēku flotilei ir Latvijā būvēti patruļkuģi. Latvijas ražotāji nodrošina militārajām vajadzībām pārtiku un apģērbu. Sakaru jomā Latvijas uzņēmumi nodrošina inženiertehniskus risinājumus. Latvijas universitātes izstrādā inovatīvus risinājumus militārām vajadzībām materiālzinātnē, bioloģijā un citās jomās. Sadarbība ar vietējiem uzņēmējiem

ļauj aizsardzības nozarei nodrošināt piegādes ķēdes drošību un tehnoloģiju pārnei no starptautiskiem uzņēmumiem, kā arī izstrādāt eksportspējīgus produktus starptautiskai drošībai.»

Vienu no aizsardzības nozares objektiem, proti, NBS Kājnieku skolas kazarmas Alūksnē, renovē un rekonstruē AS «RERE grupa» uzņēmums. Akciju sabiedrības valdes priekšsēdētājs Guntis Āboltiņš-Āboltiņš paskaidroja, ka uzņēmuma komandai ir pieredze sarežģītu objektu celtniecībā — gan valsts nozīmes muzeju, gan slimnīcu, gan cietumu būvē, un uzņēmums ir gatavs startēt konkursos līdzās lieliem ārvalstu būvniekiem. Atzinīgi novērtējot Latvijas Drošības un aizsardzības industriju federā-

cijas un aizsardzības jomas pārstāvju iniciēto dialogu, kas ir ieguldījums vietējās uzņēmējdarbības veicināšanā, kā arī sava tirgus aizstāvēšanā, G. Āboltiņš-Āboltiņš līdzīgi kā citi Latvijas uzņēmēji norādīja: «Mērķtiecīgi apzinot abpusējās vietējo uzņēmēju un industrijas iespējas un vajadzības, rodas labs pamats, lai attīstītu konstruktīvu sadarbību, lai sagatavotu labāko piedāvājumu un iegūtu papildus nepieciešamās kvalifikācijas, ja tādas konkrētā projekta īstenošanai vajadzīgas. Redzu, ka perspektīvā Latvijas uzņēmējiem ir iespējas ne tikai vairāk apgūt iepirkumus savā teritorijā, bet arī līdzvērtīgi startēt citās valstīs.»

Ieguldījums tautsaimniecībā un eksporta spēju attīstībā

Līdz 2020. gadam valsts aizsardzībai paredzētā finansējuma apjoms tiks palielināts līdz 2% no IKP. Aizsardzības jomas iegādēm plānots novirzīt līdz 20% Nacionālo bruņoto spēku finansējuma.

«Sadarbība starp aizsardzības nozari un vietējiem uzņēmējiem un zinātniekiem uzlūkojama kā vērtīgs ieguldījums tautsaimniecībā,» Industrijas dienā uzsvēra aizsardzības ministrs Raimonds Bergmanis. Turpinot šo domu, Elīna Egle-Ločmele piebilda, ka, sadarbojoties vietējā līmenī, finanšu līdzekļi un nodokļi nieieplūst citu valstu ekonomikā, bet gan paliek Latvijā. «Turklāt ražojot preces un pakalpojumus Latvijas aizsardzības vajadzību nodrošināšanai, uzņēmēji gūst nepieciešamo pieredzi, kas veido viņu konkurētspēju, piedāvājot risinājumus pasaules tirgos, un pakalpojumu piedāvājumi ārvalstu aizsardzības iepirkumos kļūs par vērtīgu Latvijas eksporta daļu.» **TS**

Mācīju viņus karot, bet novēlēju nekad to nepiedzīvot

Līga Lakuča

Foto — no personiskā arhīva.

Šogad Latvijas Republikas Zemessardzei — 25. gadadiena. «Tēvijas Sargs» veltīs šim notikumam rakstus un intervijas, kas atspoguļos Zemessardzes izveidi un gadu gaitā sasniegto. Kā pirmo uz interviju aicinājam Zemessardzes vienības «Vanags» komandieri pulkvežleitnantu Vili Skuju (1991—2003). Viņa nopolns ir ZS Speciālo uzdevumu vienības izveide, un viņa godprātīgais dienests Zemessardzē ļauj viņu dēvēt par Latvijas zemessargu vērtību simbolu.

— Kā radās Zemessardzes Speciālo uzdevumu vienība?

— Kad 1991. gadā dibinājās Zemessardze (ZS), Piņķos arī tika nodibināta rota. Te pagastā cits citu pazīst, zināja, ka esmu krievu armijā mācījies, jautāja, vai arī es stāšos. Teicu, ka, protams, stāšos. Iestājos ZS 17. bataljonā. Daudziem zemessargiem nebija vai arī bija visai trūcīga militārā pieredze.

Tā nu strādāju bataljonā par instruktoru. Acīmredzot to uzzināja ZS štāba priekšnieks Ģirts Valdis Kristovskis. 1992. gadā Augstākās padomes priekšsēdētājs Anatolijs Gorbunovs (ZS priekšnieks 1991.—1994. gadā) un Ģ. V. Kristovskis mani uzaicināja uz pārrunām, prasīja, kā es domāju, vai mums vajag speciālo uzdevumu vienību. Sacīju, ka katrai valstij tādu vajag. Jautāja, vai es būtu ar mieru tādu vienību veidot, un teica, ka varu ņemt no jauniešiem zēniem jebkuru. Es, jau gados būdams, visai skeptiski skatījos uz tā laika jaunatni. Solījos padomāt. Pēc pāris nedēļām zvana atkal Ģ. V. Kristovskis, aizbraucu uz štābu, man jautā, vai esmu apdomājis. Teicu — labi, lai notiek, mēģināsim. Centos salasīt vīrus no visas Zemessardzes, kuri bija karojuši Afganistānā, Kalnu Karabahā, tādos, kam bija kaut kāda pieredze. Par manu vietnieku iecēla Raimonu Graubi no ZS štāba bataljona, un mēs divatā veidojām jauno vienību. Mums iedeva 150 štata vietas. Pirmos trīs gadus visas problēmas par apmācību bija jārisina pašam — ko un kā mācīt, jo nebija instruktoru.

— Kā izvēlējāties programmu?

— Es biju beidzis *SpecNaz* (speciālais karaspēks) skolu padomju armijā ar diversijas novirzienu. Tātad biju apguvis visu, kas īpašo uzdevumu vienību karavīram ir jāzina un jāprot. Mūsu programma, protams, nebija tik plaša, jo es viens nespēju to aptvert, bet no katras tēmas pa drusciņai. Trīs gadu laikā man izauga instruktori, atnāca arī profesionāls instruktors šaušanā Ēriks Filipēnoks. Viņš bija sporta meistars, PSRS čempions šaušanā ar kalašņiklovu. Tieši tas man bija vajadzīgs, es viņu tūlīt iecēlu par apbruņojuma daļas priekšnieku. Nodibinājām arī apmācību vadu jauniešiem. Tiem, kas bija nodienējuši trīs gadus, bija iespēja kārtot teorētisko, praktisko un fiziskās sagatavotības eksāmenu beretes saņemšanai. Tas bija stimulē arī jauniešiem. Spējīgākie pēc gada nodienēšanas SUV varēja mēģināt kārtot šo eksāmenu, ja nespēja, tas tika atlikts uz gadu. Visi centās, lai jau pēc gada varētu saņemt bereti. Tas nebija novērtējums nedz naudā, nedz graudā, tas bija īpašs morāls stimulē. Cilvēki centās pierādīt sev, ka viņi to spēj, ka nav sliktāki kā purpura beretes nēsātāji.

— Toreiz jums bija arī citi uzdevumi, ne tikai apmācība. Kā ar visu tikāt galā?

— Manā padotībā bija arī Latvijas Bankas apsardze, arī tā bija jāapmāca. Mēs iekļāvām viņus mūsu apmācībās, izmantojām 17. bataljona bāzi. No krievu armijas laikiem tur bija saglabājusies šķēršļu josla, trenāžieri. Nevār teikt, ka mūsu apmācības kāds bremzētu, taču mācīt simtu ir viena lieta, bet divus simtus — grūtāk. Otrkārt, Saeimas un Valsts prezidenta drošības dienests, arī to mēs ar zēniem apmācījām, tāpat šaušanas un tuvciņas treniņus rīkojām ar viņiem kopīgi. Pieteicās pat policijas specvienība «Omega», bet viņiem mēs atteicām, jo nespējām tik daudz paveikt.

— Kuri no jūsu vīriem vēl tagad ir dienestā?

— Vieglāk ir pateikt, kuru nav. Astoņu tikai nav, pārējie visi vēl dien.

— Tas nozīmē, ka pareizie kadri tika atlasīti.

— Atlase bija smaga. Caur atlasē sietu izgāja kādi divi simti. Bija smagi fiziskie testi un morālie testi — pārrunas. Varbūt tas liksies smieklīgi, bet bija arī svarīgi, kāda cilvēkam ir humora izjūta. Īstam suvietim ir jābūt normālai humora izjūtai, jo tas norāda, ka cilvēks ir psiholoģiski noturīgāks, ka viņam nav mazvērtības kompleksu. Piemēram, mazvērtības komplekss smagi ietekmē dienestu. Specvienībā karavīru nav tik daudz, tur katram ir jābūt personībai, katram ir jābūt tādām, uz kuru var pašauties jebkurā situācijā. Ķēde ir tik stipra, cik stipri ir visi posmi. Ja viens posms ir vājš, arī ķēde ir vāja. Man bieži jautā, kurš man tur bija vislabākais karavīrs. Es nevaru atbildēt, ne jau tāpēc, ka es būtu vienaldzīgs

pret zēniem. Viņi ir ļoti dažādi, bet kurš no viņiem tas labākais, es nevaru pateikt, viņi visi ir līmeni. Speciālo uzdevumu vienība ir ģimene. Ģimenei jau visādi iet dzīvē. Zēni man kādreiz jautāja, kā es uzzinu par kaut kādām viņu palaidnībām. Atbildēju, ka neesmu tik vecs, lai būtu aizmirsis, ko domā un dara viņu vecumā. Sapratne man bija ideāla ar visiem, es bez žēlastības sodīju, ja bija pelnījis, bet vienmēr domāju, nedod, Dievs, nepelnīti kādu sodīt.

— Kā jūs noteicāt, ko sodīt, jo, kā minējāt, katrs jau bija personība?

— Es neesmu pedagogs, bet vienkārši karavīrs. Vienmēr uzskatīju, ka jebkurš no maniem zēniem nav ne par matu sliktāks par mani, tieši otrādi — viņš ir labāks, jo viņš ir jaunāks, elastīgāks darbībā, domāšanā un tā tālāk. Ja tu uz cilvēku skaties kā uz personību, tad nemaz nav tik grūti neklūdīties. Mūsu kolektīvs bija dzelzains. Ja ir tā, tad nevajag dzelzainu disciplīnu, tā ir pati par sevi. Es nekad nevienu nesūtīju uzdevumā oficiālā manierē — ar vārdiem «es pavēlu». Vienkārši pastāstīju, kāds ir uzdevums, un zināju, ka tas tiks izpildīts. Man nebija jāiet un jāpārbauda, jo es zināju, ka būs izpildīts. Ja kāds arī nevarēs izpildīt, viņš atnāks pie manis ar objektīviem iemesliem, kāpēc nav izpildījis. Divpadsmit gadus mēs dzīvojām kā cimd ar roku. Man virsnieki ir jautājuši, kā es dabūju tādu disciplīnu. Es necentos. Bija gadījums, kad aizbraucām uz šaušanu ar kaujas munīciju. Visiem automāti, citam plecā, citam kaklā, stobri uz visām pusēm. Es teicu: «Zēni, tā ne! Šeit stobri skatīsies uz augšu, uz leju vai uz mērķi, nevis kaimiņam vēderā vai vēl kaut kur.» Nostādīju visus ierindā, pirmie ies uz uguns pozīciju, bet atkal tie stobri. Es teicu: «Zēni, atlikt! Šodien šaušana nenotiks, es neesmu gatavs

iet pie kāda mātes un pateikt, ka manas vainas dēļ kādam citam ir iešauts vēderā.» Es neklīdzu, neblāvu. Kāpām mašinā un braucām uz kazarmām. Nākamajā šaušanas reizē pēc nedēļas stobri skatījās tikai trijos virzienos — uz augšu, uz leju vai uz mērķi.

— Kā jūs pats nonācāt līdz militārajam dienestam? Kā veidojās jūsu militārā dzīve?

— Obligātais iesaukums. No 19 gadiem iesauca krievu armijā. Es pieteicos pats un aizgāju 18 ar pusi gadu vecumā. Labprāt jau ņēma. Aizsūtīja mūs 600 cilvēkus no Latvijas uz Ukrainu. Atkarībā no izglītības dalīja pa dažādām vienībām. Man bija vidējā izglītība, mani paņēma aviācijas jaunāko instruktoru skolā, par mehāniķi. Beidzu tā saukto jaunā karavīra kursu — trīs mēnešus, veiksmīgi, jo pēc tiem man piešķīra jaunākā seržanta pakāpi. Gadījās tā, ka atbrauca divi virsnieki no *SpecNaz* skolas un aicināja dažus no mums uz pārrunām. Jautāja, vai nav bail lēkt ar izpletni, vai nav bail darīt to vai šo. Es biju pietiekami dumjš, teicu, man nav bail. Un vēl — pirms armijas es biju ieguvis sporta meistara nosaukumu boksā. Tie virsnieki meklēja sportistus — sambistus, bokserus, brīvās cīņas pratējus, izlasīja astoņus gabalus. Tas bija 1961. gadā. Tad sūtīja uz medicīnisko komisiju, pārbaude bija tāda pati kā lidotājiem — stingra. No tiem astoņiem mēs palikām tikai trīs. Bija daudzas specifiskas pārbaudes, piemēram — apžilbina tevi un skatās, pēc cik sekundēm tu esi spējīgs redzēt. Trīs mēs nokļuvām tajā skolā, un visi trīs no Rīgas, viens krievs un divi latvieši. Skolā pusgadu bija pārbaudes laiks, pārbaudīja, vai tu pa istam to gribi vai tikai tā. Izturējām. Beidzot trīs gadu kursu, bija jāliek eksāmeni. Tie, kas nolika uz «labi» saņēma jaunākā leitnanta pakāpi, kas uz «teicami», arī es, saņēma leitnanta pakāpi. Turpināju dienēt, jo padomju armijā noteikumi bija tādi, ka virsnieks dien līdz pensijai — 25 gadus. Es nodienēju astoņus gadus. Dienests bija grūts, bet interesants. Aprobukāju visu Padomju Savienību, biju Ķīnā, Ēģiptē un visās socialistiskajās valstīs — Ungārijā, Bulgārijā un citās. Tad gadījās pārkāpums, un mani varēja sodīt, ne jau mani vienu, mēs tur bijām vesela kompānija. Tika piedāvāta alternatīva, vai nu disciplinārais bataljons un uzpleči nost, vai arī prom no armijas, saglabājot uzplečus. Es, protams, ar lielāko prieku — prom, jo tā isti nepatika šī dienesta specifika. Tā nebija tāda vienkārša dienēšana štābā un papīru stumdīšana, tā bija aktīva darbošanās. Šodien šeit, rīt citā kontinentā. Ne jau aiz bailēm,

Turpinājums 12. un 13. lpp.

Sākums 10. un 11. lpp.

bet nervus tā lieta bojāja. Pēc pirmās reizes, kad aizsūtīja pakarot, mēnesi varēja pavadīt atpūtas namā, bet iespajds tomēr paliek. Tāpēc es saviem zēniem SUV teicu, ka mācu viņus karot, bet novēlu nekad to nepiedzīvot. Tāda pārliecība man ir vēl šodien — lai dieviņš dod, ka tiem zēniem, maniem un citiem, to nevajadzētu darīt.

— Ja ar tagadējo prātu padomā, bija arī tādās lietas, kuras varēja traki beigties?

— Es vieglāk tiku cauri, jo, piemēram, manā vienībā gandrīz katrs otrais zēns izpletņa lēkšanā lauza kāju vai roku, bet man ne matiņš nenokrita. Kaut kā veicās. Karojot Jemenā, lode izgāja kājai cauri, bet tā nav tāda lieta, kas moka ilgus gadus, reizi pa reizei miegā, sapnī. Atceros, vislielākās bailes savā mūžā es arī izjutu, tur karojot. Man likās, ka esmu tikai pāris reizes gaili nospiedis, un piepeši man vairs nestrādā kalašnikovs. Pārvelku aizslēgu, klikts, nestrādā! Bija tāda sajūta, ka esmu plīks un neaizsargāts. Tikai tad apķēros, ka patronas ir beigušās, ka jānomaina radziņš! Bet piedzīvoju nāves bailes! Zēni kādreiz smējās, ka man jau nekad neesot bail. Man ir bailes, bet es zinu, ka varu savas bailes pārvarēt, un man neiestājas bailu dēļ šoks. Tieši otrādi — bailes man veicina domāšanu.

— Jūs karojāt vairākās valstīs?

— Vienā — divas reizes. Tāpat tagad mūsu zēnus sūta uz Afganistānu. Labprāt jau sūta otrreiz, jo karavīrs tad zina, kas par drēbi.

— Tagad mēdz būt tā, ka vienreiz aizbrauc, un tad vai nu nebrauc vairs nekad, vai brauc visu laiku. Ir puiši, kas septiņas reizes bijuši Afganistānā.

— Viens no maniem zēniem ir bijis jau astoņas reizes. Es negribu noniecināt tos, kuri tagad brauc uz Afganistānu, taču viņi brauc citādus uzdevumus pildīt. Viņi neuzbrūk. Es tiku sūtīts kā uzbrucējs. Par to, ka ne visi grib braukt otrreiz, — visi cilvēki nav vienādi. Kāds varbūt ir kaut ko tādu pārdzīvojis, ka vairs negribas atgriezties. Tas nav nopelums, un tas nenozīmē, ka viņš ir glēvs. Cilvēks vienkārši ir nācis pie slēdziena, ka tas nav domāts viņam. Esmu arī dzirdējis, ka tie, kas brauc vairākas reizes, braucot pelnīt. Nē, tas nav naudas dēļ, tā ir cilvēka iekšējā vēlme sevi apliecināt, jo tur adrenalīna līmenis ir trīsreiz augstāks nekā šeit. Tur situācija ir pilnīgi citāda nekā, piemēram, Ādažu poligonā.

— Atgriežoties pie ZS Speciālo uzdevumu vienības — jums bija dažādi uzdevumi, aizturēšanas. Kas bija tas labais un ne tik labais?

— Labu lietu tur nebija vispār. Bet es gribētu pārfrāzēt — labās lietas bija tās, kuras labi beidzās, sliktās, kuras ne tik labi beidzās. Ko es ar to gribu teikt? Piemēram, mēs savācam reketierus, veselu kompāniju, atbrūņojam, nododam policijā. Tajā laikā bija pa pusei milicija, pa pusei policija, viss veidošanās procesā. Nododam reketierus tieši rokās, bet pēc 15 minūtēm redzam, ka viņi nāk ārā un rāda mums nepieklājīgus žestus. Lūk, tās bija sliktās lietas. Mēs riskējām ar veselību, varbūt pat ar dzīvību, jo cik reižu saņēmām reketierus ar apšaudi. Toreiz mēs reketu diezgan samazinājām, jo mums cauru diennakti viens nokomplektēts mikroautobuss «Latvija» ar astoņiem karavīriem strādāja uz izsaukumiem, galvenokārt uz reketieriem. Strādājām tā līdz 1996. gadam. Es priekšniecībai jau sen uzstāju, lai noņem mums šos pienākumus, jo regulāri astoņi cilvēki, kas bija dežūrā, nevarēja piedalīties mācībās. Tikai 1996. gada beigās mums vairs nevajadzēja braukt uz izsaukumiem. Bija daudzi cilvēki, kas zvānīja un lūdza palīdzību, bet bija jāatsaka. Tie nebija patīkami pienākumi, bet visi zēni apzinājās, ka tā bija nepieciešamība, jo policija nespēja tikt galā.

— Toreiz arī pašā Zemessardzē bija dažādi incidenti.

— SUV strādāja pa visu Latviju kā sētnieki, slaucījām ārā no Zemessardzes tos, kas bijuši tiesāti, kas dzērāji, huligāni, jo visiem zemessargiem bija ieroči, un tā bija

bīstama lieta. Gandrīz tūkstoti cilvēku mēs izslēdzām no Zemessardzes. Pirmajā un otrajā gadā Zemessardzē sastājās arī tādi cilvēki, kam tur nevajadzēja būt. Arī tas bija mūsu uzdevums.

— Jūs strādājāt kopā ar tagadējo NBS komandieri Raimundu Graubi. Vai viņš arī piedalījās tajās lietās?

— Mēs plecu pie pleca darbojāmies, nebija nekādi izņēmumi.

— Kā jūs tagad skatāties, kad runā, ka varētu atļaut zemessargiem mājās turēt ieročus?

— Es uzskatu, ka ir divas prioritātes. Apmācība — kaut īsa, bet intensīva apmācība, pēc tam ieroči, zābaki, forma un viss pārējais. Pirmkārt, tagad nekur nav jāsteidzas, ir iespēja pārbaudīt cilvēku, pirms viņš iestājas Zemessardzē, viņa morālo noturību, uzvedību, izglītību, raksturu, un tūlīt pat iekļaut divu trīs mēnešu intensīvā apmācībā. Tikko cilvēks ir trīs mēnešus nomācījies, nokārtojis eksāmenu, var piešķirt ieroči. X stundā, lai arī zemessargs būs apmācīts, ja viņam tā ieroča nav, viņš varbūt pat netiks pie tā. Tātad viņam būs nulles vērtība.

— Zemessardzes Speciālo uzdevumu vienība pastāvēja 12 gadus, un tad tā tika apvienota ar otru SUV. Kā vērtējat šo posmu?

— Es aizgāju pensijā, un «Vanags» darbojās apmēram vēl pusgadu. Manā vietā iecēla majoru Jāni Semerikovu, un viņa vadības laikā tika dalīti mūsu suvieši — vienus pārcēla uz armijas SUV, citus uz drošības dienestu, vēl citus uz spridzinātājiem, arī uz

Vienības sastāvā bija arī tagadējais NBS komandieris ģenerālleitnants Raimonds Graube.

Militāro policiju, kur viņi dien vēl šodien. Es nepiedalījos tā namiņa jaukšanā, kuru pats būvēju. Man sirds ir mierīga. Var būt, ka «Vanagu» būtu likvidējuši arī agrāk, bet man ir tāda sajūta, ka es it kā stāvēju priekšā.

Es vēl neminēju, ka mēs visi strādājām kā instruktori, braukājām un mācījām pa visiem Zemessardzes bataljoniem. Ar mūsu ierosmi tika veidotas 6—8 cilvēku grupiņas katrā bataljonā, tādi, kas bija sasnieguši augstāku izglītības līmeni. Katrā bataljonā bija *speczēni*. Tas arī bija mūsu nopelns. Braukājām un mācījām to, ko bataljoni pieprasīja — šaušanu, grantu mešanu vai fizisko sagatavotību.

— Jūs pats nodarbojāties ar izpletņlēcšanu?

— Mēs vienībā iesākām ar izpletņlēcšanu, jo gan izpletņlēcēji no dienesta laikiem, gan bijušie sportisti bija izkļūduši. Pirmajiem lēcieniem zēni paši sameta naudu lidmašīnas degvielai. Otra lieta, ar ko iesākām, bija spridzināšana un atminēšana. Līdz tam neviens ar to nenodarbojās. Kamēr es biju vienībā, mēs iznīcinājām apmēram 12 tonnas sprādzienbīstamu priekšmetu. No mums aizgāja tālāk sapieru apmācība un viss pārējais.

— Jums tajā laikā bija jāuzņemas liela atbildība.

— Kad man piedāvāja veidot vienību, es nebaidījos par to, kā varēšu iemācīt. Taču es sapratu, kādu atbildību uzņemtos, jo man būs jāatbild par katru no tiem zēniem, kas būs pie manis, par to, ko viņi darīs ar tām zināšanām, kuras iegūs. Varbūt tas skan lielīgi, bet no atbildības nekad neesmu baidījies. Es nebiju patikams virsnieks vadībai, bieži vien pateicu visu atklāti.

— Kas jums dzīvē iedeva tādus principus, vērtības?

— Pirmais, kas manī izveidoja tādu pārliecību, bija bokss. Mans treneris Aloizs Tumiņš bija tāds cilvēks, kādam es gribēju līdzināties — godīgs, atklāts. Nostiprinājās tas krievu *SpecNaz* skolā. Tur es pārliecinājos, ka vienmēr ir jābūt gatavam atbildēt par saviem vārdiem un darbiem.

— Kāds būtu jūsu vēlējums tagadējiem zemessargiem un karavīriem?

— Lai jums veicas, zēni un dāmas, kas esat Zemessardzē! Esiet stipri, mācieties! Lai jums nevajadzētu likt lietā visas savas zināšanas, un lai ar savu klātbūtni jūs spētu novērst to, ka vajadzētu karot. **LE**

Šī gada 23. augustā Zemessardze atzīmē divdesmit piekto dibināšanas gadadienu. Pārliecība par tautas paš aizsardzības organizācijas nepieciešamību radās 1991. gada barikāžu dienās. Atjaunojot valstisko neatkarību, Latvijas tauta par savas valsts drošības garantu izvēlējās Latvijas Republikas Zemessardzi.

Šodien Zemessardze ir izveidojusies par skaitliski lielāko Nacionālo bruņoto spēku struktūru un valsts aizsardzības pamatu. Zemessardze dod iespēju Latvijas Republikas pilsoņiem brīvprātīgi kalpot savai valstij, rūpējoties par tās drošību.

Tautas patriotisms un valsts mīlestība ir ļāvusi saglabāt Zemessardzes pastāvēšanu un organizācijas spēku divdesmit piecu gadu garumā.

Par ZS Speciālo uzdevumu vienību

1992. gada 1. maijā tika izveidota Zemessardzes štāba Speciālo uzdevumu vienība, kas pārņēma 9. bataljona juridiskās tiesības.

1992. gada 19. novembrī tika likvidēta Zemessardzes štāba Speciālo uzdevumu vienība (SUV), Rīgas brigādes bataljons un Rīgas pulka ierindas operatīvās grupas. To vietā tika izveidotas SUV apakšvienības Zemessardzes brigādēs.

Zemessardzes SUV apvienoja profesionālus karavīrus, kas spēja veikt īpašas nozīmes militāras operācijas. Miera laikā vienība nodrošināja likumu un kārtības ievērošanu valstī. Pēc LR Prokuratūras un Kriminālpolicijas lūguma vienība piedalījās svarīgās operācijās, kas saistītas ar likumpārkāpēju, galvenokārt organizēto noziedzīgo grupējumu darbības apkarošanu. Vienība aptvēra visu Latvijas teritoriju un īpaši veica regulāras diennakts dežūras Rīgas pilsētas ielās. SUV speciālisti nepārtraukti attīstīja un pilnveidoja zināšanas un spējas dažādās mācību programmās, kā arī izglitējās ārzemēs — Dānijā, Zviedrijā, ASV.

Šajā vienībā bija stingri un noteikti kritēriji pretendentu uzņemšanai, jo tika prasīts augsti kvalificēts darbs. Vairākus vienības karavīrus bija padomju armijas dažādo speciālo vienību pieredze, daļai arī kaujas pieredze. Nokārtojot fizisko pārbaudījumu normatīvus un teorētiskos testus, SUV karavīrs ieguva tiesības nēsāt purpura bereti.

1995. gada 2. augustā tika izdota pavēle par Zemessardzes SUV reorganizāciju. Tika likvidēti SUV štati Zemessardzes brigādēs un bataljonos un izveidota viena SUV vienība, kas bija tieši pakļauta Zemessardzes komandierim.

1992. gada 1. maijā dibināto Speciālo uzdevumu vienību 1997. gada 20. oktobrī pārdēvēja par Zemessardzes vienību «Vanags». Vienības galvenie uzdevumi bija nodrošināt kaujas gatavību, piedalīties apmācībās, kā arī attīstīt speciālo uzdevumu vienības karavīriem nepieciešamās fiziskās un morālās īpašības. Sadarbībā ar valsts tiesībsargājošajām institūcijām «Vanaga» zemessargi piedalījās arī sabiedriskās kārtības nodrošināšanā, sevišķi svarīgu personu apsardzes, valsts robežapsardzības un ekonomisko interešu aizsardzības pasākumos Latvijā, kā arī iznīcināja sprādzienbīstamos priekšmetus. Vienības sapieri gada laikā iznīcināja vairāk nekā 1000 sprādzienbīstamos priekšmetus Rīgā un Rīgas rajonā.

Vienība «Vanags» ir piedalījusies Romas pāvesta, Dānijas karaļienes, Zviedrijas karaļa, NATO Militārās komitejas priekšsēdētāja, Turcijas Lielās nacionālās sapulces priekšsēdētāja, Somijas prezidentes un citu Latvijas viesu oficiālo vizīšu nodrošināšanā. Ik gadu vienības zemessargi piedalījās starptautiskajās militārajās mācībās. Vienībai bija izveidojusies laba sadarbība un kopīgas mācības ar Ukrainas Iekšlietu ministrijas Speciālo spēku vienību.

2003. gada jūlijā tika izdota NBS komandiera pavēle par Zemessardzes Speciālo uzdevumu vienības «Vanags» apvienošanu ar NBS Speciālo uzdevumu vienību.

Sagatavojusi Zemessardzes štāba
Vadības grupas speciāliste seržante Guna Freimane.

CISM dienas skrējienš

Katru gadu 18. februārī karavīri no dažādām Starptautiskās militārās sporta asociācijas dalībvalstīm tiek pasākumā, lai, veicinot aktīvu un veselīgu dzīvesveidu bruņotajos spēkos, kopā atzīmētu CISM jubileju. Organizācija tika dibināta 1948. gadā, lai vairotu mieru visā pasaulē. Tās devīze ir «Draudzība caur sportu».

CISM dienas skrējienš veido ilglaicīgas un stipras attiecības starp starptautiskajām sporta organizācijām, bruņotajiem spēkiem un valdībām. Projekta pamatmērķis ir piesaistīt karavīrus visā pasaulē sportiskām aktivitātēm, ievērojot nemainīgus godīgas sadarbības principus.

2014. gada 18. februārī aptuveni 700 000 karavīru no 134 valstīm visā pasaulē vienojās kopīgā skrējienā, soļoja, nūjoja, slēpoja vai citādi aktīvi sportoja, atzīmējot šo gadadienu.

2015. gada 18. februārī CISM jubilejas pasākumā piedalījās jau 6 593 000 karavīru no 134 valstīm, to skaitā 585 cilvēki no Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem (NBS).

Ari šogad NBS saņēma CISM ģenerālsekretariāta vēstuli ar aicinājumu Latvijā atzīmēt CISM 68. gadadienu ar tai veltītiem sporta pasākumiem un aktivitātēm.

Šogad laika apstākļi nebija piemēroti slēpošanai, tāpēc NBS personālsastāvš iesaistījās kopīgā skrējienā. Pie Latvijas Nacionālās aizsardzības akadēmijas šogad pulcējās vairāk nekā 100 dažādu Rīgas garnizona vienību pārstāvji, kuri pēc kopīgas iesildīšanās uzsāka aptuveni 1500 m garu skrējieni. CISM dienas skrējienā piedalījās arī NBS Kājnieku skola,

Gaisa spēku aviācijas bāze, 3. reģionālais nodrošinājuma centrs, 1. reģionālais nodrošinājuma centrs, Sauszemes spēku kājnieku brigāde, Štāba bataljons, Zemessardzes bataljoni un Jūras spēku flotile. Visvairāk skrējēju šogad bija Sauszemes spēku kājnieku brigādē (429 Latvijas un 64 Amerikas Savienoto Valstu pārstāvji). Šogad aptuvenais kopējais distances garums, ko noskrēja karavīri, ir 3200 kilometru.

Foto — Gatis Dieziņš.

NBS komandieri sacenšas šaušanā

26. februārī Rīgā, «Auroras» šautuvē norisinājās NBS čempionāts šaušanā komandieriem, kurā piedalījās 45 Zemessardzes un NBS regulāro vienību komandieri, augstākie un vecākie virsnieki. Šaušanā ar dienesta pistoli bija jāveic vingrinājums DP3, attālums līdz mērķim 25 metri, mērķis — melns aplis. Pēc piešaudes sērijas dalībniekiem bija jāveic trīs ieskaites sērijas, 10 šāvienu piecās minūtēs katrā sērijā. Kopējā vērtējumā labāko rezultātu sasniegta Speciālo uzdevumu vienības pārstāvis — 267 punkti (89, 88 un 90). Otrajā vietā ar rezultātu 265 punkti (94, 84 un 87) ierindojās pulkvežleitnants Andris Kniploks (Zemessardze), bet bronzas medaļu ar rezultātu 264 punkti (84, 90 un 90) izcīnīja pulkvežleitnants Agris Ozoliņš (Sauszemes spēku kājnieku brigāde).

Atsevišķi tika vērtēti un apbalvoti vienību komandieri. Uzvaru komandieru vērtējumā izcīnīja komandkapteinis Valdis Stanka (Jūras spēku flotile) — 260 punkti (83, 88 un 89). Otrajā vietā ar rezultātu 257 punkti (84, 86 un 87) ierindojās pulkvežleitnants Juris Ušackis (Speciālo uzdevumu vienība), bet bronzas godalga — pulkvedim Tālim Majoram (Militārā policija) ar rezultātu 233 punkti (72, 80 un 81).

Foto — dkar. M. Eglītis.

Latvijas NBS hokeja komanda labākā starptautiskā hokeja turnīrā

No šā gada 10. līdz 12. martam Somijas pilsētā Turku norisinājās starptautiskais hokeja turnīrs militārpersonām. Latvijas komanda ar rezultātu 6:4 uzvarēja Igaunijas komandu un ar rezultātu 4:3 (pamatlaikā 3:3) pēcpēles metienos arī Somijas komandu, tādējādi izcīnot pirmo vietu.

NBS komandas kapteinis kaprālis Raivis Brencāns ar sacensību uzvarētāju ceļojošo kausu.

Foto — srž. Aivis Vasiljevs.

NBS čempionātā basketbolā uzvar

2. Zemessardzes novads un NBS Nodrošinājuma pavēlniecība

No šā gada 9. līdz 11. martam Rīgā norisinājās NBS čempionāts basketbolā vīriešiem divās līgās. NBS čempionātos 2. līgā nedrīkst piedalīties komandas, kuru sastāvā spēlē Baltijas Basketbola līgas, Latvijas Basketbola līgas un Latvijas izlašu spēlētāji.

Sacensībās 1. līgā piedalījās septiņas komandas (2. ZSN), Gaisa spēku aviācijas bāze (GS AB), Sauszemes spēku kājnieku brigāde (Szs KBde), Nacionālā aizsardzības akadēmija (NAA), Zemessardzes 51. kājnieku bataljons (51. KB), Štāba bataljons (ŠB) un Militārā policija (MP)). 2. līgā piedalījās sešas komandas (Kājnieku skola (KS), Apvienotais štābs (AŠ), Speciālo uzdevumu vienība (SUV), Zemessardzes Studentu bataljons (ZS St. Bn), Jūras spēku flotiles patruļkuģu eskadra (JSF PKE) un NP).

Sacensību pirmajās dienās apakšgrupu spēles noskaidrojās tās komandas, kuras vēlāk piedalījās izslēgšanas spēlēs. 1. līgā labākos rezultātus apakšgrupās uzrādīja 2. ZSN, NAA (automātiski kvalificējās pusfināliem), izslēgšanas spēlēs piedalījās arī Szs KBde, ZS 51. KB, ŠB un GS AB. 2. līgā labākos rezultātus apakšgrupās uzrādīja NP un KS (automātiski kvalificējās pusfinālam), izslēgšanas spēlēs piedalījās arī pārējās 2. līgas komandas — SUV, AŠ, JSF PKE un ZS St. Bn.

Izslēgšanas spēlēs 1. līgā Szs KBde ar rezultātu 56:15 uzvarēja ZS 51. KB, savukārt GS AB ar rezultātu 35:34 sīvā cīņā uzvarēja ŠB un iekļuva pusfinālā. Pusfinālā 2. ZSN ar rezultātu 57:40 uzvarēja GS AB, savukārt Szs KBde sīvā cīņā ar rezultātu 43:42 uzvarēja NAA. Spēlē par trešo vietu 1. līgā NAA ar rezultātu 47:35 uzvarēja GS AB, savukārt finālspēlē pārliecinoši uzvaru izcīnīja 2. ZSN komanda, ar rezultātu 52:40 uzvarot Szs KBde komandu.

Izslēgšanas spēlēs 2. līgā SUV ar rezultātu 41:34 uzvarēja ZS St. Bn, savukārt AŠ ar rezultātu 29:21 uzvarēja JSF PKE un iekļuva pusfinālā. Pusfinālā KS ar rezultātu 37:25 uzvarēja AŠ komandu, savukārt NP ar rezultātu 49:8 uzvarēja SUV komandu. Spēlē par trešo vietu SUV ar rezultātu 51:29 uzvarēja AŠ, savukārt 2. līgas finālspēlē NP ar rezultātu 25:20 uzvarēja KS.

Foto — dkar. Mārtiņš Eglītis.

Latvijas orientieristiem panākumi CISM reģionālajā orientēšanās čempionātā Slovēnijā

Slovēņu bruņotie spēki regulāri organizē starptautisko reģionālo CISM orientēšanās čempionātu un treniņgometni. Šogad treniņgometne un sacensības norisinājās no 12. līdz 16. martam Slovēnijas pilsētā Ajsevicā. Sacensības notika vienlaikus ar civilajām piecu dienu orientēšanās sacensībām, pulcējot 1200 dalībniekus. Militārās komandas no Beļģijas, Slovēnijas un Latvijas piedalījās arī šajās sacensībās, un 14. martā atsevišķi tika vērtēti militāristi. Latvijas bruņotās spēkus šajās sacensībās pārstāvēja: It. Artjoms Rekuņenko, It. Elīna Kārklīņa, vzs. Una Arama, vzs. Mārtiņš Sirmāis, vzs. Andris Jubelis, zs. Artūrs Pauliņš un zs. Laura Viķe.

Militārpersonu vērtējumā sieviešu konkurencē pirmo vietu izcīnīja zemessardze Laura Viķe, bet vīriešu konkurencē pirmā vieta vecākajam zemessargam Andrim Jubelim, otrā vieta — zemessargam Artūram Pauliņam.

Foto — Marko Losvins.

Sporta seminārs

18. martā ciņas skolā «Satori» norisinājās NBS sporta seminārs — «Grappling» ciņa. Seminārā piedalījās 30 dalībnieki no dažādām NBS vienībām, un tā mērķis bija iepazīstināt ar ciņas veidu «Grappling».

Šā gada NBS spartakiādes laikā, kas norisināsies no 28. līdz 30. jūnijam Gulbenē, pirmo reizi notiks arī sacensības «Grappling» ciņas veidā. Tāpēc īpaši svarīgi bija iepazīstināt seminārā dalībniekus ar šī ciņas veida noteikumiem, tiesnešu komandām, svara kategorijām, vērtēšanas sistēmu, atļautajiem un aizliegtajiem paņēmieniem un citām šī ciņas veida niansēm. «Satori» skolas instruktori arī pastāstīja par «Grappling» taktiku un demonstrēja tehniku, ko varēja izmēģināt arī seminārā dalībnieki.

Autores foto.

Komandu vērtējumā peldēšanā uzvar Zemessardzes Studentu bataljons

Šā gada 17. martā Rīgā, NBS sporta bāzes peldbaseinā norisinājās NBS čempionāts peldēšanā. Sacensībās piedalījās 80 dalībnieki no 19 NBS vienībām. Dalībniekus vērtēja trijās vecuma grupās: V-1 un S-1 (1981. gadā dzimušie un jaunāki), V-2 un S-2 (1972. un 1980. gads) un V-3 un S-3 (1971. gads un vecāki). V-1 un V-2 vecuma grupā vīrieši sacentās 100 m brīvā stila distancē, sievietes un V-3 vecuma grupas vīrieši — 50 m brīvā stila distancē. Komandas veica 4x50 m brīvā stila stafeti bez vecuma un dzimuma ierobežojuma.

V-1 vecuma grupā 100 m brīvajā stilā ar rezultātu 00:56,78 uzvaru izcīnīja zemessargs Pāvels Vilcāns no Zemessardzes 56. kājnieku bataljona (ZS 56. KB), otro vietu ar rezultātu 00:56,92 izcīnīja zs. Jānis Freimanis, bet trešo vietu (01:00,65) — vzs. Guntars Deičmans (abi no ZS Studentu bataljona (St. Bn)).

V-2 vecuma grupā uzvaru (01:05,12) izcīnīja kapteinis Ģirts Volframs (Gaisa spēku aviācijas bāze (GS AB)), otrajā vietā zs. Olafs Smiltņieks (01:08,09) no ZS 27. KB, trešajā vietā Speciālo uzdevumu vienības pārstāvis (01:10,76). 100 m brīvajā stilā, neņemot vērā vecuma grupas, atsevišķi tika apbalvoti tikai profesionālā dienesta (PD) karavīri. Sīvā ciņā ar rezultātu 01:01,20 uzvaru izcīnīja SUV pārstāvis, otrajā vietā (01:01,37) kareivis Jānis Dubovskis (Štāba bataljons), trešajā vietā (01:05,12) kapteinis Ģirts Volframs (GS AB).

V-3 vecuma grupā ar rezultātu 00:29,44 uzvaru izcīnīja virsleitnants Kristaps Podkalns no Militārās policijas (MP), otrajā vietā (00:30,04) zs. Ritvars Bušmanis no ZS 22. KB, bet trešo vietu (00:30,58) izcīnīja zs. Artūrs Hofmanis (ZS 27. KB). Arī šajā distancē atsevišķi tika apbalvoti PD karavīri. 1. vieta — virsleitnantam Kristapam Podkalnam (MP), otrā vieta kapteinim Tālavdim Skujam (ŠB), trešā vieta kapteinim Zigurdam Milleram (Nodrošinājuma pavēlniecība).

Sievietēm **S-1 vecuma grupā** ar rezultātu 00:29,89 nepārspēta palika zs. Olga Šišlova (ZS St. Bn), otrajā vietā (00:33,61) kadete Anita Ļebedeva (Latvijas Nacionālā aizsardzības akadēmija (NAA)), trešajā vietā (00:34,92) zs. Anita Blaua (ZS St. Bn).

S-2 vecuma grupā uzvaru (00:30,06) izcīnīja zs. Jolanta Grugule (ZS 56. KB), otrajā vietā (00:33,82) seržante Jeļena Floresa-Rodrīgesa (Sauszemes spēku kājnieku brigāde (SZS KBde)), trešajā vietā (00:38,27) kapteine Rudīte Everte (Mācību vadības pavēlniecības štābs (MVPŠ)).

S-3 vecuma grupā ar rezultātu 00:40,72 uzvaru izcīnīja kaprāle Iveta Priedīte (3. reģionālais nodrošinājuma centrs (3. RNC)), otro vietu (00:44,41) izcīnīja virs-seržante Jana Lulberga (MVPŠ), trešajā vietā (00:45,81) kapteine Laima Klauža (Apvienotais štābs).

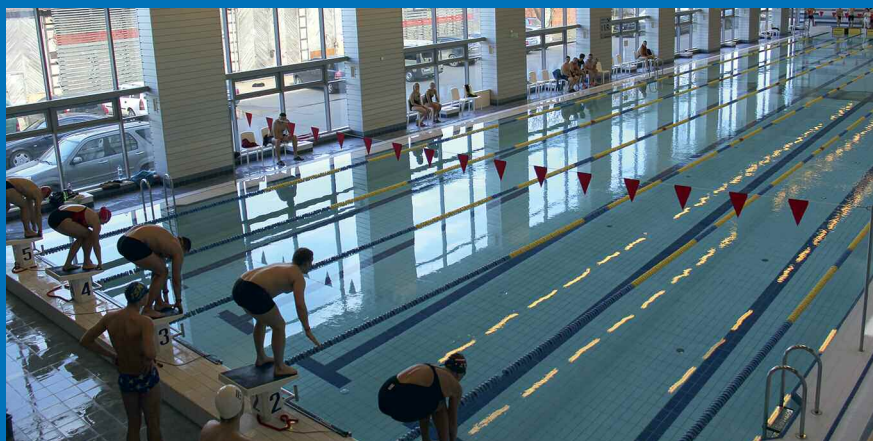
PD karavīru grupā sievietēm uzvara kadetei Anitai Ļebedevai (NAA), otrā vieta seržantei Jeļenai Floresai-Rodrīgesai (SZS KBde), bet trešā — kapteinei Rudītei Evertei (MVPŠ).

Interesantas ciņas starp komandām izvērsās 4x50 m brīvā stila stafetē, kur savā starpā cīnījās 11 komandas. Uzvarēja ZS Studentu bataljona komanda (01:52,16), otrā vieta ZS 56. KB (01:55,38), bet sīvā ciņā par trešo vietu pārkāpa bija Speciālo uzdevumu vienība (02:04,06), ceturtnā palika Štāba bataljona komanda (02:04,99).

Komandu vērtējumā tika vērtēti trīs labākie rezultāti 100 m brīvajā stilā (V-1, V-2), labākais sieviešu rezultāts un komandas rezultāts stafetē. Kā NBS peldēšanas sacensībās ierasts, uzvarēja ZS Studentu bataljons, otrā vieta šoreiz Nacionālajai aizsardzības akadēmijai, bet trešā vieta Štāba bataljona komandai.

Foto — dkar. Mārtiņš Eglītis.

Sagatavojusi **kaprāle Ilze Volframa**, NBS Sporta kluba
Fiziskās sagatavošanas un sporta nodaļas vecākā apmācības instruktore.

6. marta kaujas piemiņas diena «Airītēs»

Kā katru gadu 6. martā piemiņas vietā «Airītes» tika atzīmēta 1919. gada 6. martā notikusi kauja un pulkveža O. Kalpaka nāves diena. Šīs piemiņas dienas atzīmēšana O. Kalpaka muzejā un piemiņas vietā «Airītes» ir izveidojusies par tradīciju ar Nacionālo bruņoto spēku, Zemessardzes vienību un Jaunsardzes vienību piedalīšanos. Šogad atceres dienas pasākumā kritušo karavīru piemiņu godināja aizsardzības ministrs Raimonds Bergmanis, Nacionālo bruņoto spēku Apvienotā štāba priekšnieks ģenerālmajors Juris Zeibārts, Latvijas Kara muzeja un vietējo pašvaldību pārstāvji. Plaši pārstāvētas bija studentu korporācijas.

Pēc piemiņas pasākuma un ziedu nolikšanas arī šogad notika jaunsargu svinīgā solījuma pieņemšana. Šogad svinīgo solījumu deva 20 jaunsargi no Saldus 407. jaunsargu vienības, Druvas vienības jaunsargi un Priekules jaunsargi. Svinīgo solījumu pieņēma Jaunsardzes un informācijas centra Jaunsardzes departamenta 1. novada nodaļas vadītājs Dainis Karols. Pēc svinīgā solījuma jaunsargus apsveica un notika kopīga

fotografēšanās ar aizsardzības ministru Raimonu Bergmani un bruņoto spēku vadību.

Vietējo Jaunsardzes vienību iesaistīšanu piemiņas pasākumos un muzeja infrastruktūras sakopšanā O. Kalpaka muzejs ir izvirzījis kā prioritāti. Jaunsardzes vienības aktīvi piedalās piemiņas pasākumos 6. martā un 11. novembrī. Jaunsargi regulāri izmanto muzeja teritoriju kā nometņu vietu. Pavasaros un rudenos, kad tiek rīkotas talkas,

muzeja vadība iesaista instruktora Raivo Tukas vadīto Saldus 407. jaunsargu vienību muzeja sakopšanā, par ko esam pateicīgi viņiem. 2014. un 2015. gadā ar jaunsargu palīdzību ir iesākta muzejam līdzās esošās meža teritorijas sakopšana, veco celmu aizvākšana un infrastruktūras atjaunošana. 2015. gada vasarā ar jaunsargu palīdzību tika atjaunots piemiņas vietas grants segums un iesākta karavīru piemiņas takas izveide, kas noslēgsies 2016. gada vasarā. Tas ir pozitīvs ieguldījums ne tikai piemiņas vietas sakopšanā, bet arī jaunsargu patriotiskajā audzināšanā.

Tuvojoties Latvijas 100. gadadienai, O. Kalpaka muzeja un piemiņas vietas «Airītes» vadība turpmāko divu gadu laikā plāno izveidot stacionāras nometņu vietas muzejam līdzās esošajā teritorijā, kas kalpotu kā mācību un treniņu centrs Jaunsardzes vienībām. Izveides darbos plānots iesaistīt Saldus, Skrundas un Brocēnu novada jaunsargus. Laipni gaidītas ir arī jaunsargu vienības no citiem Latvijas novadiem.

Augsim Latvijai!

*Roberts Sīpenieks, O. Kalpaka muzeja un piemiņas vietas «Airītes» vadītājs.
Foto — Normunds Mežņiņš.*

STOMPAKU KAUIJA

1945. GADA 2. MARTĀ

Zigmārs Turčinskis,

LU Latvijas Vēstures institūta
pētnieks.

1944. gada rudenī, kad Latvijas austrumu daļu bija reokupējusi Sarkanā armija, mežos glābiņu meklēja tie vīri, kuri nevēlējās karot sarkano pusē. Daudzi no viņiem bija izvairījušies arī no karošanas vācu armijā. Tā Vilhelms Keišs no Abrenes apriņķa Baltinavas pagasta Surikavas 1943. gadā, sākoties vācu mobilizācijai, skaidri pateica savam vecākajam dēlam Jānim: «Tu nekarosi ne par vāciešiem, ne krieviem, bet tikai par Latvijas brīvību.» Izvairījies no mobilizācijas vācu armijā, Jānis Keišs neaizgāja arī krievu Sarkanajā armijā, bet 1944. gada rudenī devās mežā, kur sāka organizēties latviešu nacionālie partizāni.

1944. gada 2. oktobra naktī vācieši Abrenes apriņķī desantēja 11 vīru lielu diversantu grupu ar kodēto nosaukumu «Lapland». To vadīja bijušais apriņķa galvenais agronoms Pēteris Supe («Cinītis») un viņa vietnieks LU Tautsaimniecības fakultātes students Staņislavs Ločmelis («Dūze»). 1944. gada 10. decembrī viņi nodibināja Latvijas Nacionālo partizānu apvienību (LNPA). Dibināšanas brīdī tajā iekļāvās septiņas partizānu grupas ar 123 vīriem. 1945. gada rudenī LNPA apvienoja ap 1000 nacionālo partizānu, un organizācijas pakļautībā atradās partizānu grupas Viļakas, Alūksnes, Valkas, Gulbenes, Cēsu un daļēji arī Madonas apriņķī. Par spīti okupācijas varas pārspēkam, LNPA spēja darboties līdz pat 1953. gadam.

P. Supes izstrādātie LNPA statūti noteica: «1§. Latvijas Nacionālo partizānu apvienība (LNPA) ir nacionāla latvju tautas militāri politiska organizācija, kas apvieno aktīvos brīvības cīnītājus un darbojas Latvijas okupācijas varai slepeni. [...] 3§. Apvienība atrod savas tiesības, izteiktas Apvienoto Nāciju ietvaros un spēkā esošā

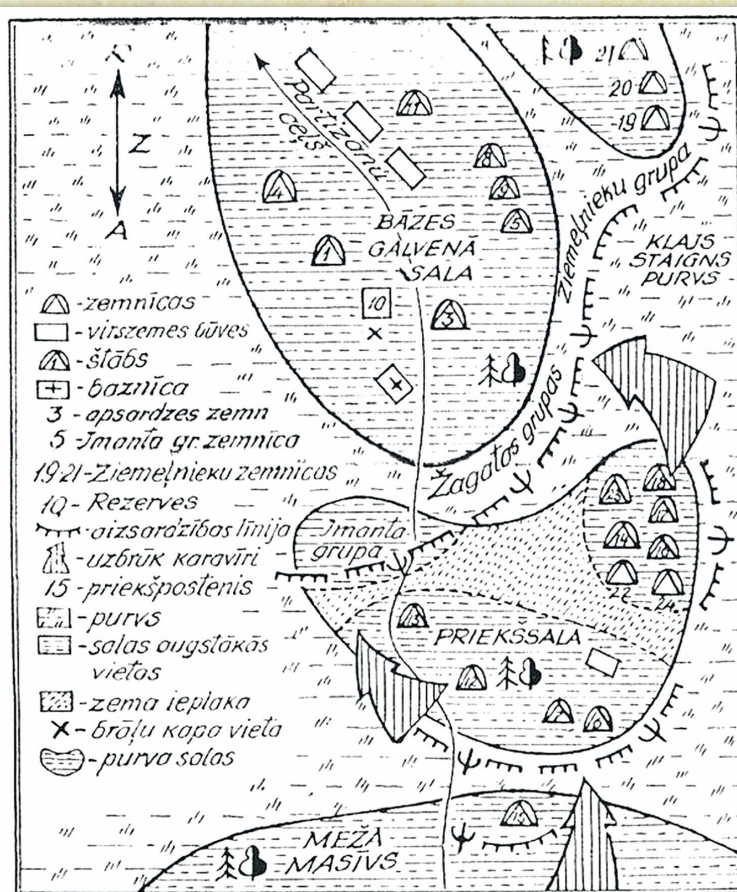
Latvijas Satversmē, kādēļ tā ir legāla Latvijas valsts organizācija un var izteikt zināmas latvju tautas daļas brīvo gribu. 4§. Apvienība uzstāda par savu augstāko mērķi cīnīties ar ieročiem rokās un politiski, kopā ar latvju tautas lielāko vairumu par neatkarīgās demokrātiskās Latvijas Republikas atjaunošanu.»

«Saliņu mītnes»

1945. gada janvāra sākumā LNPA partizāni pēc P. Supes pavēles sāka pulcēties Stompaķu purvos starp Balviem un Viļaku, kur uz vairākām purva saliņām izveidoja nometni, ko bez pārspējuma var uzskatīt par lielāko partizānu nometni visā Baltijas reģionā. Tās oficiālais partizānu nosaukums bija «Saliņu mītnes», bet tautā tā tika dēvēta arī par

«Jauno Berlīni». Nometnē bija uzbūvētas 24 zemnīcas (paredzētas 20—30 cilvēkiem), divi staļļi 30 zirgiem, pārtikas noliktava, maizes ceptuve un baznīca. Nometnē darbojās arī īpaši izveidota partizānu tiesa, kas sodīja gūstā saņemtos padomju aktivistus. Baznīcā katru dienu dievkalpojumus noturēja LNPA prezidija priekšsēdētājs, Šķilbēnu pagasta Rekovas katoļu draudzes prāvests Ludvigs Štagars («Pabērzs»). Kopumā nometnē uzturējās ap 350 cilvēki, kuru vidū bija arī ap 30 sievietes. Nocietinājumus dziļā sniega dēļ neveidoja, bet paredzēto pozīciju vietās izvietoja balķus.

Turpinājums 18. un 19. lpp.

1945. GADA 2. MARTA KAUIJAS SHĒMA

Sākums 17. lpp.

Pirms nometnes atradās nocietināts priekšpostenis. Tajā pēc kārtas dežurēja viena partizānu grupa, kura kontrolēja iebraucējus un izbraucējus. Bez vadības atļaujas neviens nometni atstāt nedrīkstēja. Bez tam tika izvietoti arī trīs maskēti ārējie posteņi.

No nometnes katru nakti uzdevumos ar zirgu kamanām devās četras līdz sešas partizānu grupas. To pienākumos ietilpa gan pārtikas sagāde, gan kaujas uzdevumi. Partizāni vairākos gadījumos, uzbrūkot no slēpņiem, atbrīvoja arestētos iedzīvotājus, likvidēja sarkanos aktivistus, kā arī sagūstīja un uz nometni nopratināšanai atveda pretinieka pretizlūkošanas dienesta «Smerš» (abreviatūra no krievu val. — «Nāvi spiegiem!») pilnvaroto Abrenes apriņķī leitnantu Pikuļevu. Regulārās kustības dēļ tolaik ceļš uz «Saliņu mītnēm» esot bijis pat vairāk iebraukts nekā Balvu—Viļakas šoseja.

Stompaku kauja

1945. gada februāra beigās čeka bija noskaidrojusi aptuvenu partizānu nometnes atrašanās vietu, bet neticēja gūstekņu sniegtajām ziņām par partizānu skaitu, uzskatot, ka nometnē nevar atrasties vairāk par 30—40 cilvēkiem. Savukārt partizāni no sagūstīta «Smerš» leitnanta uzzināja, ka čeka zina viņu nometnes atrašanās vietu.

Partizānu vadība, būdama pārliecināta par savu spēku, pēkšņi uzbrukumu negaidīja, jo viņu izlūkošana nebija manījusi jaunu ienaidnieka karaspēka vienību ierašanos Abrenes apriņķī. Iespēju, ka čeka uzbruks tikai ar apriņķī esošajiem spēkiem, partizānu vadība neņēma vērā.

Tā nometnei, kurā atradās ap 350 partizāni, uzbruka NKVD (PSRS Iekšlietu tautas komisariāts) karaspēka 143. strēlnieku pulks 483 viru sastāvā. Kauja ilga no 2. marta

plkst. 7.30 līdz 19.30, kad kaujas troksnis līdz 3. marta rītam pieklusa. Abu pušu pozīcijas nometnes Priekšsalā atradās tikai 70 — 80 metru attālumā, un ilgākas vai īsākas apšaudes turpinājās ik pēc brīža. Kaujā krita un vēlāk no ievainojumiem mira 28 nacionālie partizāni, bet pretinieks zaudēja 46 cilvēkus.

NKVD karavīrs Vasiļijs Vorobjovs notikušo raksturojis šādiem vārdiem: «Bandīti ir nogalinājuši un ievainojuši daudzus mūsu karavīrus un virsniekus. Bandītiem bija iepriekš sagatavotas aizsardzības pozīcijas, un viņi mums izrādīja spēcīgu uguns pretestību, nelaižot mūs savas nometnes teritorijā. Bandīti daudreiz pārgāja pretuzbrukumos, cenšoties mūs aplenkt un iznīcināt.»

Savukārt partizānu kaujas grupas komandieris Jānis Kozlovskis, atceroties kauju, rakstījis: «Šinī ciņā laikam biju vistuvāk nāvei, jo man, kad sniedzos pēc trofeju ložmetēja, uz pleca pie lāpstiņas labajā pusē izšāva cauri brezenta mētelim un visām drēbēm, labi vēl piededzinot ādu.»

Nozīmīga loma Stompaku kaujas sekmīgā iznākumā bija bijušajam leģionāram kapteinim Jānim (Arvīdam?) Ozolam («Melnā bārda»). Viņš Stompaku apmetnē ieradās 1945. gada 26. februārī — tikai dažas dienas pirms nacionālo partizānu kaujas ar čekas karaspēku. Sarkanās armijas aizmugurē kopā ar adjutantu Pauli Grantiņu («Ventīņu») viņš bija palicis atkāpšanās laikā 1944. gada jūlijā. Nelegāli abi dzīvojuši Grīvas mežos Tilžas pagastā. Pēc ierašanās Stompakos kapteinis Ozols ātri iemantojis pārējo partizānu uzticību un iecelts par «Saliņu mītni» komandantu. 2. marta agrā rītā, kad čekisti neilgā laikā bija ieņēmuši četrus bunkurus un tiem pretī stāvošajā «Žogotas» partizānu grupā sākusies panika un pat daļēja bēgšana, tieši Ozols bijis tas, kas novērsa apjukumu un noorganizēja pienācīgu pretestību.

Partizāni no «Saliņu mītnēm» un aplenkta Stompaku meža ar kauju izlauzās naktī no 2. uz 3. martu. Palīdzēja arī tas, ka naktī spēcīgi putināja. Galvenie partizānu

spēki — ap 70 partizāni — kapteiņa Ozola vadībā devās uz Tilžas pagasta Grīvas mežiem. Tur 26. martā no Stompaku kaujā gūtajiem ievainojumiem mira LNPA vadītāja vietnieks Staņislavs Ločmelis («Dūziš»). Ciņas turpinājās. Kapteinis Ozols pēc vairākām sekmīgām sadursmēm ar okupantiem krita kaujā 1945. gada 28. aprīlī pie Rugāju pagasta Aparniekiem. LNPA turpināja vadīt Pēteris Supe («Cinītis»), kuru 1946. gada 1. aprīlī nogalināja čekas aģents — kaujinieks Jānis Klimkāns. Nākamais LNPA vadītājs Antons Circāns («Vārpa») krita kaujā 1947. gada 7. jūlijā, bet pēdējo LNPA vadītāju leitnantu Bronislavu Slucki («Induli») sagūstīja 1953. gada 15. janvārī.

Stompaku kaujas gaita un iznākums ir atklāts arī PSRS NKVD karaspēka 143. strēlnieku pulka komandiera apakšpulķveža Kuzņecova 1945. gada 19. marta ziņojumā par operatīvo stāvokli Austrumlatvijā. Tajā minēts, ka «Stompaku purva meža rajonā slēpās bandītrupa 400—500 cilvēku sastāvā. Bruņojumā lielkalibra ložmetēji, balsta ložmetēji, rokas ložmetēji, automāti, šautenes, granātas un liels daudzums patronu. [...] Apkārt bandītu nometnei bija izveidota aizsardzības līnija, 15—20 cilvēku sastāvā norīkota sardze, no kuras tika izlikti posteņi rietumu, dienvidu un austrumu virzienā. Banda izveidoja 15—20 cilvēku vienības, lai aplaupītu mājas un iznīcinātu padomju un partijas darbiniekus pagastu un apriņķu centru tuvumā esošajās mājās. [...] 1945. gada 2. marta sadursmē ar bandu pulka operatīvā vienība iznīcināja 28 bandītus, 40—50 tika ievainoti, 7 cilvēki sagūstīti. Banda, izmantojot spēcīgu snigšanu un nakts aizsegu, izgājusi no aplenkuma rietumu virzienā un grupās izklidusi Liepnas mežā, bet galvenie spēki aizgājuši uz Grīvas mežu.»

Pēc Stompaku kaujas lielākā daļa nogalināto partizānu tika izlikti atpazīšanai un vietējo

MARTS vēstures spoguļi

2000. 01. 03. — Dibināts NBS Gaisa spēku Pretgaisa aizsardzības divīzions.

1919. 06. 03. — Kritis pulkvedis Oskars Kalpaks, atsevišķā latviešu bataljona komandieris.

1891. 07. 03. — Dzimis admirālis Teodors Spāde, Latvijas kara flotes komandieris.

1927. 14. 03. — Miris pirmais Latvijas Valsts prezidents Jānis Čakste.

1916. 21. 03. — Latviešu strēlnieku kaujas pie Ķekavas simtgade.

1919. 22. 03. — Virzoties uz Kalnciemu, mūsu karaspēks gūst uzvaru pār sarkanarmiešiem.

16. marts — Latviešu leģiona piemiņas diena.

iedzīvotāju iebiedēšanai Viļākā un Šķilbēnos. Kad Eglevas mežniecības grāmatvede L. Augustāne nogalināto cilvēku vidū atpazīna savu vīru, viņa spēja sāpēs sakost zobus un to neizrādīt. Notraukusi sniegu no sava vīra

sejas un papurinājusi galvu, viņa pagājusi malā, tā izvairāmās no čekistu pratināšanas. Viļakas Brāļu kapos vēlāk svinīgi apglabāja tikai 18 kritašos okupācijas varas pārstāvjus, bet pārējos čekas karavīrus apglabāja Pitalovas vai Ostrovas

kapos. Tas notika tāpēc, ka Viļakas centrālajā laukumā publiskai apskatei bija nomesti 19 nogalināto partizānu liķi, un nebija pieļaujams, ka tauta redz, ka komunistu zaudējumi ir bijuši lielāki. Daļu mirušo partizānu sameta bedrē pie Viļakas katoļu baznīcas žoga, kur 2005. gadā tika atklāta viņiem veltīta piemiņas vieta.

Stompaku kauju var vērtēt kā lielāko un sīvāko kauju Latvijas partizānu kara vēsturē. 2011. gada 11. augustā Balvu—Viļakas šosejas malā tika atklāts pieminēklis Stompaku kaujā kritašajiem 28 nacionālajiem partizāniem. Tajā ir iekalti visu kritašo vārdi un dziesmas rindas:

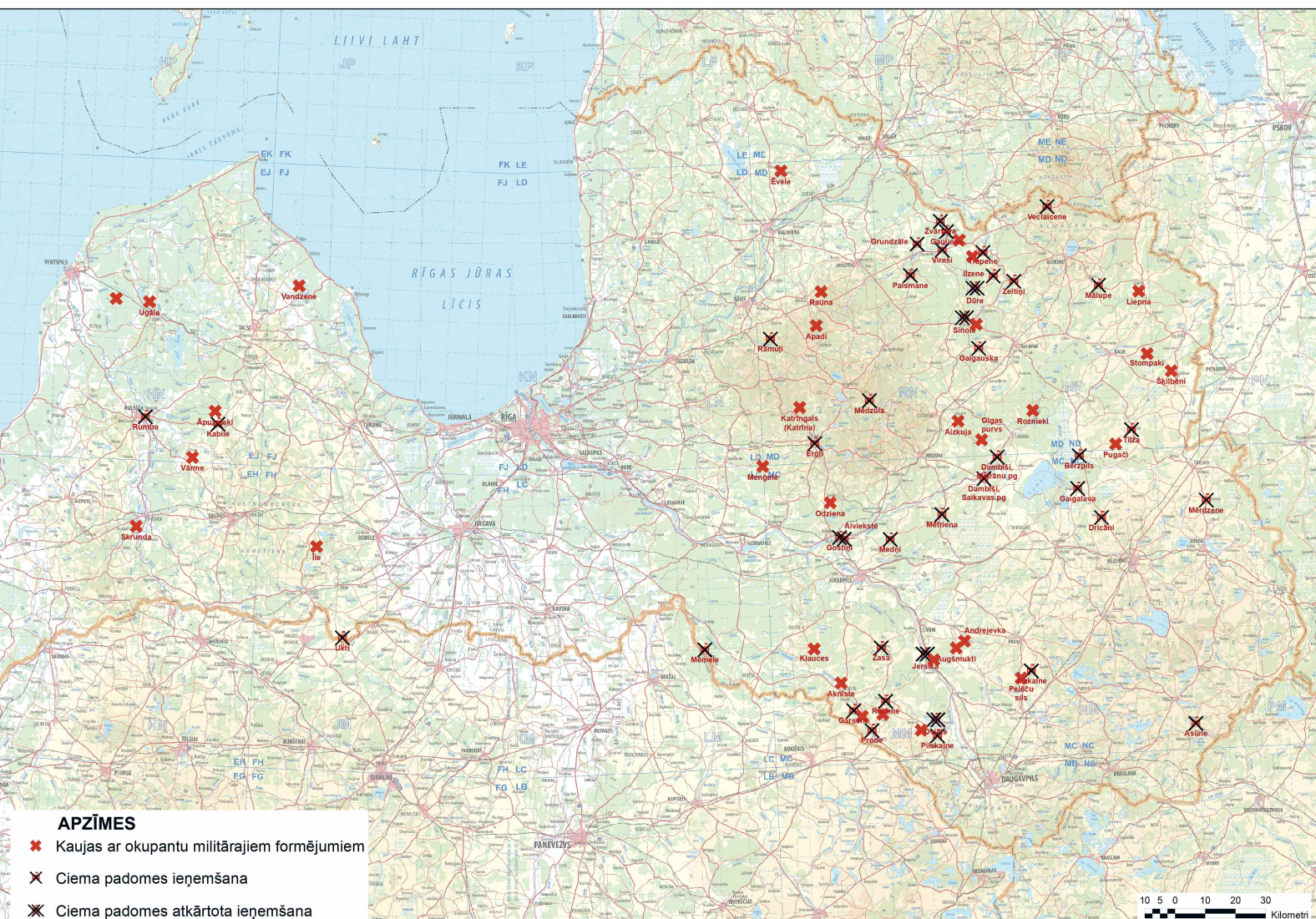
«Mums bija jāmirst, lai dzīvotu simti.

Nebija lemts toreiz Latvijai zelt.

Un pēc kariem, kas palikāt dzīvi,

Būs no jauna jums Latviju celt!»

Latviešu Nacionālo partizānu karš pret okupācijas režīmu 1944. - 1957.

LATVIEŠU NACIONĀLO PARTIZĀNU CĪŅA PRET PADOMJU OKUPĀCIJAS REŽĪMU 1944.—1956.

Jau 1941. gada vasarā, kad Sarkanā armija atkāpās no Latvijas, mūsu partizāni pie Raganas Krimuldas pagastā, Limbažos un Jaunalūksnes pagastā uzbruka sarkanarmiešu vienībām. Tieši pēc trīs gadiem no austrumiem sākās otra mūsu zemes okupācija, Sarkanās armijas karavīriem sekoja čekistu specgrupas un padomju aktīvisti. Viņu uzdevums bija Latvijā iedibināt padomju varu. Cīņā pret šo mums svešo spēku stingri nostājās nacionālie partizāni. Mežabrāļu rindās stājās bijušie karavīri, aizsargi, policisti un patriotiski noskaņotie jaunieši. Kopā šajā laikā periodā partizānos iestājās vismaz 20 000 cilvēku, kuri bija apvienoti 961 vienībā. Mežabrāļu darbība pārklāja gandrīz visu Latvijas teritoriju, taktisku apsvērumu dēļ viņi aktīvas darbības pie lielajām pilsētām neveica, jo tur izvietojās spēcīgas okupantu karaspēka vienības.

Nosacīti mūsu partizānu karu var iedalīt divos posmos:

1. Aktīvas darbības posms 1944./1946. gadā. Mežabrāļi grupējās skaitliski lielās vienībās un uzbruka dažādiem okupācijas režīma objektiem — tika ieņemtas 42 pagastu izpildkomitejas. Intensīvākais un asiņainākais cīņu laiks.

2. Padomju vara Latvijā nostiprinājās, čekisti sekmīgi cīņā pret partizāniem iesaistīja nodevējus. Mežabrāļi sadalījās mazākās vienībās, aktīvas militāras darbības notika retāk, galvenā uzmanība tika pievērsta izdzīvošanai un propagandas darbam. Liels trieciens mežabrāļiem bija

1949. gada 25. marta Latvijas civiliedzīvotāju masveida deportācija uz Sibīriju. Nesaņemot ārvalstu atbalstu un atrodoties gandrīz pilnīgā izolācijā, partizānu kustība pamazām apsika. Pēdējais zināmais partizāns Pēteris Svīklāns legalizējās Smiltēnē 1957. gada 14. maijā.

Nacionālajiem partizāniem bija savs apbalvojums — ordenis «Kalpaka krusts». Nelegāli mežabrāļi izplatīja vairākus izdevumus: «Brīvības Balss», «Daugavas Vanagi», «Kurbads», «Latvija», «Mazais Latvīšs», «Mūsu Sauksme», «Māras Zeme», «Meža Vēsture», «Sudrabotā Saule», «Tālavas Taure», «Tēvzemei un Brīvībai», «Tēvijas Vanagi» un «Vilkaču Sauciens». Tādējādi tika atmaskota okupācijas režīma darbība un tautā uzturēta neatkarīgās Latvijas valsts ideja. Ir zināmi daudzi partizānu vienību nosaukumi — «Jūrnīeks», «Kanādas pieciņi», «Klusētājs mežs», «Mazais Jānis», «Mazā Līzīte», «Melnais sikspārnis», «Melnais Voldis», «Nēģeri», «Sils», «Tērauds», «Tēvijas vanagi», «Zālais vilks» u.c. Kopumā šajā laikā mūsu mežabrāļi veica ap 2700 dažādu uzbrukumu (t.sk. vairāk nekā 40 kaujas, diemžēl vairāku kauju noris vietas mūsdienās nav iespējams noteikt). Fiziski latviešu nacionālie partizāni tika sakauti, bet okupanti nespēja mūsu tautā iznīcināt ideju par brīvu un neatkarīgu Latvijas valsti. Tas arī ir galvenais mežabrāļu kara nopelns.

Datus apkopojis Jānis Hartmanis.

Abonēšanas cena Latvijā:

1 mēnesim — EUR 0,71
6 mēnešiem — EUR 4,27
12 mēnešiem — EUR 8,54

Abonēt var visās «Latvijas pasta» nodaļās,
kā arī internetā www.abone.pasts.lv
un zvanot pa informatīvo tālruni 67008001

Ārvalstīs militāro žurnālu

«Tēvijas Sargs»

var abonēt pie redakcijas pārstāvjiem.

Abonēšanas cena ārvalstīs:

Eiropā	12 mēnešiem — EUR 41,00
ASV	12 mēnešiem — USD 68,00
Kanādā	12 mēnešiem — CAD 70,00
Austrālijā	12 mēnešiem — AUD 73,00

Informācija uz zināma, arī zvanot pa tālruni +371 67335391 vai rakstot uz e-pastu: redakcija@sargs.lv

Pirmā nenotikusī dalība starptautiskajā operācijā

Juris Ciganovs,

Dr. hist., Latvijas Kara muzeja direktora vietnieks.

Foto — no Druvja Kleina personiskā arhīva.

Šogad aprit tieši divdesmit gadi, kopš mūsu valsts bruņoto spēku karavīri uzsāka savu dalību starptautiskajās miera uzturēšanas operācijās. Atceroties Latvijas jaunākās politiskās vēstures lappuses, «Tēvijas Sargs» centīsies atspoguļot visas operācijas un misijas, kurās piedalījušies Latvijas bruņoto spēku karavīri. Latvijas Kara muzejs, savukārt, sācis darbu pie izstādes par Nacionālo bruņoto spēku karavīru piedalīšanos starptautiskajās misijās, kuras atklāšana paredzēta rudenī.

Pirmo reizi latviešu karavīri, pārstāvot starptautisku organizāciju, iesaistījās NATO miera uzturēšanas operācijā Bosnijā un Hercegovinā un uzsāka savu darbību šajā toreiz vēl Eiropas «karstajā punktā» 1996. gadā. Taču gadu pirms tam bija domāts par mūsu valsts karavīru dalību citā miera uzturēšanas operācijā, kurā piedalīties tomēr nebija lemts.

1990.—1991. gadā sākās Dienvidslāvijas kā federatīvas valsts sabrukums. Viena pēc otras bijušās Dienvidslāvijas Sociālistiskās Federatīvās Republikas sastāvdaļas

pasludināja neatkarību, un gandrīz vienlaikus šajās proklamētajās valstīs sākās asiņaini bruņoti konflikti. Nelielas militārās sadursmes starp Dienvidslāvijas federālo armiju un neatkarības piekritējiem pieredzēja vienīgi Slovēnija. Lielā mērā tas notika tāpēc, ka šajā bijušajā Dienvidslāvijas teritoriālajā subjektā nebija serbu nacionālās minoritātes. Tā kā Serbija tika uzskatīta par Dienvidslāvijas politisko mantinieci, serbu militārie formējumi visos reģiona karos nostājās tieši pret savu bijušo provinču neatkarību. 1991. gada 25. jūnijā Horvātija pasludināja savu neatkarību un paziņoja par izstāšanos no Dienvidslāvijas. Sadursmes starp horvātu pašaizsardzības vienībām un pārsvarā no serbiem sastāvošo Dienvidslāvijas Tautas armiju, ar kuru kopā karoja no Horvātijas atdalīties mēģinošās Serbu Krainas Republikas zemessardze, sākās jau martā. Pēc oficiālas Horvātijas neatkarības pasludināšanas militārās sadursmes pārauga asiņainā karā, kas ilga vairākus gadus un bija raksturīgs ar īpašu nežēlību un nacionālo neiecietību no abām karojošajām pusēm. Lai mēģinātu novērst asinsizliešanu un izbeigtu abu karojošo pušu uzsāktās etniskās tīrīšanas, 1992. gada 21. februārī Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes rezolūcija Nr. 743 atļāva šajā valstī uzsākt miera uzturēšanas misiju, kurā bija jāiesaistās speciāli izveidotajiem Apvienoto Nāciju Aizsardzības spēkiem (*United Nations Protection*

Force — UNPROFOR). Pēc karadarbības aktīvās fāzes izbeigšanās ANO 1995. gadā Horvātijā uzsāka ANO operāciju uzticības atjaunošanai Horvātijā (*United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia*). Šajā operācijā piedalījās karavīri no Argentīnas, Beļģijas, Kanādas, Čehijas, Dānijas, Somijas, Francijas, Vācijas, Indonēzijas, Jordānijas, Kenijas, Nepālas, Nīderlandes, Norvēģijas, Krievijas, Polijas, Slovākijas, Zviedrijas, Ukrainas un ASV. Sākotnēji tajā bija paredzēta arī Latvijas karavīru piedalīšanās Dānijas kontingenta sastāvā un bija sākta karavīru sagatavošana operācijas uzdevumu veikšanai.

Šajā laikā Latvijas Republikas valdība un bruņoto spēku vadība apliecināja savu stingro nostāju virzīties Eiropas Savienības un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas virzienā, domājot par integrāciju šajās organizācijās. Apliecinot centienus kļūt par normālu pasaules politisko procesu subjektu, mūsu valstij bija jāapsolās pildīt arī pienākumus pret pasaules sabiedrību, tai skaitā sūtīt savus karavīrus dažādu starptautisku organizāciju rīkotajās miera uzturēšanas operācijās. Horvātija varēja kļūt par pirmo no tām. Dānijas bruņoto spēku pārstāvji 1995. gada pirmajā pusē apmeklēja Latviju un paši izraudzījās Latvijas Bruņoto spēku 40 karavīrus, kurus saskaņā ar 1995. gada 16. jūnija NBS

Turpinājums 22. un 23. lpp.

Sākums 21. lpp.

komandiera pavēli nosūtīja uz Dāniju, lai apmācītu darbībai ANO miera uzturēšanas spēku sastāvā. Mūsu karavīri Dānijā beidza apmācību kursu, sekmīgi nokārtoja nepieciešamos pārbaudījumus un saņēma zilās miera uzturētāju beretes, taču ģeopolitika iejaucās viņu plānos...

Politisks lēmums par mūsu karavīru dalību šajā ANO misijā bija jāpieņem Saeimai. Lēmuma projektu «Par Latvijas Nacionālo bruņoto spēku miera uzturēšanas vienību» 5. Saeima izskatīja 1995. gada 17. augustā. Līdz lēmuma pieņemšanai deputāti debatēja ļoti ilgi, un pilnībā šīs debates ir atrodamas 5. Saeimas stenogrammās Latvijas parlamenta interneta vietnē. Stenogrammas nēnoliedzami ir ļoti interesants un vērtīgs mūsu nesenās vēstures avots, un, lasot šo debašu pierakstus, papildu interese par mūsu tautas kalpu sacīto ir gan tāpēc, ka šī bija mūsu karavīru pirmā potenciālā starptautiskā misija, gan tāpēc, ka kaut kas no sacītā ir aktuāls arī šodien, bet dažas sentences skan kā atklāti meli vai muļķības. Tātad — 5. Saeimas deputātu debates par latviešu karavīru došanos uz misiju Horvātijā.

Gunārs Meierovics («Latvijas ceļš»): «Latvija ir Eiropas valsts, un, tāpat kā Lietuva un Igaunija, kuras ir daudz lielākā mērā apzinājušās savas aktivitātes nepieciešamību, iesaistoties miera uzturēšanas misijā, mūsu valsts nevar par savas ārpolitikas stūrakmeni pasludināt nepieciešamību integrēties Eiropas institūcijās un struktūrās, nevar runāt par virzību uz NATO, un mūsu deklarācijām par Latviju kā Eiropas sastāvdaļu var būt tikai tukša skaņa, ja izšķirošā brīdī neesam gatavi uzņemties atbildību un demonstrēt pasaulei savu līdzatbildību par notiekošo. Mūsu drošība nevar balstīties uz principu — te ir manas mājas, te nevar šaut! Latvijas neitralitātei nav nodrošinājuma, nav arī vēsturiska pamata. Mēs neesam Šveice. Latvijas pasivitāte var būt tās nāves cēlonis. Ja mēs nopietni domājam par savu drošību, tad šī ir istā reize parādīt, ka esam gatavi ne tikai ko ņemt, bet arī kaut ko dot.

Mēs nedrīkstam aizmirst mūsu ģeopolitisko situāciju, kas neizslēdz iespēju, ka kādudien palīdzība būs vajadzīga mums pašiem [...]»

Andrejs Krastiņš (Latvijas Nacionālā neatkarības kustība): «Ko mēs domājam par savu Latviju, un kāda ir tās orientācija? Vai Latvija ir Rietumeiropas valsts, kas orientēta uz Rietumu demokrātiju un Rietumu civilizāciju, vai mēs tomēr pieļaujam, ka Latvija ir Maskavas stratēģiskās ietekmes sfēra — gan ekonomikā, gan politikā, gan militārajā jomā? Tas ļoti klaji un plaši izpaužas. Mēs redzam, ka šo politisko spēku pārstāvji, tā teikt, drukājas, piemēram, tādā laikrakstā kā «SM Segodnja», apdzied krievu brīvprātīgo varonību Serbijā, kā viņi sit musulmaņus Bosnijā un kā viņi tur kalpo par algu, un kā viņiem tur ļoti labi iet, un saņem jau viņi maz, bet viņi ir ļoti lieli varoņi, un visa šī nostāja jau ir ļoti labi redzama. Mēs arī redzam, kā pašlaik Maskava pilnīgi atklāti atbalsta Serbijas impēriskos triecienus, un arī viņu parlaments ir nobalsojis, ka viņi

noņem visus embargo par visu šo piegādi Serbijai un tā tālāk, un tā tālāk. Te ir sadursme starp divām politiskajām orientācijām, starp divām ģeopolitiskajām orientācijām, un tā izpaužas, bieži vien šeit diezgan demagoģiski minot rūpes par veselības stāvokli, par apdrošināšanas apmēriem, par to, cik precīzi vai neprecīzi ir ievēroti likumi. Es domāju, ka strīds ir pavisam vienkāršs. Šajā gadījumā strīds ir par to, vai Latvija, nosūtot šos savus brīvprātīgos kopā ar dāņu kontingentu uz Horvātiju, aktīvāk un tiešāk ieklausies Rietumeiropas struktūrās, norādot, ka viņa nekādā gadījumā neatbalsta šo bijušās PSRS, it sevišķi Krievijas politiku šajā jomā, vai tomēr padosies un atkal runās par kaut kādu pārprastu neitralitāti un pārprastu pacifismu un tamlīdzīgi, un tiešām palaidīs garām izdevību pierādīt, ka mēs varam aizstāvēt gan citus, gan arī paši sevi.[...]

Trešdien, 1995. gada 2. augustā

Rīgas Balss

ANO MISIJA DIENVIDSLĀVIJĀ

Vai latvieši uz Horvātiju

Pēdējā laikā plašu sabiedrības uzmanību ir pievērsis fakts, ka latviešu karavīru vienība gatavojas piedalīties ANO miera misijā bijušās Dienvidslāvijas teritorijā. Zēni jau ir parakstījuši līgumus ar Aizsardzības ministriju un patlaban vēl pēdējās nedēļas tiek īpaši apmācīti Dānijā. Ja Saeima ceturtdienas plenārsēdē pieņems lēmumu par vienības piedalīšanos misijā, 16. augustā 32 Latvijas karavīri dosies uz Bosniju-Hercegovinu.

"Mēs esam brīvprātīgie"

Runājot par šo Latvijas iesaistīšanos ANO militārajās operācijās, bieži vien neprecīzi sakām: "Latvija sūta savus karavīrus." Kad tika izplatīta informācija (galvenokārt Latvijas armijas dalās, jo ir vajadzīgi karavīri) par iespēju 32 cilvēkiem piedalīties miera misijā, pieteicās trīs uz

kā "lielgabalu gaļu", taču ar laiku izrādījās, ka dāņi bez mums var tīri labi iztikt, ka neviens no kaimiņvalsts karavīriem, izpildot miera misiju Horvātijā, nav cietis, ka Lietuvas un Igaunijas piedalīšanās ANO pasākumos pasaulē ir pamanīta, bet mēs esam palikuši ēnā.

"Kāpēc mums tas ir vajadzīgs?"

svarīga tur nopelnītā 400 latu mēnesī, tātad Saeimas deputātie piedalīties misijā piedalīšanās karā uzturētā karavīru — tā ir prof. cilvēki rāķinās, ja Attieksme ir apmēra mašīnu ir bīstami. Taču, līgumus slēdzot, ka ne visi vajadzīgā tuvinieki jeb apmēram 40 protams, teikt, ka cilvēka dzīvības

Larisa Laviņa («Līdztiesība»): «Pajautājiēt mūsu potenciālajiem karotājiem Dānijas bataljona sastāvā, vai viņi zina, kas šodien notiek bijušajā Dienvidslāvijā, kāpēc horvāti karo ar serbiem? Daudzi no viņiem to nezina. Daži no viņiem pat neprot parādīt uz kartes, kur ir šis valstis, uz kuriem viņi dosies sargāt mieru. Es jums varu to apgalvot, jo viens no šiem cilvēkiem man ir ļoti labi pazistams. Un attiecībā uz tā saucamo miera sargāšanu es gribu piekrist tiem deputātiem, kuri teica, ka uz karu šie cilvēki dodas pavisam citu iemeslu dēļ. Ne jau brīvprātīgi, bet viņi dodas tāpēc, ka viņiem šeit paliek bērni, un dažiem no viņiem vienkārši nav, kur nopelnīt iztiku pašu mājās. Tāds ir arī Jēkabpils zemnieka dēls, kurš ātri un braši skrien, kuram rokas ir kā lāpstas, lai

strādātu savā saimniecībā, bet viņam ir trīs bērni. Tāds ir arī kāds Rīgas puisis, kuram viens bērns ir mazgadīgs un skaistā fotogrāfijā māj tētim lidostā ar roku, bet otrs tūlīt oktobrī piedzims. Un viņa sievai ir parādi, kurus viņa cer nomaksāt tad, kad viņas vīrs nopelnīs naudu Horvātijā. Un beidziet man šeit stāstīt, ka tā ir brīvprātība un ka mēs sankcionējam šo puīšu brīvprātīgo došanos uz Horvātiju. Šie puīši tur nedodas brīvprātīgi pēc pašu iniciatīvas, tā ir viņu iespēja nopelnīt, un viņi apzinās, ka tad, ja viņi atgriezīsies cinka zārkā, nevis ar Latvijas karogu pārklāti, bet ar Dānijas karogu pārklāti, tad tā būs mūsu atbildība, bet viņi 40 000 saņems. Nevis viņi, bet viņu ģimenes saņems, un tā būs viņu ģimenēm iespēja dzīvot tālāk. Vai tad šiem mūsu speciālistiem, kuri ārzemēs ir tik labi apguvuši kara mākslu, šeit pat nav ko darīt? [...]

Alfrēds Čepānis (Demokrātiskā partija «Saimnieks»): «Es nupat šodien saņēmu informāciju no diezgan drošiem avotiem, kā mēdz teikt žurnālisti, ka šie puīši, sēdēdami Dānijā un gaidīdami Saeimas atļauju vai aizliegumu piedalīties miera uzturēšanas spēku misijā bijušās Dienvidslāvijas teritorijā... ka viņiem ir kļuvusi garlaicīgi, viņi ir iedzēruši šnabi, sakāvušies savā starpā, laikam arī kāds dānis tur ir trāpījis pa vidu, tāpēc dāņi paši vai nu daļu no viņiem, vai pat visus sūta atpakaļ uz Latviju, jo tādi «kara-vīri» (pēdējās) viņiem nav vajadzīgi. [...]

Andrejs Krastiņš (Latvijas Nacionālā neatkarības kustība): «Man liekas, visi aizmirst, ka mēs sūtām šos miera uzturēšanas

spēkus — kareivjus, virsdienesta kareivjus, profesionālus virsniekus —, apbruņotus ar ieročiem, ietērptus uniformās ar Latvijas atšķirības zīmēm un tā tālāk un tā joprojām... Tieši tāpēc tur sūta. Un te grib mums teikt, ka nedrīkst sūtīt tāpēc, ka tur it kā šaujot, ka tur braukājot tanki un ka var arī izcelties karš. Nu tieši tāpēc jau tur sūta karavīrus, nevis misionārus, nevis pavārus vai bērnodrāzu audzinātājus. Tieši tāpēc sūta karavīrus uz turieni. Taču mums šeit grib pateikt, ka nedrīkst sūtīt karavīrus, jo tur šauj. Jā, tieši tāpēc viņi tur brauc, tāpēc ir ANO miera uzturēšanas spēki, un tur ir tā jēga. Un es domāju, ja mēs šeit tagad nobalsosim par to, ka atļaujam mūsu Nacionālo bruņoto spēku brīvprātīgajiem doties uz Horvātiju, tad mēs nobalsosim arī par to, ka mēs esam gatavi vajadzības gadījumā aizstāvēt savu valsti, jo savādāk man ir šaubas, klausoties šīs runas, ka mums nekur nav jāiemaisās, ka mums tikai šeit ir jāsež un jāklusē, ka mūs jau Rietumi neaizstāvēs un tamlīdzīgi. Man ir ļoti lielas aizdomas, ka šie cilvēki nebūtu gatavi aizstāvēt arī Latvijas Republiku tādā krīzes brīdī. It sevišķi tagad, kad tuvojas 18. augusts, atcerēsimies, ka šodien ir 17. augusts un rīt ir 18. Un pēc tam ir 19. augusts. Atcerēsimies to, kas notika 1991. gadā šajā laikā. Un kurš kurā pusē tur stāvēja. Atcerēsimies to un nobalsosim par mūsu miera spēku nosūtīšanu, dosim atļauju viņiem braukt uz Horvātiju. Paldies. (Aplausi.)»

Debates turpinājās, daži tautas kalpi izteicās par lietas būtību, daži, pārsvarā kreisi politiski orientēti, bija kategoriski pret piedalīšanos «asiņainajā karā bijušajā Dienvidslāvijā». Saeima deva atļauju Latvijas karavīriem doties uz Horvātiju, taču līdz savai pirmajai misijai mūsu karavīriem vēl bija jāgaida gads. 1995. gada 4. augustā Horvātijas armija kopā ar Bosnijas un Hercegovīnas bruņotajiem spēkiem uzsāka kaujas operāciju «Vētra» (horv. — «Oluja»), kuras rezultātā visi Horvātijas teritorijā esošie serbu militārie spēki tika sakauti. Pēc šīs kaujas operācijas mainījās arī Horvātijas etniskā karte — apmēram 250 000 šajā valstī dzīvojošo serbu devās bēgļu gaitās. Pēc horvātu faktiskās uzvaras karā ANO sāka izvest savus miera uzturēšanas spēkus no šīs valsts. Mūsu valsts vadība nolēma atlikt mūsu karavīru dalību šajā misijā. 1995. gada 6. septembrī mūsu karavīri no Dānijas atgriezās Latvijā. **IS**

Maizes mājas stāsts ar Brīvības cīņu garšu

Kristīna Sprūdža

Foto — no interneta vietnēm.

Kad ar mašīnu, riteniem vai kājām apceļojat Cēsu kauju vietas, noteikti ielāņojiet laiku dzelzceļa tilta apskatei pār Raunas upi. Ne tikai tādēļ, ka tas ir augstākais dzelzceļa tilts Baltijā — tā augstums ir 24 metri, bet garums — 78,9 metri. Ne tikai tādēļ, ka tas ir celts tālajā 1889. gadā un tam ir skaistas mūra arkas abos tilta galos. Ne tikai tādēļ, ka naktī tas ir ļoti skaisti izgaismots. Bet arī tādēļ, ka netālu no dzelzceļa tilta, Cēsu—Valmieras autoceļa malā atrodas viena no Cēsu kauju piemiņas vietām. Piemiņas akmens ikvienam garāmbraucējam atgādina par tālajiem notikumiem 1919. gada 19. jūnijā, kad R. fon der Golcs pavēlēja sākt uzbrukumu apvienotajiem igauņu un latviešu spēkiem. Trīs dienas turpinājās sīvas cīņas pie Raunas tilta, Lodes stacijas un Liepas muižas. Galveno cīņas smagumu uz saviem pleciem iznesa igauņu karavīri un Ziemeļlatvijas brigādes 2. Cēsu kājnieku pulks. Kaujās piedalījās arī 8. jeb Skolnieku rota.

Pavisam netālu no šīs vēsturiskās vietas atrodas zemnieku saimniecība, par kuras izveidošanu jāpateicas vienam no Latvijas Brīvības cīņu dalībniekiem Pēterim Šedrikam, Latvijas armijas galvenās mehāniskās

darbnīcas montierim. Pēteris Šedriks 1923. gada novembrī apbalvots ar Latvijas atbrīvošanas kara piemiņas zīmi. Un šim godavīram, tāpat kā daudziem citiem Brīvības cīņu dalībniekiem, tika dota iespēja izveidot savu jaunsaimniecību ar tiesībām izpirkt zemi. Īsāk sakot — pašiem kļūt par saimniekiem savā zemē. Pēteris par savas ģimenes un turpmākās dzimtas mājvietu izvēlējās Dukuļu pusmuižas zemes, apprecot meiteni Almu no tuvējo vecsaimnieku mājām. Kopš tā laika daudz ūdeņu aiztecējis, bet savas zemes un darba mīlestība ir vērtības, ko Pēteris un viņa sieva Alma ir pratuši nodot mantojumā turpmākajām paaudzēm.

Priekuļu novada Liepas pagasta «Krūmiņos» šobrīd dzīvo un strādā Šedriku mazmeita Aina un viņas vīrs Dainis — dejtāju, dziedātāju un maizes cepēju ģimene. Domāju, ka par stiprām un viedām latvju saimniecēm ir dzirdējis vai televīzijā viņas redzējis ikviens no mums, bet vīrietis — maizes cepējs, tas ir pa īstam! Dodamies lūkot, kas notiek Latvijas Brīvības cīņu karavīra izveidotajā lauku saimniecībā.

Pagalmā mūs sagaida mājas saimnieki — Aina un Dainis, tērpušies Liepas novada tautastērpos. Saimniece aicina uz klēti. Caur latvju dainām iepazīstam pārtikā lietojamos graudus, izdziedam zināmās latviešu tautas dziesmas par rudziem, miežiem un auzām. Uzzinām, ka senāk maizi cepa katrā lauku mājā. Dieniškā maize ir rupjmaize, ko cep no rudzu miltiem, saldskābmaizi —

no bīdelētiem rudzu miltiem, no miežiem cep karašas, no kviešiem — balto maizi un pīrākus. Saimniece dod pirmos pārbaudījumus cept gribētājiem. Vai spējam atšķirt graudus un kādus graudu produktus lietotam ikdienā? Kādu brīdi pat apmulstam — no kuriem graudiem gatavo grūbu putrumus putrai, no kādiem iegūst mannu, vai pēc izskata un garšas protam atšķirt dažādu graudu miltus? Nav tik vienkārši! Tikmēr saimniecei par katru graudu veidu ticējums sakāms, maizes vēsture stāstāma un latviešu stiprās zīmes rādāmas. Svarīgi katram ceptājam izvēlēties spēka zīmi, kas uzrunā visvairāk, vēlāk tā būs jāiezīmē sava maizes kukuļa virspusē — svētībai. Uzzinām arī, kādi notikumi laikmetu griežos šīs dzimtas vēsturē saistās ar maizes cepšanu. Kad ar pirmo darbiņu esam tikuši galā un izbaidījuši sirmās klēts tīkamo vēsumu, dodamies uz istabu.

Maizes cepšanai vajadzīga īpaša krāsns un darbarīki: abra, mente, kruķis, lize, abrakasītis un čauksture — liki iesieta slota krāsns izslaucīšanai. Lai tiktu pie silta maizes kukuļa, jākurina krāsns. Saimnieks zina un sajūt, cik daudz un kāda malka katram maizes veidam ir vajadzīga. Cepēji ir vienisprātis, ka tādas vienas konkrētas maizes cepšanas receptes nemaz nav. Ir tikai katras dzimtas, ģimenes un katra cilvēka pieredze — jo lielāka pieredze, jo labāka maize sanāk. «Krūmiņu» mājās maizi cep pēc senajām tradīcijām. Kaut arī abi saimnieki cep maizi pēc vienas un tās pašas receptes, katram mīklas mīcītājam un cepējam ir savs «rok-raksts», pēc klaipiņa formas un garšas var pateikt, kurš šoreiz bijis cepējs. Saimnieks smeļ, ka tiem cieminiekiem, kuri vēlas sevi stiprināt ar vīrišķo enerģiju un spēku, jāēd rupjmaizes šķēle no viņa veidotā kukuļa,

bet tiem, kas vēlas uzņemt sievišķo gudrību un mīlestību — no Ainas cepiena. Daudziem pieaugušajiem viesošanās šeit ir arī brīnišķīga iespēja atgriezties bērnības sajūtās un atmiņās par laiku, kad daudziem vecmāmiņās vēl cepa īstu rudzu maizi.

Maizes krāsns «Krūmiņos» tiešā un pārnēstā nozīmē ir mājas sirds. Ienākot telpās, sajūtam maizes mīklas aromātu, dzirdam malkas šķilu sprakšķus krāsns mutē. Maizes abra, pārsegta ar senču austu linu dvieli, mūs jau gaida un sargā rupjās rudzu maizes dzīvības siltumā.

Miklu saimniece jau iemīcījusi iepriekšējā dienā. «Krūmiņos» cep salināto rupjmaizi. Abrā aplej miltus ar verdošu ūdeni, ar menti tos klāpē. Kad mīklas ieraugs padzisis, pievieno mīklas pikuci no iepriekšējā cepiena, rūpīgi sasedz un atstāj pa nakti rūgt. No rīta maizi mīca. Mīcīšana ir smags un svētīgs darbs. Mīklai pievieno vēl miltus un ķimenes. Kad mīkla vairs nelip pie rokām, bet mīcītājam slapja piere un mugura, beidz mīcīt. Ja maize samīcīta, laiks kurināt krāsni.

Kad krāsns izkurējusies, ogles izrauš ar kruķi, klonu izslauka ar slotu. Pārbaudot karstumu, iemet šķipsniņu miltu. Ja milti apdeg, krāsns par karstu, tad vēl paslauka ar čauksturi.

Saimnieku vadītā maizes cepšanas meistardarbnīca sākas ar klaipu veidošanu. Siltumā uzrūgusi mīkla ir gaisa piepildīta un aromātiska. Rokas samitrina siltā ūdenī un veido garenus klaipus, apakšā tiem paber miltus vai paklāj kļavu lapas. Miklu vairs nedrīkst mocīt, tā jāņem un jāglāsta ar mīlestību un rūpību. Kad kukuliši, mūsu roku apmīloti un apglaudīti tiek atzīti par labiem, katram virsū tiek uzlikta sava spēka zīme un devīgi uzbērtas ķimenes. Veidojot klaipu, tajā ieliek labas domas, vēlējumus saviem tuviniekiem, ģimenei — tā to darījuši mūsu senči, un arī mēs šodien to varam, ja apzināties senču mantojuma spēku. Saimnieks Dainis ņem līzi, aši sarindo krāsni kukulīti pēc kukulīša un beigās aiztaisa krāsns durtiņas. Tad saimniece ar abrkasīti, kas atgādina mazu dzelzs kaplīti,

sakasa miklu no abras malām un izveido mazo kukulīti, ko ierušina miltos un atstāj par ieraugu nākamajam cepienam. Abru nemazgā, lai saglabātu tajā mītošās rūgšanas baktērijas. Cepšanas starplaikos abru uzglabā sausā vēsā vietā.

Aina pastāsta, ka senatnē visbiežāk uz kukuļa ievilkts Māras krusts, novēlot: «Lai pietiek saimei, lai pietiek bērniem, lai pietiek nabagiem, lai pietiek pašiem.» Grūtos, pieticīgos laikos maizes mīklai jauca klāt vārītus kartupeļus, smalcinātus salmus un citas piedevas, lai sanāktu vairāk maizes.

Kad sarunās par maizi un dzīvi aizritējusi aptuveni stunda, maizes kukuļi tiek izņemti no krāsns un mitrināti, lai apraujas brūni un lai mīkstāka garoziņa. Atpakaļ krāsni klaipus liek pretējā secībā. Tie, kas bija dziļumā, tagad ir priekšā, un otrādi, lai visi kukuļi izcepas vienādi brūni. Vēl pēc stundas laiks maizi izņemt no krāsns. Saimnieks pārliecina, vai maize gatava, ņem līzi un abrā rindo klaipu pēc klaipa.

Šī spēka maize var uzglabāties ļoti ilgi, taču klaipus nedrīkst «ieslodzīt» plastmasas maisiņos. «Krūmiņos» ceptā maize ir iecienīta ne vien radu, draugu un kaimiņu vidū,

tā mērojusi arī tālus ceļus pasaulē. Maizi šajās mājās cep reizi nedēļā: vienu nedēļu rupjmaizi, otru saldskābmaizi un vēl pa vidu — pīrāgus. Pagalmā nereti iebruc maizes smaržas iekārdinātie un jautā par iespējām to iegādāties, stāsta saimnieks.

Kopīga darbošanās ar mājas saimniekiem lauku sētā, dzīves prasmju un latviešu tautas tradīciju apguve var interesēt gan ģimenes, gan bērnus un skolotājus. Te māca mīcīt miklu, veidot pīrādziņus, izcept un rindot tos grozā. Kamēr mikla rūgst, enerģija tiek izlikta sporta spēlēs un stafetēs vai dodoties gadalaika vērotāju pastaigās uz mežu, pļavu, dārzu un tīrumu.

Ikviens, kas šajās mājās baudījis kopīgi ceptos pīrāgus, atzīst, ka tiem ir draudzības garša, un mielasts ar ugunskurā vārīto zaļu tēju vēl ilgi atgādina par prieku, ko sniedz darbošanās visiem kopā. **EB**

Filma par sabiedrības šķelšanas **ģenerālplānu** Baltijas valstīs

«Maldināšana ir viens no Krievijas maigās varas paņēmieniem. Filmā redzam, kā, pateicoties Krievijas medijiem, Latvija margināli piedalās starptautiskā miglas pūšanā. Tas atbilst Krievijas ārpolitikai. Viņu paustais bieži vien ir viens un tas pats, piemēram, «Ukrainā pārkāpj cilvēktiesības», «Baltijā atdzimst fašisms» — šie stāsti Krievijas medijos regulāri tiek atkārtoti,» — tā, iepazīstinot par jauno dokumentālo filmu «Ģenerālplāns», saka filmas scenāriste, Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra «Re:Baltica» vadītāja Sanita Jemberga. 3. martā Latvijas Nacionālajā bibliotēkā notika Baltijas valstu žurnālistu un filmu studiju («Mistrus Media» (Latvija), «Monoklis» (Lietuva) un «Altfilm» (Igaunija)) veidotās dokumentālās filmas «Ģenerālplāns» pirmizrāde. Filmu režisors ir Juris Pakalniņš, scenārija tapšanā bez S. Jembergas piedalījušās pētnieces Inga Sprinģe un Arta Ģiga, producenti — Gints Grūbe un Elīna Gediņa-Ducena.

Filma stāsta par metodēm, ar kādām Krievija cenšas ietekmēt situāciju neatkarīgajās Baltijas valstīs, mēģinot šķelt Eiropas Savienības vienotību, mēģinot atdzīvināt nostalgiju pēc «laimīgajiem Padomju Savienības gadiem» un noniecinot Baltijas valstu atgūto neatkarību. Krievijas ietekmes instrumenti Baltijas valstīs ir tur darbojošās «krievvalodīgo tiesību aizstāvēšanas», «cilvēktiesību aizstāvības» vai «antifašistiskās» organizācijas, kuras, izmantojot Krievijas «tautiešu» politiskās idejas, nodarbojas ar sabiedrības šķelšanu. Šīs organizācijas un to atsevišķi pārstāvji saņem dāsnu Kremļa piešķirtu finansējumu dažādām šķeltnieciskām aktivitātēm, un šos cilvēkus kaut kādā mērā var pielīdzināt Krimu okupējušajiem «zaļajiem cilvēčiem».

Filmu veidotāji analizē mehānismu, ar kura palīdzību Krievija šo finansējumu novirza Baltijas valstīs bāzētajam organizācijām un

algo sev uzticamus cilvēkus, kuri savukārt izplata apzinātus melus par pastāvošo varu, Eiropas Savienību un NATO, kā arī musina vietējo krievvalodīgo sabiedrības daļu, cenšoties ietekmēt arī visus šo valstu iedzīvotājus kopumā. Rezultātus mēs varam redzēt gan masīvajā propagandas kampaņā, kura nāk pār mūsu galvām no Krievijas puses — šo procesu starptautisko notikumu komentētāji ir nosaukuši par Maskavas «maigās varas» izpausmi, nodēvējot to par vienu no hibrīdkara fāzēm, kā piemēru minot 9. maija notikumus ik gadu Rīgā, pie pieminēklā padomju karavīriem Pārdaugavā.

Filmā piedalās Krievijas un Eiropas sabiedrībā pazīstami eksperti Anne Aplbauma, Artemijs Troickis, Anderss Fogs Rasmusens, Ļevs Gudkovs, Edvards Lūkass un citi.

Sagatavojis **Dr. hist. Juris Ciganovs.**

Foto — Gatis Dieziņš.

Lai aktualizētu Zemessardzes nozīmi valsts aizsardzības sistēmā un turpinātu tās struktūras attīstību, saglabājot jau esošās tradīcijas, aizsardzības ministrs Raimonds Bergmanis ir vērsies pie Nacionālo bruņoto spēku komandiera ģenerālleitnanta Raimonda Graubes ar uzdevumu organizēt Zemessardzes novadu pārstrukturēšanu par Zemessardzes kājnieku brigādēm.

Aizsardzības ministrs Raimonds Bergmanis uzsvēr, ka šis uzdevums jāveic līdz 1. jūlijam, un tā pamatuzstādījums ir Zemessardzi kā bruņoto spēku sastāvdaļu maksimāli tuvināt, tieši no struktūras pozīcijām raugoties. «Finansējuma taupīšanas gados Zemessardze ir cietusi visvairāk. Šobrīd ir laiks atdot parādu zemessargiem ne tikai ekipējuma un tehniskā nodrošinājuma ziņā, bet arī strukturāli tās vienības maksimāli integrējot bruņoto spēku sastāvā. Apmeklējot Zemessardzes bataljonus visā Latvijā, esmu pārliecinājies, ka zemessargi ir apņēmības pilni, patriotiski un mērķtiecīgi noskaņoti pildīt savus uzdevumus.»

Šobrīd Zemessardzes vienību dalījums ietver 18 bataljonus, kas apvienoti trijos Zemessardzes novados. Šāda struktūra tika izveidota 2003. gadā. Kaut arī pilsoņu iesaiste Zemessardzē lielā mērā notiek pēc dzīvesvietas, tomēr tas nenozīmē, ka Zemessardzes vienības savus uzdevumus veic tikai savā reģionā. Zemessardzes vienības uzdevumus pilda visā Latvijas teritorijā un arī ārpus tās, piedaloties starptautiskajās operācijās un cita veida militārajās aktivitātēs. Līdz ar to «novada» nosaukums jau sen neatbilst Zemessardzes vienību sasniegtajai operacionālajai kvalitātei.

Plānotās izmaiņas nepieciešamas arī tādēļ, lai Zemessardze varētu iesaistīties Valsts operatīvās aizsardzības plāna uzdevumu izpildē atbilstoši NATO strukturālajam dalījumam. Nākotnē tiek plānots vēl vairāk palielināt Zemessardzes operacionālātāti, turpinot pilnveidot tās struktūru. Viens no tādiem soļiem ir jauna bataljona izveide Bauskā.

Zemessardzes vienībām to ģeogrāfiskā izvietojuma un spēju specifikas dēļ ir izšķiroša loma konvencionāla un hibrīdkara draudu novēršanā un neitralizēšanā. Lai celtu Zemessardzes kaujas gatavību, tuvākajos gados paredzēts ieguldīt līdz 70 miljonu eiro finansējumu ekipējuma, personāla un infrastruktūras vajadzībām. Paredzēts arī pilnveidot vairākas Zemessardzes specializētās vienības — pretgaisa aizsardzības, pret-tanku, inženieru, aizsardzības pret masu iznīcināšanas ieročiem un netiešā uguns atbalsta spējas vienību. Šogad Zemessardzei ir plānota ievērojama daudzuma individuālā ekipējuma iegāde, tiks arī turpināta zemessargu apmācības intensifikācija, organizējot to pēc nometņu principa vairāku nedēļu garumā.

Pēc AM preses relīzes.

Strēlnieks un mākslinieks no Purvciema

Edīte Sondoviča

Foto — Normunds Mežiņš.

Drīz plauks Purvciema bērzi, salapos vītoli un būs atnācis kārtējais pavasaris. Šoreiz īpašs — Voldemāra Andersona 125. dzimšanas dienas pavasaris.

Voldemārs Andersons tēva mājas pagalmā (tagad A. Deglava iela 52) pēc Rīgas mākslas skolas beigšanas. 1913. gads.

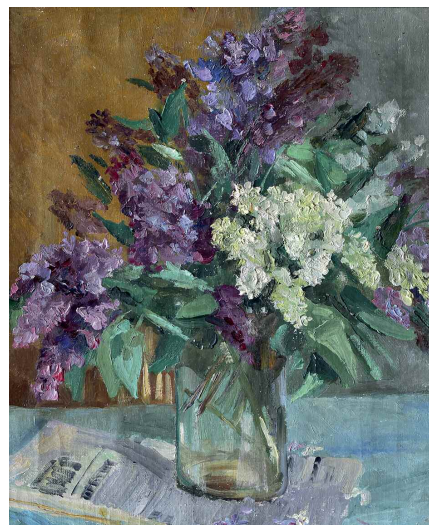
Voldemārs Andersons pēc pamatizglītības iegūšanas turpināja mācīties Rīgas pilsetas mākslas skolā (dibināta 1906. gadā; no 1909. līdz 1915. gadam to vadīja Vilhelms Purvītis), kuru beidza 1913. gadā. Vienā laikā ar V. Andersonu tur mācījās Aleksandrs Drēviņš, Jēkabs Kazaks, Konrāds Ubāns, Voldemārs Tone un citi vēlāk pazīstami mākslinieki, kurus dzīves gaitas aizveda latviešu strēlniekos. Arī Voldemārs Andersons nebija izņēmums. Viņš dienēja 7. Bauskas latviešu strēlnieku bataljonā (no 1916. gada rudens — pulkā). Pēc oktobra apvērsuma 1917. gada novembrī V. Andersonu ieskaitīja Smolnija apsardzes rotā. Aprīņojama tolaik bijusi jauno cilvēku tieksme pēc izglītības — viņš toreiz pat paguvis Petrogradā apmeklēt Nikolaja Rēriha vadīto

Viskrievijas mākslas veicināšanas biedrības skolu, par ko liecina ieejas karte ar N. Rēriha parakstu.

1918. gada martā, kad padomju Krievijas valdība pārcēlās uz Maskavu, turp devās arī strēlnieki un turpināja dienestu Kremli — 9. latviešu strēlnieku pulka sastāvā. Brīvajā laikā viņi ne tikai iepazīna Maskavas muzeju vērtības, bet arī paši turpināja pilnveidoties un atsaucīgi uzņēma V. Andersona domu par gleznotāju pulciņa dibināšanu Kremli. 1. septembrī strēlnieki atklāja izstādi, kurā piedalījās vairāk nekā desmit mākslinieki. Kārlis Johansons, viens no daļībniekiem, 1918. gada 5. septembrī sūtīja ziņu Niklāvam (Nikolajam) Strunkem uz Pēterpili.

«Nikolaj! Pirmajā septembrī 9. latviešu strēlnieku pulka «gleznotāju — mākslinieku grupa» Kremli atvēra izstādi. Tur ir Klucis, Andersons, Krastiņi utt. Drēviņš un citi — vēsturisks notikums. Brauci un atvedi līdz arī savas grafikas, būtu labi — no strēlnieka laikmeta darbiem. [...] Izstāde atvērta būšot līdz 1. oktobrim» (A. Nodieva. Laikmets vēstulēs. Latviešu jauno mākslinieku sarakste. 1914.—1920. Valters un Rapa, 2004).

Pēc pilsoņu kara Voldemārs Andersons palika Maskavā, mācījās Augstākajās mākslinieciskās tehniskajās darbnīcās pie krievu gleznotāja Konstantina Korovina un saņēma mākslinieka meistara diplomu. Maskavā dzīvojošie latviešu mākslinieki organizēja Latviešu mākslinieku darba komūnu, par kuras vadītāju ievēlēja Voldemāru Andersonu. Viņš apguva arī fotografēšanu, kas lieti noderēja, 20.—30. gados gleznojot padomju Krievijā ievērojamu latviešu portretus. No Paula Irbīša raksta, kas 1928. gada 29. maijā publicēts «Krievijas Cīņā», uzzinām, ka V. Andersons piedalījies kārtējā izstādē ar gleznām «Kreiso eseru dumpja apspiešana» (1917. gada jūlijs, atrodas LNMM krātuvē) un «Jukums Vācietis — KFPSR Bruņoto spēku pirmais virspavēlnieks» (gleznas liktenis nav zināms).

Purvciema ceriņi (ap 1914. g.). Šo gleznu kā dārgu piemīni no brāļa glabāja Leontīne Kaleja. Tagad tā atrodas Latvijas Kara muzejā.

1936. gada 30. maijā Maskavā, Latviešu klubā atklāja Voldemāra Andersona pirmo personālizstādi ar 62 gleznām, kas viņa īsajā mūžā bija pirmā un pēdējā izstāde. 1937. gada 10. decembrī Voldemāru Andersonu apsūdzēja visos iespējamajos grēkos pret padomju valsti un 1938. gada sākumā kopā ar teātra «Skatuve» aktieriem, latviešu rakstniekiem un māksliniekiem nošāva kādā no Maskavas poligoniem. 1967. gada 30. aprīlī, pārskatot V. Andersona lietu, viņu attaisnoja. Tādu ziņu saņēma mākslinieka ģimene, kura cauri gadu desmitiem bija saglabājusi viņa dokumentus un gleznas, arī fotoalbumu par latviešu komūnas «Zemnieks» dzīvi Maskavas apgabala Lukino sādžā, fotonegativus un dienasgrāmatu.

1986. gada pavasarī Latviešu sarkano strēlnieku muzejs, saņemot patiesu atsaucību no Voldemāra Andersona ģimenes — sievas Veras Lapšinas, meitas Ellas Andersones-Daņilovas Maskavā un māsas Leontīnes Kalējas Rīgā, kā arī no Mākslas muzeja un toreizējā Revolūcijas muzeja, varēja pirms 30 gadiem aicināt cilvēkus iepazīties ar Rīgā dzimušā latviešu gleznotāja dzīves gājumu un gleznām.

Namiņš A. Deglava ielā 52 ir vienīgais piemineklis Voldemāram Andersonam. Mēms, neviens to nezina. Jācer, ka Rīgas pašvaldība parūpēsies, lai tur atrastos vieta piemiņas zīmei, kas pastāstīs ne tikai Purvciema iedzīvotājiem par Voldemāru Andersonu — latviešu strēlnieku un gleznotāju, kas ļoti mīlēja šo zemes stūrīti.

Izmantoti fotozņēmumi un dokumenti no Latvijas Kara muzeja krājuma un grāmatas «Pulcējaties zem latviešu karogiem».

V. Andersons (vidū) un Kārlis Veidemanis glezno Jukuma Vācieša (pirmais no kreisās puses) portretu, Maskava, 20. gs. 30. gadi.

Izraidīto ceļš — Sibīrija

Edmunds Vītols,

NBS rezerves kapteinis.

Foto — no interneta vietnēm.

Sākums šā gada februāra numurā.

Pēc dažām dienām atbrauca jaunie saimnieki pēc saviem vergiem. Mēs ar mammu un brāli Edmundu tikām norīkoti uz sovhozu Dudovkā. Mūsu mantiņas sakrāva ratos, bet paši mēs gājām kājām. Jāiet bija kādi 40 kilometri. Naktī ceļa malā kūrām ugunskuru, cepām pelnos kartupeļus, sildījāmies un nedaudz atvilkām elpu. Man gan likās, ka tā atpūta vairāk bija domāta zirgiem, nevis mums, jo mūs uzskatīja par ienaidniekiem, fašistiem. Jāteic, ka mēs nevienu «fašistu» pat redzējuši nebijām, tie taču atnāca uz Latviju tikai pēc divām nedēļām, kad mēs jau bijām lopu vagonos.

Dudovka bija ciemats ar vienu ielu. Interesanti, ka Dudovkā par sovhoza direktoru toreiz bija latvietis Linde. Nezinu, no kādiem laikiem viņi tur dzīvoja, bet noteikti vēl pirms revolūcijas, jo viņam bija arī veca māte, ko ciemata vietējie iedzīvotāji turēja godā.

Mūs izmitināja skolā, kur gulējām uz koka grīdas. Nākamajā dienā visus izsūtītos jaunpienācējus sadalīja pie vietējiem iedzīvotājiem. Mamma, brālis un es, kā arī Blumbergu ģimene (māte ar divām meitām) tikām izmitināti pie vienas saimnieces, kas dzīvoja kopā ar dēlu. Viņas dēlu pēc kāda laika iesauca armijā un aizsūtīja uz fronti. Mēs visi dzīvojām lielākajā istabā, bet saimniece ar dēlu — mazākajā. Visi sievišķi gulēja uz grīdas, bet brālis Edmunds dabūja vietīņu uz krāsns. Pirmās nakts gulēšana bija ļoti cieta, no rīta visas malas bija nospiestas un sāpēja. Vēlāk dabūjām salmus, ko paklāt apakšā, tad jau likās tīri ciešami. Dudovkā bija tādi iedzīvotāji, kas tur mītnājušies neskaitāmās paaudzēs, bet izsūtītie, kas bija ieradušies nesen, ieskaitot mūs, bija Pievolgas vācieši un ukraiņi, kas bija izsūtīti no Rietumukrainas, un vēl krievi. Daudz bija arī tādu, kas jau ilgu gadu bija nosēdējuši lēģeros un tagad turpināja izciest «mīkstinātu» sodu. No tiem vairākums bija intelligenti cilvēki.

Mūsu sovhozā audzēja saknes, tādējādi mums bija laimējies, jo bija pieejams veselīgs ēdiens. Ja rakām kartupeļus, burkānus, bietes vai kāļus, tad mums atļāva tos cept ugunskurā turpat uz lauka, un varējām ēst, cik tik lien. Kad ieradāmies, bija jau rudens,

un pirmais darbs, kas bija jādara, — jārok kartupeļi. Darbs sākās ļoti agri, un, lai mūsu ierašanos darbā kontrolētu, katru rītu vietējais zootehniķis un agronoms bija jau atājuši ar zirgiem pie lauka un mūs pārskaitīja. Iepriekš tika piekodināts, ka par darba kavēšanu var piespriest cietumsodu. Nebija runas par neierašanos darbā, bet par aizkavēšanos. No mājām līdz kartupeļu laukam bija jāiet kādi četri kilometri cauri biežam mežam. Toreiz to nenovērtējām, bet tagad atceros, cik pasakaini skaisti bija tie meži. Nākot atceļā no darba, mežā lasījām ogas un sēnes. Sākumā likās jocīgi, ka viņiem dārzos nav nekādu ogu krūmu, bet tad jau sapratām, ka viss aug turpat blakus — mežā. Atceros, cik pārsteidzoši lielas un garšīgas bija melnās jānogas, kas auga mežā. Joprojām neiziet no prāta arī tas, kādas neērtības sagādāja odi un sīkās mušiņas jeb knišķi, ko

pa solim, varēja iekustināt kāju un tad jau arī pāiet. Tā katru rītu un diezgan ilgu laiku. Vēlāk vietējie mūs iemācīja pagatavot īpašu smēri no darvas un sveķiem. Īsti gan neatceros to recepti, bet karstu ūdeni tur jauca klāt un sveķus. Ar šo zieķeli tad smērējām rokas un kājas, tas atviegloja mūsu iešanu mežā, jo karstā laikā nebija vairs jāvelk mugurā tik daudz drēbju. Knišķiem un odiem tās smēres smaka nepatika, mums arī ne, bet, ja tā līdzēja, tad varēja pieciest.

Sibīrijā bija liels kontrasts starp gadalaikiem. Ziemas bija ārkārtīgi bargas un aukstas, bet vasaras ļoti karstas. Kartupeļu un sakņu vākšana turpinājās arī tad, kad sāka snigt sniegs, jo lauki bija ārkārtīgi lieli un sakņu ļoti daudz, laikus to visu nevarēja paspēt novākt. Atceros, cik grūti gāja tiem, kas dzīvoja kolhozos, kur audzēja labību. Tur, kamēr labību nenovāca un nesamala, cilvēkiem nebija ko ēst. Ja kāds pēc labības novākšanas salašija uz lauka palikušās izmētātās vārpiņas un tika pieķerts, tad droši varēja nopelnīt gadus cietumā. Labāk, lai sapūst, nekā

vietējie sauca par «mošķām». Tās mūs ēda vai nost. Odi bija lieli, garām kājām un dzēla sāpīgi. Redzējām, ka vietējie nēsā tādas kā kapuces no auduma, kurām sejas pusē bija piešūts smalks tikls no zirgu astriem. Mums tādu vēl nebija. Mammai bija melna žoržeta kleita, no tās uzšuvām kapuces un maucām galvā. Bet tā drēbe vāji laida cauri gaisu, un mēs ļoti svīdām. Apsējām piederuknes, lai knišķi nelīstu garām, bet tad cieta tieši tās vietas, kur sākās nosaitējums. Rokām un kājām izveidojās sarkanas ārkārtīgi niezošas un sāpīgas uzpampušas «aprocēs». Vienu laiku man bija tā sakosta kāja, ka no rīta, pieceļoties no gultas, es nevarēju nostāvēt aiz sāpēm. Lēnām sākot spert soli

cilvēks apēd. Mums, pārtiekot no kartupeļiem, tai ciemā pagāja diezgan ilgs laiks, varbūt tāpēc es tagad nelabprāt ēdu kartupeļus.

Sākumā, kad atbraucām uz Dudovku, mammai bija vēl šādas tādas mantiņas no personiskajām lietām, kuras varēja pārdot vai iemainīt pret pārtiku. Svētdienu rītos viņa gāja garus ceļus gabalus uz apkārtnējam sādžām, kur varēja kaut ko samainīt pret pārtiku. Mēs vakarā viņu pacietīgi gaidījām. Kad mamma atgriezās un atnesa miltus, mēs gavilējām, jo tūlīt tika vārīta miltu biezputra, un, ja vēl bija piens, tad tās bija gardumgardas vakariņas.

Visu ziemu strādājām smirdīgajos pagrabos, kur glabājās kartupeļi. Tie bija jāpārslā

atkal un atkal, un puvuma smaka tur bija tik šausmīga, ka cirta acis. Apgaismojumam pagrabos izmantoja tā sauktās ploškas — bundžiņās ar petroleju tika iebāzts deglis. Var iedomāties, cik vājš apgaismojums tur bija, turklāt liesma visu laiku raustījās. Petrolejas smārdš sajaucās ar puvušo kartupeļu smaku, un «bukete» bija neatkārtojama. Kad visi bijām sagājuši pagrabā, durvis tika aizslēgtas, lai neviens neizietu laukā. Pusdienās gan laida uz mājām. Kad tiku no pagraba ārā, no saules un baltā sniega apžilbu, un pirmajā mirklī acis bija jātur ciet, jo tās sāpēja krasā gaismas kontrasta dēļ. Kad gājām ārā no pagraba, mūs katru reizi apgrābstīja no augšas līdz apakšai, vai tik nav nozagts kāds kartupelis.

Tā visa ziema pagāja, strādājot pagrabā — tumsā un smirdoņā. Šķita, ka esmu kā tāda mašīna, kas kustas automātiski, neko nedomājot. Jutu, ka manī iemājoja vienaldzība, jo bija vienalga, ko liek darīt un kurp liek iet. Varbūt tāpēc turienes ļaudis bija tādi tumsoņas, bez savām domām, kam viss bija vienaldzīgs. Tā viņus sistēma bija pieradinājusi dzīvot.

Vakarpusē sejas visiem bija notriektas melnas, jo strādājot kaut kā ar roku vai piedurkni bija jānoslauka pilošais deguns vai nosvidusī seja. Atceros, kā, izgājuši no pagraba, smējāties līdz asarām, ieraugot citu citu gaismā. Pie darbiem pagrabos mūs komandēja tāda Karolīna, kas pati iepriekš bija sēdējusi lēģeros, tomēr palikusi uzticīga komunisma idejām. Viņa daudzinaja, ka bijusi iesēdināta taisnīgi. Tas varēja būt arī iepriekš lēģeros piedzīvoto šausmu iespaidā un aiz bailēm, ka tur varētu nonākt atkal. Komandēšanu gan viņa bija labi apguvusi no lēģeros pavadītā laika.

Atceros, ka mamma, kādu laiku strādāja sakņu žāvētavā, kur žāvēja kartupeļus, burkānus un bietes. Dažreiz izdevās uz mājām atnest kādus sakņaugus. Ak, cik garšīgus ķiseļus mamma vārīja no burkāniem! Tur cukurs pat neprasiņās. Ziemassvētkos cepām piparkūkas — sarkanās bietes un milti. Tik garšīgas sanāca tās piparkūkas!

Pēc kāda laika mammai atļāva strādāt ambulancē par sanitāri. Ambulance — solīds nosaukums, bet īstenībā tā bija maza mājele, kur strādāja feldšere un viena sanitāre. Feldšere bija Pievolgas vāciete, un mēs ļoti labi satikām. Pārcēlāties tur dzīvot — nu mums bija pašiem viena istabiņa ar mazu virtuvi, un tie jau bija normāli sadzīves apstākļi. Gulējām gultās, bija petrolejas lampas. Līdz tam apgaismojumam lietojām tikai «ploškas» vai skaliņus. Vienā reizē, turot rokās skaliņu, nejauši aizsvilināju sev matus, un liesma apmetās ap galvu. Par laimi, ātri kāds noreagēja, un izdevās to apdzēst, citādi būtu apsvīlusi arī seja.

Kādos svētkos Edmundam bija jāuzliek virs ambulances ārdurvīm Staļina ģimīsim rāmī. Edmunds, to bildi likdams pie sienas, uzspļāva tai vairākas reizes. Mēs, to redzot, ļoti smējāties, bet tagad, kad to atceros, man skudriņas skrien pār muguru. Ja kāds to būtu redzējis un nosūdzējis, tad mums visiem būtu vakars.

Reiz Edmunds smagi saslima. Tiesa, neatceros, kas tā bija par slimību, bet viņš ilgi gulēja tik tikko dzīvs, pat pakustēties nespēja. Edmunds ar grūtībām elpoja un stipri svīda, domājām jau, ka nomirs, tomēr viņš izķepurojās un pamazām atlaba. Mammai tas bija grūts laiks — viņa baidījās savu puiku zaudēt un sēdēja pie viņa gultas pēc darba un naktīs, kaut ko runādama un sviedrus viņam no pieres ar lupatiņu slaucidama. Māte raudāja, brīžiem likās, ka viņa lūdz kādu, laikam jau Dievu, bet varbūt kaut ko tikai viņai vien zināmu. Laikam jau izlūdzās.

.. Kādā vēlā rudenī piecus meitiešus aizsūtīja uz darba iecirkni, kas atradās apmēram desmit kilometrus no ciema. Mūsu uzdevums bija ar sirpjiem nopļaut uz lauka palikušās vārpas, kas bija sagūlušas slapjajā sniegā. Tādu rīku kā sirpis es pirmo reizi turēju rokās. Sirpi pazinu tikai kā šīs valsts ģerbona daļu. Vēl tagad atceros skaitāmo par šo ģerboni: *serp i molot, zvezda i golod* (sirpis un āmurs, zvaigzne un bads), — man tas šķita ļoti trāpīgi pateikts par šo vergu zemi. Kamēr bridām desmit kilometrus pa dubļaino meža ceļu, kājas bija galīgi slapjas. Tajā dienā lielām slapjām pārsļām stipri sniga. Galapunktā ieradāmies pārsalušas un izmirkušas. Zobus no aukstuma klabinot, sākām vārpu vākšanu, bet lauks bija liels, un darbs nebija padarāms vienā dienā. Naksti nācās pārlaist kādā šķūnī, kur pa dēļu spraugām vilka ass vējš. No rīta es raudādama mocījos, jo man bija tik auksti, ka nezināju, kur likties. Roku pirksti bija bāli un īsti nelocījās, viss ķermenis trīcēja. Tām pārējām sievietēm nebija vieglāk, bet es taču tāds skuķis vien biju. Biju tik izmisusi, ka pirmo reizi nebaidījos aizmukt no darba. Kad mežmalā atskanēja motora rūkoņa un es ieraudzīju traktoru, kas, izrādījās, brauca uz mūsu ciemu, es uztvēru to kā vienīgo iespēju izglābties no nosalšanas. Iekāpu traktorā un cauri slapjajam putenim laidu uz mājām. Mājās, vēl aizvien trīcēdama, gulēju zem segas un uztraucos, kas būs rīt, kad atklās manu aizmukšanu. Bet tā nu iznāca, ka nelaime mani izglāba, jo biju smagi saslimusi ar angīnu. Tagad apzinos, ja būtu tai šķūnī palikusi, es rītu nesagaidītu. Otrā rītā bija atnācis viens no darba uzraugiem. Pārliecinājies, ka guļu slima ar augstu temperatūru, viņš

notikušo norakstījis uz slimību. Labi, ka tā, citādi, kas zina, kā tas būtu beidzies.

Vēl atmiņā palikusi otra līdzīga darba vieta. Tas bija milzīgs graudu šķūnis, kurp mūs, trīs meitenes, aizsūtīja vētīt labību. Divas meitenes bija Pievolgas vācietes, protams, arī izsūtītās. Tas darbiņš nūdien bija kaut kas līdzīgs spīdzināšanai. Kā mēs tur salām, to vienkārši nevar aprakstīt! Bija tāda sajūta, ka atrodamies ledus kastē. Vienai vajadzēja ar lāpstu bērt graudus vētījamā aparātā, bet divām bija jāgriež rokturis, un tā visu dienu un — katru dienu. Kad rokas un kājas vairs nespēja izturēt mežonīgo aukstumu, nolēmām, ka rokturi griežīs tikai viena. Un, kamēr divas no mums vētīja, trešā varēja lēkāt un vicināt rokas, lai sasildītos un normalizētu asinsriti pārsalušajā ķermenī. Tā mēs mainījāmies visas dienas garumā. Toreizējā labprātīgā «fizkultūra»

«Tēvijas Sargs» aicina lasītājus, kuru dzimta glabā atmiņu stāstus par Latvijas vēstures notikumiem, ko būtu vērts publicēt, sūtīt tos uz e-pasta adresi redakcija@sargs.lv

man palikusi atmiņā uz visiem laikiem. Labi, ka mums nebija pielikts klāt neviens darba uzraugs. Vienu no abām meitenēm vēl tagad skaidri atceros, jo viņai visu laiku deguna galā bija sasalis piliens. Kādreiz pat uznāca smiekli, skatoties vienai uz otru, jo skropstas un uzacis bija apsarmojušas baltas, kā ar pūdercukuru nokaisītas. No darba līdz mājām bija trīs kilometru garš ceļš, un to mēs vienmēr veicām skrienot, lai sasildītos. Redz, cik «veselīga» dzīve bija!

.. Kad Dudovkas sovhoza direktoru latvieti Lindi iesauca armijā, viņa vietā atnāca kāds bulgārs, kas bija šurp norikots pēc ievainojuma frontē. Tas bija ļoti nepatīkama izskata cilvēks, ar izvalbītam acīm un melns kā velns. Viņš katru dienu nāca uz ambulanci, lai viņam pārsien ievainoto kāju, un tas bija jādara manai mammai. Pēc neilga laika viņš, šķiet, bija noskaidrojies, ka mūsu mamma ir no inteligēntas ģimenes, un tas viņam nepatika. Jaunais sovhoza direktors nolēma mūs pārcelt uz citu sādžu, kas atradās šī paša sovhoza pakļautībā. Paziņojot par savu lēmumu, viņš skaidri pateica, ka necietis to, ka viņam tuvumā dzīvo tautas ienaidnieku bankas direktoru un ministru ģimenes (ministra ģimene bija Blumbergi). Sādža, uz kuru mums bija jāpārvācas, saucās Kemska, un tā atradās divdesmit kilometru attālumā no Dudovkas. Tā mēs pārcēlāmies uz jaunu dzīvesvietu. Kemskā dzīvojām kopā ar kādu ģimenīti — māti un

Turpinājums 30. lpp.

Sākums 28. un 29. lpp.

diviem maziem puišiem. Dudovkā par galveno grāmatvedi strādāja kāds ebrejs, un mamma ar viņa ģimeni uzturēja labas attiecības. Tas ebrejs iekārtoja mani par uzskaitvedi Kemskā. Darba vieta bija divu kilometru attālumā no mājas, kurā tagad dzīvojam. Manos pienākumos bija palīdzēt Kemskas grāmatvedim, kas arī bija izsūtītais, ļoti solīds vīrs gados. Taču mans galvenais pienākums jaunajā darbā bija mērīt laukus. Tā nu es cauru dienu staigāju mērīdama. Jāatzīst, ka tie lauki bija neiedomājami lieli un bija reizes, kad, soļojot un skaitot saženus, biju tā piekususi, ka skaitīšana notika automātiski. Mērāmais instruments bija kā trijstūris ar divu metru platu apakšējo malu. Tagad, kad atceros, māc šaubas, vai es pareizi biju visu nomērījusi, jo zemes gabali bija tik lieli, ka skaitīdama varēju arī kaut ko sajaukt. Dažreiz mērāmie lauki bija ļoti tālu no mājām, un tādās reizēs man iedeva zirgu un es jāšus

devos savos «ceļojumos». Reizēm jānot uz nāca lietusskābes un negaiss, un tad man bija bail, ka zirgam var iespert zibens, jo vietējie ļaudis stāstīja par šādiem gadījumiem. Lēcu no zirga nost, ievadu to biezās krūmās un pati stāvēju pa gabalu no tā. Atceroties tos laikus, brīnos, kā es spēju gan nostaigāt, gan ar zirgu nojāt tos lielos attālumus. Tur bija tādi plašumi, ka dažviet pat neviena krūma, ne koka nevarēja ieraudzīt, visur tikai milzīgi lauki. Patiesībā man jau toreiz likās, ka tas ir pilnīgi nevajadzīgs darbs, bet šis īsais periods mana izsūtījuma laikā bija vienīgais skaistais atelpas brīdis, un to es izmantoju. Vasaras vakaros, atgriežoties no mērīšanas darbiem, baudīju vēsumu, apsēdusies pie kāda meža straute. Mežs smaržoja, koku galotnes šalca vējā, strauts burbuļoja un putni dziedāja. Es skatījos zilajās debesīs un domāju, ka no turienes, no debesīm, noteikti var redzēt arī Latviju.

Kemskā mēs ilgi nenodzīvojām. Atbraucām agri pavasarī, bet jau agrā rudenī

mani mobilizēja tā sauktajā darba armijā. Tas bija 1943. gada augustā, un tā sākās kārtējais posms manā Sibīrijas dzīvē. Nedaudz vēlāk, bet tai pašā rudenī arī jaunāko brāli Edmundu paņēma darba armijā un aizsūtīja uz Sovgavāņu pie Amūras. Mūs atkal veda uz to pašu Galaņinu Jeņisejas krastā, kur bijām sākumā atvesti no Krasnojarskas. Ceļš uz Galaņinu bija ļoti grūts, jo tai laikā vēl bija pamatīgs karstums. Mantiņas veda ar zirgu, bet mums bija jāiet kājām. Man toreiz bija tā noberzts papēdis, ka nevarēju uzvilkt apavus. Vienā kājā man bija zābaks, bet otra — slimā kāja — bija plīka un zemi skāra tikai ar pirkstu pamatni. Kad nonācām galā, uz slimās kājas pēdas bija izveidojušās milzīgas asiņainas tulznas. Sabeidzu to kāju vēl vairāk. Ieradušies Jeņisejas krastā, dažas dienas dzīvojām teltīs, gaidot kuģi, kas mūs atkal aizvedīs tālos un nezināmos Sibīrijas ceļos.

Turpinājums sekos.

Zaļo partizānu vadonis — Artūrs Veckalniņš

Artūrs Veckalniņš dzimis 1889. gada 20. martā Lubējas pagastā, beidzis draudzes skolu, strādājis mežkopībā. 1915. gadā iesaukts cariskās Krievijas armijā. 1916. gadā pārgājis uz latviešu strēlniekiem — 3. Kurzemes strēlnieku pulku. It kā parasta lauku puīša biogrāfija, taču jāņem vērā, ka viņš sācis karot kā vienkāršs ierindnieks, bet par kaujas nopelniem bez profesionālās militārās izglītības ticis līdz leitnanta uzpleciem. Viņš ir Jura krusta visu četru pakāpju un Jura medaļas triju pakāpju īpašnieks. Tādu karotāju latviešu strēlnieku vidū nebija daudz. Lāčplēša Kara ordeņa III šķiru ieguvis par Ziemassvētku kaujām 1916. gadā, kā arī 1917. gadā, kad sava vada priekšgalā devās triecienā un ieņēma ienaidnieka pozīcijas.

Kā sākās viņa leģendārā darbība? Kad padomes 1919. gadā okupēja Latviju, daudzos Latvijas novados, sevišķi Vidzemē — Druvienas, Mēdzūlas, Cēsaines un citos pagastos, lai nebūtu jākaro padomju pusē, jaunekļi un vīri devās mežos, apvienojoties nelielos pulciņos. Viņus tautā sāka saukt par zaļajiem (zaļo vienības, zaļie partizāni vai vienkārši — zaļie). Arī bijušais strēlnieks Veckalniņš bija starp viņiem. Būdams labs organizators un praktiķis kara mākslā, viņš šos pulciņus apvienoja. 1919. gada martā Zaļā Artūra, kā dēvēja Artūru Veckalniņu, virsvadībā bija jau ap 370 vīru. Zaļo vienības tāpat kā agrāk darbojās atsevišķi savu komandieru vadībā un savos rajonos, bet īpašos gadījumos tās īsā laikā, izmantojot vietējo sakaru sistēmu, varēja sanākt kopā, lai veiktu kādu lielāku kaujas operāciju. Zaļie viens otru pazina tikai pēc iesaukām. Bija izveidota spēcīga un pārdomāta partizānu kaujas vienības sistēma. Ieročus un munīciju, tāpat arī pārtiku zaļie ieguva, uzbrūkot okupantiem viņu bāzēs vietās. Zaļie pretinieka aizmugurē traucēja varas iestāžu normālu darbību un parādīja tautai, ka var stāties preti pašpārliecinātam pretiniekam.

Lai apkarotu Zaļā Artūra bandu, kā padomju vara sauca Veckalniņa partizānus, tika izveidotas soda ekspedīcijas. Sākās mežu un tuvāk mežiem atrodošos māju pārmeklēšana. Bet tas nedeva vajadzīgos rezultātus, jo zaļie pazina apvidu un izmantoja zemnieku

palīdzību, viņu zaudējumi nebija lieli. 1919. gada maijā zaļie Artūra Veckalniņa vadībā uzbruka Mēdzūlas muižai, kur soda ekspedīcijas vīri turēja apcietinātus 70 zemniekus. Asotņpadmit partizāni negaidīti iebruka muižā, atbrīvoja sagūstītos partizānus un atkāpās izejas pozīcijās, nodarot pretiniekam zaudējumus.

Lielākais A. Veckalniņa vadītais varoņdarbs — uzbrukums Cēsīm 1919. gada 14. maijā. Tik lielu un vērienīgu operāciju nebija veicis neviens partizānu grupējums. Šajā uzbrukumā piedalījās tikai desmit partizāni un trīsdesmit Cēsu iedzīvotāji — partizānu atbalstītāji. Izmantojot cēsnieku līdzdalību, zaļie gaišā dienas laikā ielauzās cietumā, atbrīvoja apmēram 220 ieslodzītos. Pēc šīs neveiksmes padomju spēki izsauca no frontes lielas karaspēka vienības, lai iztīrītu mežus no zaļajiem. Bet arī šoreiz tiem nepaveicās, jo 1919. gada 22. maijā bija jāatstāj Rīga un sākās padomju karaspēka atkāpšanās. Jaunos apstākļos Veckalniņa vīriem pavērs plašs darbības lauks. Ar negaidītiem uzbrukumiem te vienā, te otrā vietā tika traucēta karaspēka atkāpšanās. Tika sagūstīti neskaitāmi pārtikas un municijas transporti, līdz ar to uzlabojās apgāde, un šajā ziņā Veckalniņa vīri varēja atbalstīt citas vienības. Partizānu kontrolēto teritoriju 1919. gada 1. jūnijā ieņēma Latvijas armija. Veckalniņš tika iecelts par Liezēres komandantu, bet 15. augustā pārcelts uz Cēsaini, kur viņa tiešais uzdevums bija likvidēt sarkanos partizānus. 10. oktobrī Veckalniņa vienība tika komandēta uz Jaunjelgavu, lai pieredzi liktu lietā Bermonta spēku aizmugurē, un pie Taurkalnes tā iznīcināja ienaidnieka rotu. Oktobra beigās par kaujas nopelniem Artūrs Veckalniņš tika paugstināts virsleitnanta pakāpē. Sekoja cīņas 2. Ventspils kājnieku pulka sastāvā Latgales frontē. 1920. gada 16. aprīlī A. Veckalniņš tika

atvaļināts. Miera laikā viņš saimniekoja savā saimniecībā Liezēres muižā. 1932.—1935. gadā bija robežsargs instruktors, 1935.—1939. gadā — robežsargu brigadieris, 2. Zilupes bataljona 1. rotas sardzes priekšnieks. 1939. gada 1. jūlijā atvaļināts. 1940. gada vasarā pēc padomju okupācijas varas nodibināšanās slēpās, 23. septembrī Madonā tika apcietināts, vēlāk deportēts uz Krieviju, kur 1942. gadā nošauts.

Sagatavojis **Gunārs Kušķis**.

AMERIKĀŅU YMCA DARBĪBA LATVIJAS ARMIJĀ 1920.—1922. GADĀ

Ēriks Jēkabsons,

LU profesors.

Foto — no Latvijas Nacionālā arhīva
Latvijas Valsts vēstures arhīva.

1844. gadā Anglijā dibinātā organizācija YMCA — *Young Men's Christian Association* (Jaunekļu kristīgā savienība), kuras mērķis bija kristīgo vērtību praktiska izplatīšana sabiedrībā, attīstot «veselīgu garu, prātu un miesu», no 1855. gada darbojās visā pasaulē — Anglijā, Kanādā, Austrālijā, ASV, Šveicē, Beļģijā, Vācijā, Francijā, Nīderlandē un citur. 1900. gadā ASV YMCA uzsāka darbību ar izcelotajiem uz Ameriku Eiropas ostu pilsētās, bet 1910. gadā bija cieši saistīta ar skautu kustības pirmsākumiem. Pēc Pirmā pasaules kara organizācija attīstīja plašu darbību Eiropā, sniedzot ievērojamu atbalstu daudzu valstu armiju karavīru apgādes, izglītošanas un veselības aizsardzības darbā. Arī mūsdienās YMCA kustībā ir pāri par 45 miljoniem biedru 124 valstīs.

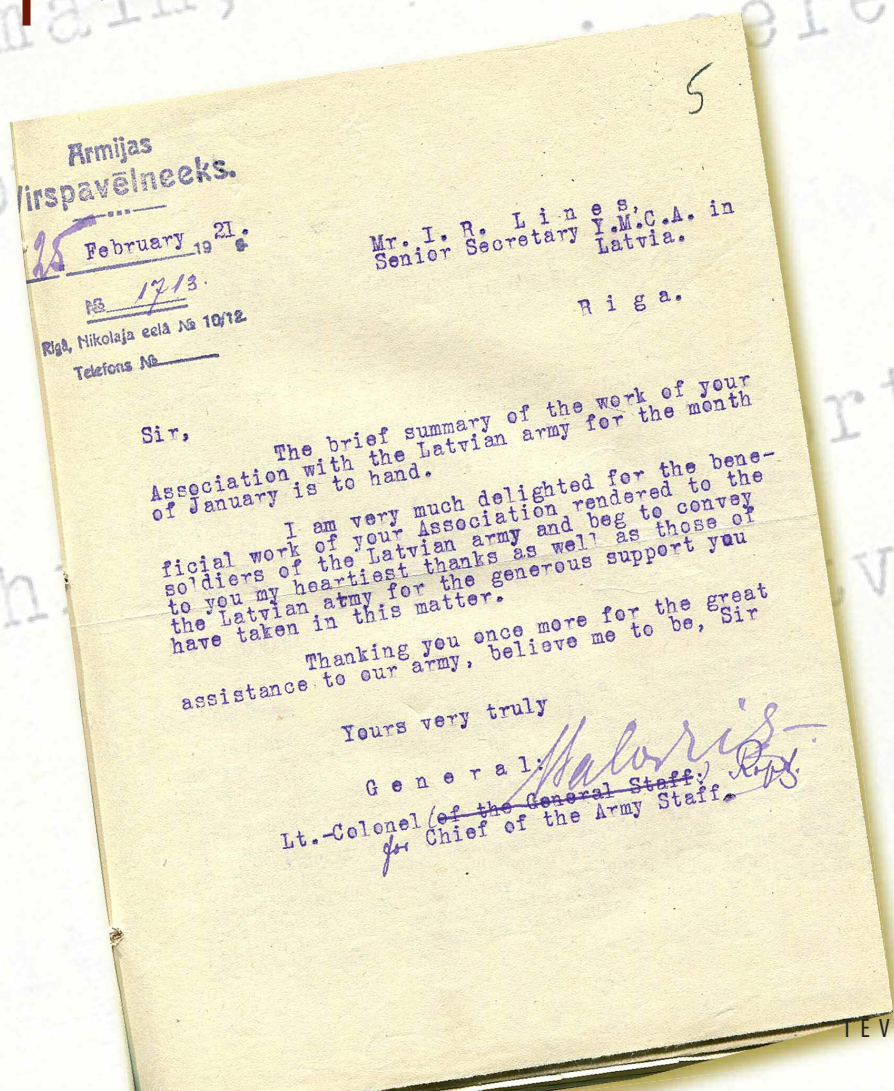
YMCA darbības aizsākums Latvijā 1920. gadā

ASV palīdzības rakstura organizācijas (Amerikas Sarkanais Krusts, Amerikas Palīdzības administrācija) sniedza ievērojamu palīdzību Latvijas iedzīvotājiem un armijai jau kopš 1919. gada, bet 1920. gadā tām pievienojās arī YMCA. Ministru prezidents Kārlis Ulmanis un armijas virspavēlnieks Jānis Balodis pēc Latvijas armijā dienošā amerikāņu pulkveža — leitnanta Džozefa Stēlina (*Stehlin*) ieteikuma jau 1920. gada 12. martā vērsās pie YMCA vadības ar piedāvājumu uzsākt organizācijas darbu Latvijas armijā, jo amerikāņi jau strādāja Polijas, Igaunijas un citu reģiona valstu bruņotajos spēkos. Viņi uzsvēra smago stāvokli, rakstot: «Šī palīdzība varētu labākajā veidā iespaidot karavīru cīņāsgaru, kas paši savām acīm redzētu aizokeāna nācijas simpātijas viņu cīņai pret civilizācijas ienaidniekiem.» 3. aprīlī organizācijas Eiropas sekretārs nosūtīja virspavēlniekam J. Balodim pārskatu par YMCA

līdzšinējo darbību Igaunijā. 18. jūnijā Gordons Berijs (*Berry*) no Parīzes — YMCA Galvenās mītnes Eiropā — informēja J. Balodi, ka nolemts uzsākt darbu Latvijā «ar nelielu sekretāru skaitu, kuri tomēr, jācer, ar vietējo darbinieku palīdzību spēš izveidot tādu programmu, kāda darbojas citu Eiropas valstu armijās un kura izrādīsies materiāli lietderīga tiem cilvēkiem Latvijas armijā, kurus tā sasniegs». Par organizācijas vecāko sekretāru Latvijā tika iecelts Aira Lainss (*Lines*), kas pirms tam bija strādājis par ģenerālsekretāru Austrumāfrikā un tādējādi pilnībā pazīstams ar organizācijas kara laika «ārkārtas» programmas (*Emergency Program*) darbu. Darbibai nepieciešamie materiāli jau bija nosūtīti uz Rīgu, bet kinematogrāfa inventārs u. c. tikšot nosūtīts tuvākajā laikā. 2. jūlijā Valsts kanceleja informēja Armijas virspavēlnieka štābu, ka no Antverpenes uz Rīgu izbraucis kuģis «Ina» ar organizācijas materiāliem. 11. jūlijā Rīgā ieradās YMCA fotogrāfs Kenings (*Kening*).

Oficiālie YMCA pārstāvji ieradās 1920. gada 23. jūlijā, un 27. jūlijā tika noslēgts YMCA un Latvijas armijas virspavēlniecības līgums par sadarbību, kas paredzēja, ka YMCA ierīko telpas, taču tās ar iekārtām, kurināmo un apgaismojumu apgādā Latvijas aizsardzības resors. Latvijas puse apņēmās arī piegādāt transportu, YMCA automašīnas nodrošināt ar garāžām un remontu, piešķirt degvielu par iepirkuma cenām, YMCA saraksti uzskatīt par bezmaksas militāru korespondenci un piekļaut karavīrus palīgfunkciju veikšanai. Līgums noteica, ka YMCA klubos var tikt pārdotas arī preces no Latvijas armijas noliktavām par latviešu puses noteiktām cenām. Prese atzīmēja, ka organizācijas mērķis ir veidot un uzturēt karavīru atpūtas klubus, ko tā ar panākumiem darījusi pasaules kara laikā Francijā un Beļģijā, bet «mūsu iestādes dara visu, lai veicinātu amerikāņu jauno pasākumu». Tūlīt pēc līguma noslēgšanas YMCA sāka darbību vecākā sekretāra A. Lainsa un ģenerālsekretāra Dž. Šafhauzera (*Schaffhauser*) vadībā. Norisinājās aktīva sarakste starp YMCA vadību un Latvijas ministru prezidentu K. Ulmani, kā arī viņa pēcnācēju šajā amatā Zigfrīdu Annu Meierovicu, saņemot no tiem visu iespējamo atbalstu. Vispirms darbība tika attīstīta Rīgā, bet uzreiz pēc tam — arī Latgalē.

1920. gada 18. novembrī presē A. Lainss informēja, ka organizācija iekārtojusi telpas
Turpinājums 32. un 33. lpp.

Rīgā, Latvijas Sieviešu palīdzības korpusa telpās, un tās būs pieejamas karavīriem no 22. novembra, kā arī par iespējām, kādas karavīriem tiks dotas. Viņš uzsvēra: «Jaunekļu kristīgajai savienībai nav jāskaidro savs kristīgās savienības nosaukums. Savienība nenodarbojas ar teoloģiskiem jautājumiem, bet cenšas praksē iedzīvīnāt galvenos kristietības principus — draudzību, mīlestību un labdarību. Šī organizācija interesējas par cilvēku fiziskām, garīgām un reliģiozām vajadzībām un cenšas tās apmierināt.» Savukārt 1921. gada pavasarī A. Lainss publicēja plašāku, ilustrācijām papildinātu skaidrojumu, kurā uzsvēra, ka daudzi karavīri uzdod jautājumu, pie kādas baznīcas pieder organizācija, vai tā ir politiska vai saimnieciska? Viņš atbildēja, ka pilnīgi noteikti

LATVIAN ARMY
HEADQUARTERS.

24th December 1920.

No.....

R i g a .

Mr. I. R. Lines, M.C.A. in
Senior Secretary Y.M.C.A. in
Latvia.

R i g a .

Sir,

I have the honour of sending
you and to the members of your Association my best wishes for a merry Christmas and a happy and prosperous New Year.

Yours sincerely

General
Commander-in-Chief.

Seemeļu Amerikas Kristīgo Jaunekļu Saweeniba

pee Latvijas Kaŗaspēhka.

TELEFONS Nr. 79-87.
TEL.-ADR.: IMKA.

I. R. LINES, Wezakais Sekretars.
A. SCHAFFHAUSER General-Sekretars.

Rīgā, January 4th 1921.
Elizabetes ielā Nr. 9 - Skolas ielā # 1.

AN EXPERT SPORT'S DIRECTOR FOR LATVIA.

The American Y.M.C.A. announces the arrival in Latvia of Rudy C. Hansen, American athlete and expert Sport's Director. Prior to the war in 1914 he was a leading athlete in Chicago, Illinois, U.S.A., excelling as gymnast, boxer, wrestler, swimmer and distance runner. He holds the world's record for 250 miles go-as-you please race.

During the war he held the rank of Lieutenant, and was Physical Director in two of the big training camps for American Soldiers.

Mr. Hansen comes to Latvia from Roumania where he served as Y.M.C.A. Sport's Director. While there, upon the invitation of the Roumania Government and the Chief Executive for National Training, Lt-Col Badulescu, Army Staff, Mr. Hansen helped to organize a Physical Educational Program for Roumania.

Mr. Hansen was responsible for the planning and construction of the first Public Playground and Athletic Field in Roumania. The Playground was a large one, and proved of great interest for both small and large children. Advanced physical work such as track and field events, ball games, calisthenics, boxing, swimming and watersports were conducted. The Park was located in the manufacturing section of Bucharest, and was daily used by children, young men and women and older people, in very large numbers.

Physical Training Schools were organized in various Roumanian Army Camps. Each School lasted for ten days, and was attended by officers and soldiers from the various regiments. Games especially valuable to the soldiers such as volley-ball, cage-ball, foot-ball were taught. Boxing and calisthenics were also taught. The purpose of these was to demonstrate the value of physical education in the Army, and to show that such training was very helpful in preserving the health and morals of the soldiers.

Later, a complete program for physical education in Roumania was drawn up by the Y.M.C.A. Director and Army officials. This program was sanctioned by the General Staff, and later was passed as a law by the Roumanian Parliament. The same law also made Physical Education compulsory in Schools and Universities.

nevienu no nosauktajām, bet savienība ir «kristīga» šī vārda labākajā un plašākajā nozīmē.

Septembra sākumā tika iecelti trīs YMCA sekretāri provincē — Herberts Brants Daugavpīlī, Alfreds Mašeks Kārsavā (vēlāk Rīgā, Maskavas ielā), kā arī bijušais landesvēra krievu nodaļas pulkvedis Kliments Didorovs Rēzeknē. Organizācijas pārvalde atradās Rīgā, Elizabetes ielā 9 A, vēlāk — Tērbatas ielā 4 (Skolas ielā 1, kuras adrese figurē uz dažām YMCA veidlapām, atradās šīs organizācijas centrālais karavīru klubs Sieviešu palīdzības korpusa telpās). Līdz gada beigām organizācijai Latvijā piešķirto līdzekļu ietvaros (25 000 dolāru) tika organizētas bezmaksas kino izrādes karavīriem, 1920. gada septembrī—novembrī atvērti un uzturēti divi klubi Rīgā, pa vienam Daugavpīlī, Rēzeknē un Rozenavā (no turienes 1921. gada sākumā klubs tika pārvietots uz Ludzu, aktīvi sadarbojoties ar 13. Tukuma kājnieku pulka, bijušā landesvēra, štābu). Neilgu laiku YMCA klubs darbojās arī Kārsavā. Turklāt 1921. gada vasarā organizācija dāvāja galda spēles un rakstāmpiederumus Kurzemes divīzijas karavīru klubam Liepājā. Tiesa, YMCA finansiālu apsvērumu dēļ nespēja izpildīt K. Ulmaņa lūgumu par kluba atvēršanu Liepājā, kaut arī 1921. gada 7. janvārī A. Lainss bija solījis, ka jautājums tiek apsvērts.

1920. gada septembra sākumā Armijas virspavēlnieka štābs deva rīkojumu Daugavpils, Rēzeknes un Kārsavas komandantiem sagatavot ēkas klubu ierīkošanai un «arī citā ziņā sniegt palīdzību.» Pastāvēja īpaša vienošanās ar Daugavpils un Rēzeknes garnizonu priekšniekiem par bezmaksas elektroenerģijas piegādi kinofilmu demonstrēšanai. Tiesa, dažkārt sadarbība nenoritēja

pilnīgi gludi, ko apliecina A. Lainsa 1920. gada 5. novembra lūgums dot rīkojumu Rēzeknes komandantam piegādāt nepieciešamo malku kluba vadītājam K. Didorovam, jo šajā jautājumā radušās domstarpības. Viena laikus viņš uzsvēra atbalstu organizācijai no garnizonu vadības Daugavpili un Rīgā, kur šajā laikā tika atklāts klubs Maskavas ielā, 140. namā. Par zināmu, kaut arī acīmredzami pārejošu nesaprašanos liecina arī A. Lainsa tālāk rakstītais (Armijas virspavēlnieka štābā 1920. gada novembrī veiktā tulkojumā no oriģināla angļu valodā): «Man ticis zināms, ka kāds no Jūsu štāba virsniekiem ir tajās domās, it kā mūsu iestāde iesitot [domāts: pelna — Ē. J.] naudu. Tas ir pilnīgi nepareizi, jo mēs nevis iesitam naudu, bet gan izdodam lielas summas. Turklāt, ja Jūs jeb kāda no armijas jeb valdības iestādēm domā, ka mūsu iestāde iesit naudu, tad mūsu grāmatas būs vienmēr pieietamas priekš pārliecināšanās. Varu paskaidrot, ka, pēc mūsu Parīzes galvenā štāba noteikumiem, mums jāņem maksa par tēju, kafiju, kakao un cepumiem, lai atmaksātu šo produktu iepirkšanas cenu. Pie šīs iepirkšanas cenas aprēķināšanas nekādā ziņā netiek pieskaitīti algas, operatīvie izdevumi un citi izdevumi, un kā līdz šim, tā arī turpmāk mēs nevēlamies pelnīt nevienas kapeikas uz mūsu darbu. Šo rakstu Jums priekš informācijas un ceru, ka neviena armijas jeb valdības iestāde nenāks ar aizdomām, it kā mēs dzenam savās kantīnēs pelņu.»

1920. gada 31. oktobrī un decembra sākumā klubus Latgalē apmeklēja armijas virspavēlnieks J. Balodis. Visumā palikdams apmierināts ar redzēto, viņš 6. decembrī vēstulē A. Lainsam tomēr izteica neapmierinātību ar klubu amatpersonām — «ārzemniekiem», no kuriem daudzi nav pratuši latviešu valodu, un apmeklētāji spiesti runāt ar tiem krieviski: «Tas rada arī zināmu neuzticību un lietas labā ļoti būtu vēlams palielināt pēc iespējas latviešu personāla skaitu.» Viņš piedāvāja nosūtīt YMCA rīcībā latviešu valodu protošus darbiniekus. A. Lains atbildēja, ka darbinieki nav izvēlēti ar nodomu un tas noticis augustā — pirms viņa iepazīšanās ar vietējiem apstākļiem. Jautājumā A. Lains bija pārrunājis arī ar ministru prezidentu, paskaidrojot, ka «nodoms nav bijis favorizēt ārzemniekus attiecībā pret latviešiem». A. Lains gan piebilda, ka Amerikā netiek praktizēta šāda «diskriminācija», tomēr Latvijā valdošie īpatnējie apstākļi izvirza savas prasības, tāpēc viņš solījis panākt, ka viss personāls prastu latviešu valodu un izvairītos no «jebkāda veida diskusijām par politiku». Viņš uzsvēra, ka YMCA vienīgais mērķis Latvijā

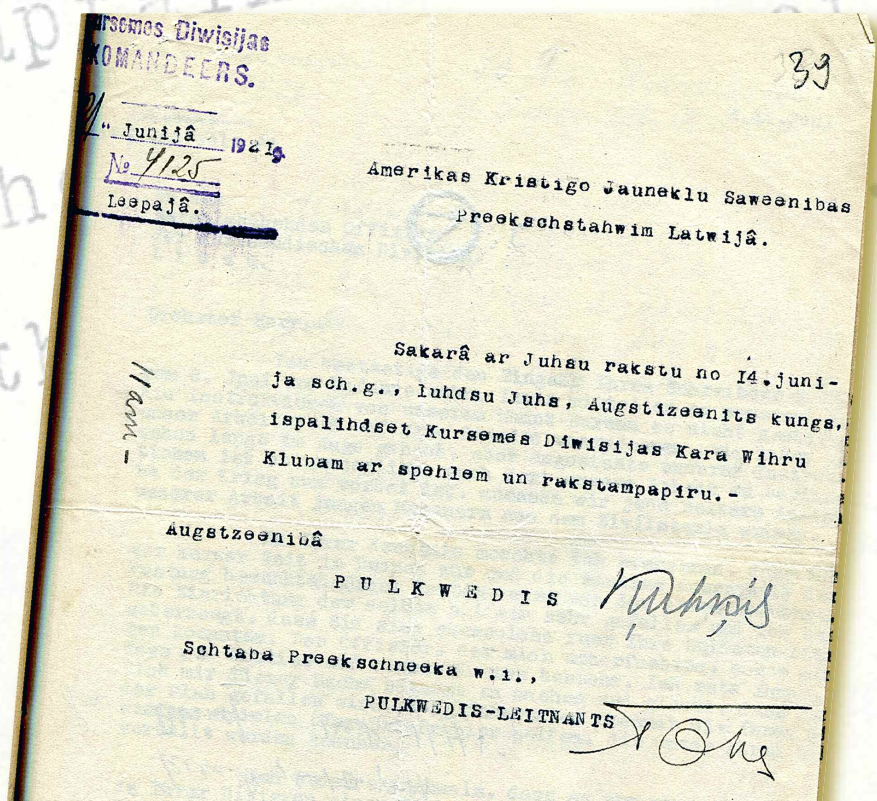
ir kalpot karaspēkam, un organizācija nekādā veidā nav saistīta ar ASV valdību. Attiecīgi 20. decembrī tika nomainīts Daugavpils kluba pārzinis vācietis H. Brants. Organizācijas struktūrās kopumā tika nodarbināti samērā daudzi vietējie iedzīvotāji. Šajā laikā kluba pārzinis Daugavpili bija bijušais Latvijas armijas leitnants (igaunis pēc izcelsmes, precējies ar latvieti) Adalberts Kergs. No pārējiem deviņiem darbiniekiem pieci bija latvieši, divi — krievi, pa vienam lietuvietim un polim. Savukārt Rēzeknē, kur no 11 darbiniekiem septiņi bija latvieši, darbu kā YMCA sekretārs vadīja Latvijas pilsonis K. Didorovs, kura iecelšanai amatā bija piekritis virspavēlnieks J. Balodis (A. Lainsa 10. decembra rakstā bija piezīme, ka viņš būs vienīgais no sekretāriem, kurš vēl neprātis latviešu valodu, taču kantīnei piekomandēts seržants — latvietis, un arī darbinieces ir latvietes). Sievietes, kuras strādāja kantīnē, bija no Sieviešu palīdzības korpusa. Ludzā darbu vadīja franču-vācu izcelsmes Latvijas pilsonis Augusts Sikards, kurš bija dienējis landesvērā, bet kopumā šajā klubā strādāja deviņi vācbaltieši un viena krieviete. 1920. gada oktobrī YMCA bija uzsākusi sadarbību tieši ar vācu zemessargu karavīriem (pēc pārdēvēšanas par 13. Tukuma kājnieku pulku) Zilupē, no kurienes kantīne 1921. gadā tika pārcelta uz Ludzu. Savukārt klubā Rīgā, Skolas ielā par vadītāju strādāja Latviešu nacionālās jaunatnes savienības vadītājs Jānis Štelmahers. Tomēr 1921. gada martā virspavēlnieks J. Balodis vēlreiz lūdza A. Lainsu nomainīt kantīnēs Latgalē nelatviešus ar latviešiem. 12. aprīlī A. Lains pieklājīgi atteicās to darīt, lūdzot pierādījumus par profesionālo nepiemērotību

amatam un norādot, ka nav iemesla atbrīvot cilvēku, ja viņš ir Latvijas pilsonis un ir lojāls valdībai.

Zemgales divīzijas komandieris Oskars Dankers 1920. gada novembrī ziņoja, ka Daugavpils klubu dienā apmeklēja vidēji 300 karavīri, uz kodu un dzērienu cenas ir «diezgan dārgas, tomēr klubs priekš kareivjiem atnes zināmu labumu, sagatavodams par velti brīva laika kavēkli, jo pie kluba ierīkots kinematogrāfs, dažādas spēles un kursi angļu valodā un matemātikā, ko kareivji apmeklēja par velti un diezgan lielā skaitā». Pēc O. Dankera ziņojuma, no apkalpotajiem divi bija latvieši, bet pārējie trīs — krievu tautības, turklāt pēdējie «sevišķas aizdomas politiskā ziņā nerada, jo tie ir no vietējiem Daugavpils iedzīvotājiem un jau agrāk kalpojuši Daugavpils Garnizona kareivju klubā».

Apmeklētāju viedokli izteica kareivis Ulberģis 1920. gada novembrī vēstulē laikrakstam «Latvijas Kareivis». Tajā viņš puda pārstiegumu par klubā valdošo «kārtību un tīrību». Viņš izteica pateicību amerikāņiem un Sieviešu palīdzības korpusa dalībniecēm, kuras «ziedo savu laiku, lai apkalpotu ar lielāko rūpību klubā ienākušos karavīrus». Tāpat atzinīgi vārdi teikti arī par klubā pieejamo bibliotēku, mūziku vakaros u. c. Savukārt YMCA mēneša pārskatā par organizācijas klubu darbību 1920. gada decembrī atzīmēts, ka karavīru uzvedība klubos ir teicama, bijis tikai viens nenopietna pārkāpuma gadījums: «Karavīri ļoti lielā mērā ir parādījuši, ka viņi ir kārtīgi, pieklājīgi un ar labām manierēm.»

Nobeigums sekos.

Organizējusi lielākās militārās mācības

No 8. līdz 16. martam norisinājās Lietuvas nacionālās Bruņoto spēku (BS) mācības «Žaibo kirtis 2016», kurās piedalījās vairāk nekā 3000 karavīru, un caur četriem mobilizācijas punktiem — Viļņā, Kauņā, Alītā un Utenā — tika mobilizēti 3000 rezerves karavīru. Mācībās tika iesaistītas arī 500 amatpersonas un 200 civilo iestāžu darbinieki no dažādām institūcijām. Mācību mērķis bija pilnveidot BS sadarbības procedūras un uzkrāt pieredzi, kas hibridkara apstākļos nepieciešama, lai sadarbotos ar tiesībsargājošām struktūrām un valsts dienestiem (policija, ugunsdzēsēji, muitnieki, specvienība «Aras» utt.). Mācībās tika testēts vadošo lēmumu pieņemšanas ātrums un armijas apakšvienību spēja kopīgi ar nemilitārām struktūrām efektīvi veikt uzdevumus draudu neitralizēšanai.

Viena no «Žaibo kirtis 2016» epizodēm Klaipēdā.

Mācību laikā tika simulēti vairāki draudu attīstības scenāriji, to skaitā diversijas un uzbrukumi stratēģiski svarīgiem objektiem (gāzes terminālim un ostai Klaipēdā), izmantojot pirotehniku un akustisko munīciju. Mācību komandieris — Lietuvas BS Apvienotā štāba priekšnieks brigādes ģenerālis Vilmants Tamošaitis uzsveris, ka mūsdienās konfliktu avoti bieži veidojas bieži apdzīvotās vietās, un tāpēc armijai ir jāmācās pareizi rīkoties, lai mazinātu civiliedzīvotāju upuru skaitu. V. Tamošaitis arī akcentēja, ka Lietuvas iedzīvotājiem ir skaidri jāredz un jāapzinās karavīru klātbūtne un viņu gatavība vajadzības gadījumā aizsargāt dzimteni.

Kontekstā ar nupat notikušajām mācībām, piesaistot arī rezerves karavīrus, svarīgs ir Lietuvas Valsts aizsardzības padomes (VAP) 14. martā vienbalsīgi pieņemtais lēmums uz noteiktu laiku atstāt spēkā obligāto militāro karaklausību. VAP arī nolēma par 150 miljoniem eiro palielināt 2016. gada militāro budžetu, kas iepriekš bija apstiprināts 575 miljonu eiro apjomā. VAP lēmums arī paredz Bruņoto spēku skaitlisko sastāvu līdz 2021. gadam palielināt līdz 24 000, bet pastāvīgo aktīvo rezervi — līdz 30 000.

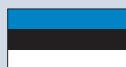
Obligātā militārā dienesta (OMD) karavīrs par 9 mēnešu nodienēšanu atalgojumā var saņemt no 3000 līdz 2100 eiro atkarībā no tā, kā tiek novērtēta viņa dienesta pienākumu izpildes kvalitāte. Ja jauniešs OMD piesakās dienēt ārpus kārtas — pirms pienācis viņa laiks pēc reģionālajiem sarakstiem —, tad viņa atalgojums var būt 1950—2600 eiro. Aizsardzības ministrija plāno OMD karavīru atalgojuma apmēru tuvākajā nākotnē palielināt.

Plāno pirt jaunas kāpurķēžu mašīnas

Polijas valdība plāno iedalīt aptuveni 21 miljardu dolāru novecojušo padomju ražojuma kājnieku kaujas mašīnu BWP-1 un BWP-2 (*bojowy wóz piechoty*) nomaīnai. Projekta koncepcija paredz iegādāties kāpurķēžu tehniku, paziņojis aizsardzības ministra vietnieks Bartošs Kovnackis.

Šī lielā projekta realizācija plānota turpmāko 10 gadu laikā, taču vēl jāpieņem lēmums, kāda tipa tehniku — vieglo, smago vai abu veidu — Polijai vislabāk iegādāties.

Veicinās investīcijas uzņemošās valsts atbalsta infrastruktūrā

Valdība ir sagatavojusi un iesniegusi parlamentā izmaiņas likumā par pievienotās vērtības nodokli (PVN). Likumprojekts paredz atbrīvot no PVN maksāšanas jebkuras partnervalsts investīciju projektus, kas paredz infrastruktūras objektu būvi. PVN atvieglojumu paredzēts attiecināt uz ES un NATO dalībvalstīm, kuras īsteno kopīgus aizsardzības projektus ar Igauniju, tajā skaitā veidos starptautiskus militāros štābus vai piedalīsies uzņemošās valsts atbalsta (UVA) pasākumu īstenošanā Igaunijas teritorijā. PVN atvieglojumi skars arī pavadzošos un saistītos pakalpojumus.

Aizsardzības ministrs Hanness Hanso ir uzsveris, ka likumprojekts neradīs nekādas papildu izdevumus Igaunijas budžetā, jo izmaiņas skars naudas apgušanas summāros rādītājus. Respektīvi, saskaņā ar pašreizējo kārtību ārvalstīs rezidējošie infrastruktūras attīstītāji maksā Igaunijai PVN 20% apmērā. Šo summu Igaunija vēlāk ieskaita investoru kontos. Galarezultātā Igaunija zaudē piekto daļu no projekta kopējām investīcijām, jo piektā daļa naudas nepaliek Igaunijā, bet aizplūst atpakaļ attīstītāju kontos. Atsakoties iekasēt nodokli (PVN likme — 0%), tiks būtiski samazināts administratīvais slogs Igaunijas un sadarbības valstu finanšu uzskaites struktūrām, turklāt Igaunijā tiks uzbūvēta un iekārtota par 20% vērtīgāka un plašāka militārās nozīmes infrastruktūra. Likuma izmaiņu rezultātā radītais investīciju palielinājums veicinās nacionālās aizsardzības interesēs realizējamo projektu ātrumu un mērogu.

ASV jau ir uzsākušas īstenot virkni militārās infrastruktūras investīciju projektu Igaunijas teritorijā, kur plānots ievērojami uzlabot militārās apmācības apstākļus. Pateicoties PVN likuma izmaiņām, tuvāko gadu laikā Igaunija nezaudēs piekto daļu amerikāņu investīciju apjoma un pilnvērtīgāk apguš partnervalsts ieguldīto naudu.

Viena no modernizācijas koncepcijām BWP-1.

B. Kovnackis pastāstīja, ka sadarbības partneri projektā vēl nav noteikti. Tostarp tiek pēta iespēja slēgt jaunās tehnikas iegādes līgumu kopīgi ar Čehiju, kas ļautu ekonomēt līdzekļus. Tāpat Polija izvērtēs iespēju šajā projektā aktualizēt agrāk iegādāto pašgājējhaubiču K9 licenci, ko agrāk no Dienvidkorejas iegādājies poļu firma «Huta Stalowa Wola».

Pašlaik Polijas Bruņoto spēku ierindā ir aptuveni 1000 kājnieku kaujas mašīnu BWP-1 un BWP-2, kas ražotas Polijas teritorijā pēc padomju BMP-1 un BMP-2 (*bojevaja mašina pehoti*) prototipiem. Firma «Cenrex» izstrādājusi konceptuālu BWP-1 modernizācijas projektu, kas bruņutehnikas modernizācijas plānā ļautu Polijai būtiski ietaupīt finanses. Tomēr militārās un politiskās vadības pārstāvji savos komentāros norāda, ka šoreiz zemā cena nebūs izšķirošais kritērijs Polijas bruņutehnikas parka atjaunošanai.

Rīkos pirmās militāro robotu mācības

Kā informē laikraksts «The Guardian», Lielbritānijas Aizsardzības ministrija paziņojusi, ka rīkos pirmās plaša mēroga mācības ar militārās robottehnikas maksimālu iesaistīšanu. Paredzēts izstrādāt scenāriju bezpilota lidaparātu, autonomo jūras aparātu un citu patstāvīgi operējošu inovatīvu izstrāžu integrācijai vienota uzdevuma izpildē.

Mācībām dots nosaukums «Unmanned Warrior 2016», un tās tiks organizētas šī gada oktobrī Skotijas ziemeļrietumu piekrastē. «Unmanned Warrior 2016» norisināsies līdztekus plaša mēroga NATO mācībām «NATO Joint Warrior», kas ir vislielākās alianses ikgadējās mācības Eiropā. Tās tiek organizētas regulāri — divas reizes gadā — aprīlī un oktobrī. 2015. gadā «NATO Joint Warrior» piedalījās 59 virsūdens un zemūdens kuģi, 70 lidaparāti, 13 000 karavīru no 15 NATO dalībvalstīm.

Mācību «Unmanned Warrior 2016» ietvaros militāro operāciju īstenošana notiks Skotijas Nortminčas līcī, un to galvenais mērķis būs dažādas militārās robottehnikas savstarpēja koordinācija un saliedēta darbība. Mācībās piedalīsies arī ASV Jūras spēku līdzekļi un NATO Jūras pētniecības un eksperimentu centra eksperti.

Ieklaus Jūras spēku sastāvā trešo jauno fregāti

Francijas kuģubūves kompānija DCNS šī gada 16. martā Jūras spēku bāzē Tulonā svinīgā ceremonijā nodeva pasūtītājam daudzvērtīgu FREMM klases (Frigate European Multi-Mission class) fregāti «Languedoc» (D653). Šī ir trešā FREMM klases fregate, kas piegādāta Francijas JS. Eiropas Sadarbības organizācija bruņojuma jomā (Organisation Conjointe de Cooperation en matiere d'Armement, OCCAR) Francijas un Itālijas jūras spēku vārdā jau kopš 2002. gada realizē Eiropā lielāko fregāšu būves komplekso projektu. Tas paredz pastiprināt abu minēto valstu jūras komponentu ar jauniem daudzfunkcionāliem kuģiem, kas spējīgi veikt pretzemūdeni operācijas, cīnīties pret virsūdens kuģiem un gaisa mērķiem, kā arī iznīcināt mērķus uz sauszemes. Fregates FREMM garums ir 142 m, platums — 20 m, maksimālais ātrums — 50 km/h, personāla ietilpība — 145, autonomā pārgājiena rādiuss — 11 100 km.

FREMM klases pirmā fregate.

Francijas aizsardzības plāns 2014.—2019. gadam paredz kopumā 11 FREMM klases fregāšu būvi Jūras spēku pastiprināšanai, nomainot novecojušās «Georges Leygues» klases pretzemūdeni un «Cassard» klases pretgaisa aizsardzības fregates. Jaunie kuģi būs gan pretzemūdeni modifikācijā, gan — pretgaisa aizsardzības modifikācijā. Saskaņā ar jau noslēgtiem līgumiem līdz 2019. gadam DCNS jāpiegādā Francijai kopumā sešas pretzemūdeni fregates, bet līdz 2022. gadam — divas pretgaisa aizsardzības modifikācijas fregates. Lēmums par atlikušo trīs fregāšu modifikāciju un piegādes termiņiem tiks pieņemts vēlāk.

Realizēs vērienīgas aizsardzības programmas

Marta sākumā Turcijas premjerministra Ahmeta Davutoglu vadītā Aizsardzības rūpniecības izpildkomiteja publicēja lēmumu investēt 5,9 miljardus dolāru aizsardzības jomas projektos.

T-129 ATAK.

A. Davutoglu paskaidrojis, ka aptuveni 4,5 miljardus dolāru novirzīs projektam, kurus realizēs nacionālie uzņēmumi. Viens no apstiprinātiem projektiem ir bezpilota lidaparāts (BPL) «Anka», ko izstrādājis uzņēmums TAI (Turkish Aerospace Industries).

Turpmāk Turcija vairs neplāno iegādāties ārvalstīs ražotus BPL, un uzņēmumam TAI tiks pasūtīta vēl vienas triecienhelikopteru T-129 ATAK partijas ražošana pēc itāļu-britu kompānijas «AgustaWestland» licences. 2015. gadā Turcijas armija jau saņēma 10 T-129, un šogad vēl 17 šādus lidaparātus ieklaus ierindā. Pēc premjera teiktā, šogad tiks atrasts risinājums, lai arī helikopteru T-129 dzinējus varētu ražot nacionālā militārā rūpnieciskā kompleksa uzņēmumos.

Aizsardzības rūpniecības izpildkomitejas sēdē tika aktualizēta arī ambiciozā Turcijas programma nacionālā iznīcinātāja un duālās nozīmes transporta lidmašīnas ražošanai pēc amerikāņu uzņēmuma «Sierra Nevada Corp» licences. Jau 2019. gadā plānota transporta lidmašīnu ražošanas uzsākšana.

Būtiski palielinās militāro budžetu

Līdz 2025. gadam Austrālija militāro budžetu plāno palielināt līdz 2% no iekšzemes kopprodukta. Šādi plāni ir iekļauti jaunajā aizsardzības baltajā grāmatā, ko vistuvākajā laikā gatavojas publicēt Austrālijas valdība. Tajā tiks ietverta koncepcija valsts drošības garantēšanai vidējā perspektīvā un ilgtermiņā. Austrālijas Karalisko bruņoto spēku skaitlisko sastāvu paredzēts palielināt no 58 000 līdz 63 000, pieliekot personālu gan jūras un gaisa, gan sauszemes spēkiem.

Pēdējos gados Austrālijas militārais budžets svārstījās ap 1,5% no IKP, taču valdības nostāja ir vērsta uz NATO prasību ievērošanu, iedot aizsardzībai 2% no IKP. Patlaban tiek realizēts vērienīgs projekts zemūdens flotes modernizācijai, tenderi iesaistot partnerus no Vācijas, Francijas un Japānas, kas piedāvā piegādāt zemūdenes bez kodoldzinējiem. Karaliskajiem jūras spēkiem kopumā ir sešas «Collins» klases dīzelektriskās zemūdenes, un tām visām jau tuvojas ekspluatācijas termiņa beigas. Saskaņā ar jauno aizsardzības koncepciju Kanbera ir gatava finansēt 12 jaunu zemūdeni iegādi.

«Collins» klases sestā zemūdene HMAS «Rankin».

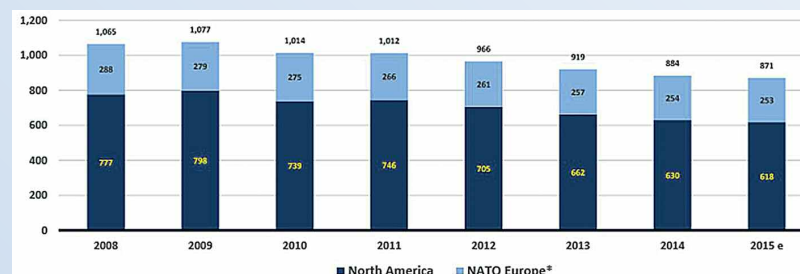
Pēc ārvalstu preses materiāliem sagatavojusi **majore Vizma Kalčeva.**

Foto — <http://www.alfa.lt>; <http://www.cenrex.home.pl>; <http://www.royalnavy.mod.uk>; <http://www.dmitryshulgin.com>; <http://airheadsfly.com>; <https://upload.wikimedia.org>.

NATO publicējusi ikgadējo militāro pārskatu

Kopš 1949. gada Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (*The North Atlantic Treaty Organization, NATO*) analītiķi katra gada pirmajos mēnešos publicē statistisku ziņojumu par dalībvalstu militārajiem izdevumiem. NATO eksperti aprēķina un publicē visu dalībvalstu kopējo militāro budžetu, militāro izdevumu un IKP izmaiņu korelāciju, militāro izdevumu apjomu pret IKP, militāros izdevumus uz vienu iedzīvotāju katrā dalībvalstī, militāros izdevumus pa atsevišķām kategorijām utt. Jaunākajā pārskatā ir apkopota informācija līdz 2016. gada 7. janvārim.

NATO dalībvalstu summārie militārie izdevumi no 2008. līdz 2015. gadam

Jāatzīmē, ka NATO dalībvalstīs militāro budžetu formulējumi ir diezgan atšķirīgi. Proti, pārsvarā militāros izdevumus veido aizsardzības ministriju budžeti, taču atsevišķās valstīs pie militārajiem izdevumiem tiek skaitītas arī dažas iekšlietu struktūras. Piemēram, Francijā pie militārajiem izdevumiem tiek skaitīta arī policijas ātrās reaģēšanas apakšvienību uzturēšana.

NATO eksperti uzsver, ka, strādājot pie pārskatiem, par militāro izdevumu atskaites kritēriju tiek ņemti visi maksājumi, ko valdības veic nacionālo bruņoto spēku vai sabiedroto valstu militāro formējumu interesēs. Pēc analīzes un korelāciju aprēķiniem NATO aktualizētie dati nedaudz atšķiras no katras valsts oficiāli publicētajiem militārajiem budžetiem, lai gan visus datus pa izdevumu pozīcijām uz NATO nosūta pašas valstis. NATO eksperti savā darbā papildus izmanto arī informāciju no Eiropas Komisijas un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (*OECD*) Statistikas direktorāta.

Izvērtējot militārās varas potenciālu pasaulē, uz NATO dalībvalstu kopējo militāro izdevumu fona uzskatāms ir salīdzinājums ar Krievijas un Ķīnas aizsardzības resoru budžetiem. Tomēr jāņem vērā, ka pasaules mēroga statistiskie pārskati sniedz tikai kopēju ieskatu un nodrošina iespēju salīdzināt. Tā kā aprēķinu metodika un datu iegūšanas veidi dažādās pētnieciskajās struktūrās atšķiras, arī dati tiek publicēti diezgan atšķirīgi. Piemēram, pēc Starptautisko stratēģisko pētījumu institūta jaunākajiem datiem, 2015. gadā pasaulē lielākie militārie budžeti bija ASV (597,5 miljardi dolāru), Ķīnai (145,8 miljardi), Saūda Arābijai (81,8 miljardi), Lielbritānijai (56,2 miljardi) un Krievijai (51,6 miljardi). Savukārt, pēc Stokholmas Starptautiskā miera izpētes institūta (*Stocholm International Peace Research Institute, SIPRI*) publicētajiem datiem, 2015. gadā pirmajā valstu piecniekā militāro budžetu ziņā bija ASV (610 miljardi dolāru), Ķīna (216 miljardi), Krievija (84,5 miljardi), Saūda Arābijai (80,8 miljardi) un Francija (62,3 miljardi).

Valstu potenciālu izvērtēšanai *SIPRI* ir apkopojis datus arī par kuģiem un lidmašīnām. NATO dalībvalstu rīcībā kopumā ir vairāk nekā 20 000 lidmašīnu, kamēr Krievijai — 3500. NATO dalībvalstīm kopumā ir 1734 jūras spēku kuģi, bet Krievijai — 305. NATO dalībvalstīm ir 150 militārās bāzes ārpus robežām, bet Krievijai tādas ir sešas. Un visbeidzot milzīgu atšķirību valstu potenciāla

salīdzināšanā rada IKP izvērtējums. NATO dalībvalstīm pieder 50% no visas pasaules summārā iekšzemes kopprodukta. Krievijai pieder tikai 2% no pasaules summārā IKP.

Pēc ārvalstu preses materiāliem sagatavojuši **majora Vizma Kalčeva**.

Foto — Ēriks Kukutis.

NATO dalībvalsts	Militārie izdevumi attiecībā pret IKP (izcelti tie, kas virs 2% no IKP)	BS skaitliskais sastāvs, tūkst. (izceltas 5 lielākās armijas)	Militārie izdevumi, milj. dolāru (izcelti 5 lielākie budžeti absolūtajos skaitļos)
Islande	Nav bruņoto spēku		
Albānija	1,16	6	132
Beļģija	0,90	31	4,206
Bulgārija	1,20	27	599
Horvātijā	1,38	15	682
Čehija	0,97	21	1,809
Dānija	1,18	16	3,535
Igaunija	2,04	6	467
Francija	1,80	207	43,864
Vācija	1,18	180	39,743
Grieķija	2,46	106	4,773
Ungārija	0,85	17	1,021
Itālija	0,95	182	18,271
Latvija	1,06	5	288
Lietuva	1,14	12	476
Luksemburga	0,47	0,9	276
Nīderlande	1,16	41	8,952
Norvēģija	1,49	21	6,034
Polija	2,18	103	10,496
Portugāle	1,39	31	2,788
Rumānija	1,44	70	2,532
Slovākija	1,12	13	981
Slovēnija	0,95	7	411
Spānija	0,89	121	10,816
Turcija	1,69	463	11,935
Lielbritānija	2,07	162	59,699
Kanāda	1,00	75	15,757
ASV	3,37	1,311	649,931
Kopā NATO	2,42	3,249	900,473

«Cietoksnis Krievija» — atklāj grāmatu par Maskavas ārpolitiku

FORTRESS RUSSIA:

Political, Economic and Security Development in Russia Following the Annexation of Crimea and its Consequences for the Baltic States

Editor: Andis Kudors

Austrumeiropas politikas pētniecības centra apgādā dienasgaismu ieraudzījis starptautisks politikas zinātnes pētnieku rakstu krājums par mūsu austrumu kaimiņvalsti Krievijā notiekošajiem politiskajiem procesiem. Izdevumam dots zīmīgs nosaukums «Cietoksnis Krievija: politiskā, ekonomiskā un drošības situācija Krievijā pēc Krimas aneksijas un tās ietekme uz Baltijas valstīm». Rakstu krājuma galvenās tēmas savā ievadā ir labi formulējis izdevuma redaktors politologs Andris Kudors: ««Sarkanais cietoksnis», «padomju cietoksnis», «nacionālistu cietoksnis» «aplenktais cietoksnis» — tā ir tikai daļa no apzīmējumiem, kuri izmantoti, lai skaidrotu, kas notiek Krievijā dažādos tās vēsturiskajos posmos. Cietokšņa tematika ir neatraujama no aizsardzības jomas. Ja Krievijai ir jāaizsargājas, tad no kā?» Krievijas iekšpolitiskie un

ārpolitiskie procesi ietekmē pasaules politiku, aktuāli tie ir arī mūsu reģionā. Rakstu krājumā starptautisko attiecību un Krievijas politisko procesu eksperti no Latvijas, Lietuvas, Igaunijas un arī no pašas Krievijas aplūko šajā valstī notiekošos procesus laika posmā kopš Krimas pussalas aneksijas līdz mūsdienām. Krievijas ārpolitikā vienmēr ir dominējuši ārējā apdraudējuma teorija, runas par Krievijas robežu apdraudējumu paliek skaļākas ekonomisko grūtību un politisko juku laikos. Ar ārējā apdraudējuma likvidēšanu Krievija vienmēr ir attaisnojusi savu ekspansiju plānu realizēšanu. Baltijas valstis un Austrumeiropā kopumā šī mūsu kaimiņvalsts pieņemtā prakse ir labi zināma no mūsu vēstures. Krievijas ārpolitisko un iekšpolitisko izpaušmju metodes mūsdienās nav sevišķi mainījušās.

Kāda ir Putina ideoloģijas būtība, un kurp tā ved Krieviju? Vai ir iespējama Krievijas ekonomiska izolešanās? Vai Krievijas ekonomika spēj būt pašpietiekama? Kādas ir Krievijas ekonomiskās krīzes sekas Baltijā? Vai Krievijas bruņošanās programma tiks īstenota, kā plānots? Kādi drošības pasākumi jāīsteno Baltijas valstīs, lai mazinātu Krievijas radītos riskus? — galvenie jautājumi, uz kuriem pētnieki ir centušies sniegt atbildi krājuma lappusēs.

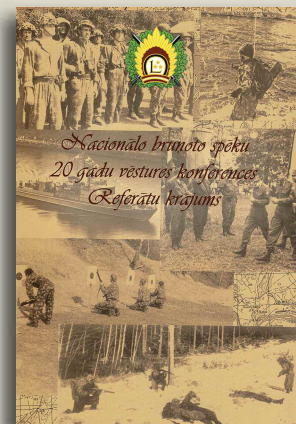
Rakstu krājums ir izdots angļu valodā, un tas ir pieejams Austrumeiropas politikas pētījumu centra interneta vietnē.

NBS vēsturei veltīts rakstu krājums

2014. gada 27. novembrī Latvijas Kara muzejā notika starptautiska konference «Latvijas Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem — 20». Konferencē piedalījās eksperti no Latvijas, Lietuvas, Igaunijas un Dānijas. Šis pasākums bija pirmais mēģinājums apkopot līdz tam Latvijas Republikas aizsardzības sistēmā un Nacionālo bruņoto spēku vēstures izpētē paveikto un iezīmēt tālākās pētniecības perspektīvas. Pagājušā gada beigās iznāca minētajā konferencē nolasīto priekšlasījumu apkopojums — paplašinātu akadēmisko rakstu krājuma veidā. Vēsturnieks Edgars Engizers ielūkojas Latvijas mūsdienu militārās vēstures historiogrāfijā, Baltijas Stratēģisko pētījumu centra direktors, bijušais aizsardzības ministrs, akademiķis, *Dr. habil. sc. pol., Dr. iur.* Tālavs Jundzis raksta par Latvijas valsts aizsardzības pamatu izveidošanu pirmajā laikā pēc neatkarības atgūšanas, Latvijas Kara muzeja direktora vietnieks *Dr. hist.* Juris Ciganovs analizē sabiedrības viedokli par Aizsardzības ministrijas un bruņoto spēku izveidošanu 90. gadu sākumā. Virkne autoru aplūko atsevišķu spēku veidu izveidošanas un attīstības jautājumus: vēsturnieks pulkvedis Jānis Hartmanis raksta par Zemessardzes pirmsākumiem; vēsturnieks kapteinleitnants Jānis Viļums — par Latvijas Jūras spēku veidošanu; Latvijas Kara muzeja nodaļas vadītāja Sarmīte Baltiņa — par robežsardzes pirmsākumiem, bet muzeja vēsturniece Biruta Medne — par to, kā pagājušā gadsimta 90. gadu sākumā noritēja iesaukums obligātajā militārajā dienestā. Ģenerālmajors Andis Dilāns analizē Baltijas bataljona izveidošanas notikumus un šīs vienības devumu NBS attīstībā. Triju Baltijas valstu bruņoto spēku sadarbības sākuma problēmas skata Igaunijas Republikas zemessardzes «*Kaitseliit*» komandieris brigādes ģenerālis Mēliss Killi rakstā par Latvijas un Igaunijas militāro sadarbību 90. gadu sākumā, bet Lietuvas Militārās vēstures centra priekšnieks majors Ģintauts Jakštis — par Lietuvas zemessargu sadarbību ar Latvijas kolēģiem 90. gadu pirmajā pusē.

Viena no galvenajām konferences un arī rakstu krājuma atziņām — Latvijas jaunākās militārās vēstures pētniecība ir tikai sākuma stadijā. Jāatzīst, ka šīs vēstures apzināšana ir būtiska gan no pilsoniskās sabiedrības un patriotiskās gara veidošanas perspektīvas, gan bruņoto spēku organizatoriskās attīstības, jo «ļauj smelties mācības no iepriekš piedzīvotā». Cerams, ka uzsāktais darbs pie Latvijas nesēnās militārās vēstures pētniecības neapstāsies un turpināsies sistemātiski.

Sagatavojis Dr. hist. Juris Ciganovs.

DAILES TEĀTRIS

ANTONS ČEHOVS TRĪS MĀSAS

Drāma 2 daļās
Pirmizrāde 2016.gada 24.martā

LOMĀS: Artūrs Skrastiņš, Ērika Eglīja, Kristīne Nevaraуска, Ieva Segliņa, Dārta Daneviča, Gints Andžāns, Juris Žagars, Mārtiņš Počs, Lauris Dzelzītis, Juris Kalniņš, Aldis Siliņš, Edijs Zalaks, Juris Strenga, Ilze Vazdika, Iveta Boša, Roberts Gaidulis

Režisors - Andrejs Žagars
Scenogrāfs - Einārs Timma
Kostīmu māksliniece - Kristīne Pasternaka
Komponists - Arturs Maskats
Gaismu mākslinieks - Kevins Vins Džonss

www.facebook.com/zurnalsTevijasSargs
www.sargs.lv

